

เรื่องในเล่ม

รัฐสภากับความมั่นคงแห่งชาติ

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

กฎหมายทำแท้ง

๑

๒๓

๖๖

รัฐสภาสาร LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๘ เดือนสิงหาคม ๒๕๒๔

ISSN 0125-0957

วัตถุประสงค์

- ★ เพื่อเผยแพร่ระบอบประชาธิปไตย
- ★ เพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานรัฐสภา และอื่นๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ

พันเอก สงวน คำวงษา
ร้อยตรี ปณิธาน เลิศฤทธ

ผู้อำนวยการ
ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

- * กำหนดออก
- * อัตราค่าบำรุง

เดือนละหนึ่งฉบับ
ปีละหกสิบบาท ครึ่งปีสามสิบห้าบาท

- นายบุรีรักษ์ นามวัฒน์
- * การส่งเรื่องลงรัฐสภาสาร

บรรณาธิการ
โปรดส่งที่ บรรณาธิการ
ศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า
สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
โทร. ๒๘๒๖๑๘๑ - ๘๕ ต่อ ๒๓๗

- นางสาววิมลญา กิรติพงศ์ไพบูลย์
- * บอกรับเป็นสมาชิก

ผู้จัดการและสมุหบัญชี
ส่งเงินล่วงหน้า ในนามผู้จัดการที่
สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา โดยเช็ค
ไปรษณีย์หรือธนาคาร สั่งจ่าย ณ ที่ทำการ
ไปรษณีย์ดุสิต

- นายแพ้ว หมุ่มพยัคฆ์
- * สำนักงานหนังสือพิมพ์รัฐสภาสาร

ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา
สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
ถนนอุทองใน ดุสิต กรุงเทพมหานคร ๓
โทร. ๒๘๒๖๑๘๑-๘๕ ต่อ ๒๒๕

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ ๘๓ ถนนบำรุงเมือง โทร. ๒๒๑๐๓๗๔

นางบุญชู ธรรมมาชีวะ ผู้พิมพ์ครั้งแรก ๒๕๒๔

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวัันที่ ๑๒ สิงหาคมนี้ ข้าพระพุทธเจ้า คณะหนังสือพิมพ์รัฐสภาสาร ขอถวายพระพรชัย ของทรงพระเจริญยงยืนนาน

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ ฯ

ข้าพระพุทธเจ้า คณะหนังสือพิมพ์รัฐสภาสาร

Legislative Institutional Repository of Thailand

บทบรรณาธิการ

เกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของชาวชนบทไทยในทุกภาค แต่บางครั้งเกษตรกรรมก็ต้องประสบกับปัญหาดินฟ้าอากาศที่แปรปรวน ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล หรือฝนตกมากเกินไปจนเกิดอุทกภัยน้ำท่วมบ้านเรือนและพืชพันธุ์ที่เพาะปลูกทำให้ชาวไร่ชาวนาแทบจะสิ้นเนื้อประดาตัว ในบางปี พืชพันธุ์ได้ผลเต็มที่มีปริมาณมาก ซึ่งน่าจะเกิดผลดีแก่เกษตรกร แต่ในทางตรงกันข้าม สินค้าเกษตรกลับจะล้นตลาดและราคาคงต่ำลง ก่อให้เกิดการขาดทุนอีก ปัญหาเกษตรกรในชนบทที่ทั้งภาครัฐบาลและองค์การเอกชนได้พยายามยื่นมือเข้ามามีส่วนช่วยเหลือหลาย ๆ ทาง โดยเฉพาะโครงการส่งเสริมศิลปอาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นพระกรณียกิจในอันที่ส่งเสริมทางรายได้แก่ชาวนาชาวไร่ผู้มีรายได้น้อย นอกฤดูทำนาทำไร่โดยมีวัตถุประสงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับอุตสาหกรรมในครัวเรือน จัดหาอุปกรณ์ให้เปล่าหรือในราคาทุนส่งเสริมและจัดหาตลาดสำหรับผลิตผลจากอุตสาหกรรม และรับความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับสถาบันอื่นที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกันเพื่อความสะดวกและขยายกิจการ

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีวิจารณ์ญาณเป็นเลิศในอันที่จะพระราชทานสิ่งที่มีค่าสูงสุดให้พสกนิกร นั่นคือ ทรงให้ในสิ่งที่ควรแก่การให้อย่างแท้จริง การให้การส่งเสริมให้มีอาชีพทำให้มีรายได้ในส่วนตัว บุคคลนั้นย่อมรู้จักคุณค่าของ การหา มาได้โดยยากนี้ มากกว่าการได้สิ่งที่เป็นสิ่งของเงินทองโดยการรับจากการบริจาค หรือ สงเคราะห์ซึ่งนับวันจะหมดสิ้นไป ทั้งยังก่อให้เกิดความเคยชินของผู้รับ ซึ่งคอยแต่จะรับ เพียงถ่ายเดียว ฉะนั้นในปัจจุบันหลายหมู่บ้านในชนบทได้ยกระดับรายได้ของตน จากหมู่บ้านที่ยากจนแร้นแค้น ไร่งานทำ เป็นหมู่บ้านที่มีรายได้ดี มีอาชีพในยามว่างจากการ ทำไร่ทำนา โดยใช้ทรัพยากรและวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดคุณประโยชน์ เช่น การทำ ตักตาไทยที่จังหวัดอ่างทอง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีดินเหนียวเหมาะแก่การนำมาประดิษฐ์เป็น ตักตาไทย ๆ การจักสานย่านลิเภา ที่จังหวัดนครราชสีมา โดยการใช้ย่านลิเภาที่ขำพวกเพื่อน เลื่อยเกาะอยู่บนต้นไม้ซึ่งมีอยู่ทั่วไปบนภูเขาในจังหวัดนครราชสีมา ประดิษฐ์เป็นกระเป๋าทาน

ลาด จานรองแก้ว ฯลฯ การทอผ้าในภาคเหนือ การทอผ้าฝ้ายในจังหวัดนราธิวาส อ่างทอง และอยุธยา เป็นต้น นอกจากนี้พระองค์ท่านยังได้ทรงติดตามผลและทรงยังได้ส่งเสริมในด้านการตลาดอย่างจริงจังทั้งภายในประเทศและต่างประเทศอันจะเป็นผลให้ผู้ใช้แรงงานเหล่านั้นมีร่างกายแรงใจที่จะพัฒนาและเร่งผลผลิตอย่างแท้จริงยิ่งขึ้น

นอกจากทรงส่งเสริมอาชีพของราษฎรแล้ว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถยังทรงมีพระราชกรณียกิจหลายประการในด้าน การทหาร การศึกษา การศาสนา ทรงได้ปฏิบัติพระราชกรณียกิจหนักมากตลอดทั้งปี ทรงอุทิศพระองค์เพื่อความสุขของประชาชนโดยมิได้หวั่นเกรงภัยอันตรายใด ๆ แม้ในการเสด็จไปยังท้องที่ชนบทที่ห่างไกลและเป็นแดนอันตรายก็ตาม เป็นเรื่องที่ยกย่องพระบรมราชินีในโลกล้นยากยิ่ง ที่จะทรงพระราชกรณียกิจเยี่ยงสมเด็จพระบรมราชินีนาถของไทย ในศุภวาระดีดี อันเป็นมงคลสมัยวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระองค์ท่าน กองบรรณาธิการขอถวายพระพรให้พระองค์ ทรงพระเจริญยิ่งยืนนานเทอญ

บรรณาธิการ

รัฐสภากับความมั่นคงแห่งชาติ

โดย สรรเสริญ สืบสทการ

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนา ความ
เป็นประชาธิปไตย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ มาจนถึง
ปัจจุบันโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของรัฐสภา ได้เปลี่ยนแปลง
ไปตามยุคตามสมัย สุดแต่รัฐธรรมนูญฉบับใดจะกำหนดให้
เป็นอย่างไร จนทำให้รัฐสภาซึ่งเป็นสถาบันที่ใช้อำนาจอธิปไตย
อำนาจหนึ่งเป็นสถาบันที่มีประชาชนรู้อำนาจหน้าที่ และบทบาท
น้อยกว่าเท่าที่ควร

บทความเรื่อง “รัฐสภากับความมั่นคงแห่งชาติ” นี้ ได้
แสดงถึงอำนาจหน้าที่และบทบาทของรัฐสภาที่มีต่อการร่วมกำ
หนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนการปฏิบัติงานของ
รัฐสภาตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยใน
ระบบรัฐสภา อันจะเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่อำนาจหน้าที่
และบทบาทของรัฐสภาให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบ ในลักษณะ
ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด การที่ประชาชนจะดำเนิน
การใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภาโดยตระ
หนักถึงอำนาจหน้าที่และบทบาทที่แท้จริงของรัฐสภา ก็จะมี
ส่วนในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยอีกทางหนึ่ง

บรรณาธิการ

LIIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

รัฐสภากับความมั่นคงแห่งชาติ

รัฐสภาคือ สถาบันการเมืองที่เป็นองค์ประกอบสำคัญมากที่สุดสถาบันหนึ่งในระบบการเมือง และเปรียบเสมือนโรงงานที่ทำหน้าที่ผลิตนโยบายในการบริหารประเทศ ดังนั้น รัฐสภาจึงเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาการเมืองและจรรโลงระบบการเมือง การปกครองของชาติเอาไว้ให้มั่นคง ถ้าจะพิจารณารัฐสภาในฐานะที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างประชาชนกับรัฐบาลแล้ว จะเห็นได้ว่า รัฐสภาเป็นที่รวมแห่งความตกลง ความเข้าใจ เพื่อแก้ไข เสนอ ปรับปรุง ยกเลิก มาตรการต่าง ๆ ในสังคมภายในประเทศ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ของชาติ (National Interest) เป็นสำคัญ

รัฐสภาของไทยในขณะนี้ เป็นสถาบันที่สำคัญมากสถาบันหนึ่ง เพราะเป็นทั้งพื้นฐานและศูนย์รวมแห่งอำนาจทางการเมืองในการเปลี่ยนแปลงผู้มีอำนาจปกครองประเทศ โดยสันติวิธีรัฐสภายังทำหน้าที่ฝึกอบรมความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้แก่ประชาชน โดยเป็นสื่อกลางในการแถลงนโยบายของรัฐบาลให้แก่ประชาชนทราบ นอกจากนี้ รัฐสภายังมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่รัฐบาลหรือสมาชิก รัฐสภาเป็นผู้เสนอเพื่อลงมติให้นำมาใช้เป็นมาตรการปฏิบัติภายในประเทศ อีกประการ

LIART

หนึ่งซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปคือ รัฐสภาเป็นสถาบันที่เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งชาติมากที่สุด ดังนั้น รัฐสภาจึงเป็นสื่อกลางที่ชักจูงให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการเสนอข้อคิดเห็น ข้อเรียกร้อง ความต้องการ ตลอดจนความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ ต่อสมาชิกสภา

บทความนี้จะแยกออกเป็น ๒ ช่วง คือ ในช่วงแรก จะเป็นการพิจารณาวิเคราะห์ถึงอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ ตลอดจนความสำคัญของรัฐสภาที่มีผลต่อการพัฒนาโยบายความมั่นคงแห่งชาติ โดยพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของรัฐสภาที่จะช่วยให้มีความมั่นคงในชาติได้ รวมทั้งขบวนการและวิธีการปฏิบัติเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในช่วงที่สอง จะพิจารณาวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และมีกระบวนการเพื่อการพัฒนาโยบายความมั่นคงแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ในเนื้อหาส่วนใหญ่จะวิเคราะห์พิจารณาทางด้านพฤติกรรมมากกว่าที่จะพิจารณาเชิงประวัติศาสตร์ โดยจะพิจารณาวิเคราะห์ในรูปกึ่งวิชาการและกึ่งสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การศึกษาในทางปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

บทบาทและหน้าที่ของรัฐสภา

รัฐสภาในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมือง ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่สำคัญอยู่หลายประการเมื่อพิจารณาวิเคราะห์รัฐสภาไทยในด้านพฤติกรรมศาสตร์แล้ว จะพบปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นขบวนการดังนี้ คือ

๑. บทบาทและหน้าที่ในการให้การอบรมศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน (Political Socialization) หน้าที่อันสำคัญยิ่งของรัฐสภา คือ การให้ประชาชนได้เข้าใจถึงปัญหาต่าง ๆ ของประเทศ ตลอดจนนโยบายของรัฐบาล โดยการพยายามชักจูงให้ประชาชนหันมาสนใจการเมือง เพื่อสร้างทัศนคติและแนวทางในการปฏิบัติในทางการเมืองแก่ประชาชนเพื่อให้ประชาชนอำรรักษ์าแบบแผนวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ที่รวมทั้งจะต้องทำหน้าที่สร้างทัศนคติที่ดีในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

ประเทศแก่ประชาชน ในขั้นแรกอาจพิจารณารัฐสภาในตำแหน่งที่เป็นแหล่งให้การศึกษา
ทางการเมืองและการฝึกอบรมการเรียนรู้ทางการเมืองได้ คือ รัฐสภาเปรียบเสมือนศูนย์ผล
ประโยชน์รวมแห่งชาติ รัฐสภาเป็นผู้กำหนดนโยบายของชาติ ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าประ
ชาชนจะต้องติดตามข่าวคราวต่าง ๆ อันส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของตน ของท้องถิ่น
รวมทั้งจะต้องศึกษาวิธีการทางการเมืองเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการของประโยชน์นั้น ๆ

๒. บทบาทและหน้าที่ในการเลือกสรรบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง
(Political Recruitment) รัฐสภาจะทำการเลือกสรรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเข้า
ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งการเลือกสรรดังกล่าว เป็นไปโดยความเห็นชอบของตัว
แทนของประชาชนส่วนใหญ่ บทบาทนี้จะกระตุ้นให้สมาชิกรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของปวง
ชน มีความรู้สึกรับผิดชอบทางการเมืองและมีความสำนึกทางการเมืองในฐานะที่ตนเป็น
ผู้พิทักษ์ผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ในกรณีเห็นได้ชัดก็คือ การขอร้องเลือกนายก
รัฐมนตรี รวมทั้งการเข้าดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการต่าง ๆ ของรัฐสภา ประธาน
สภาและรองประธานสภา และอื่น ๆ ซึ่งตำแหน่งต่าง ๆ นี้ ได้รับการเลือกตั้งจากสมา
ชิกรัฐสภา ให้เข้ามาเป็นผู้แทนในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ

๓. บทบาทและหน้าที่ในการที่เป็นสถาบันที่รวบรวมกลุ่มผลประโยชน์ และ
เป็นตัวแทนให้แก่กลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้น หรือเป็นการรักษาซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่ม
ต่าง ๆ (Interest articulation and aggregation) เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้ว สมาชิกรัฐ
สภานั้นเป็นตัวแทนของคนทั้งชาติ สมาชิกรัฐสภาแต่ละคนก็มาจากภูมิหลังที่ต่างกัน และ
มาจากอาชีพที่แตกต่างกัน เช่น อาจเป็นทหาร กรรมกร เกษตรกร นักธุรกิจ ข้าราชการ
แม่บ้าน ฯลฯ เนื่องจากกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ อาจจะมีการรวมตัวของกลุ่มบุคคลใน
สาขาอาชีพต่าง ๆ และสามารถแสดงออกถึงอิทธิพลด้านผลประโยชน์ของกลุ่มของตน
ดังนั้น รัฐสภาจึงต้องทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของกลุ่มเหล่านี้ โดยการเชื่อมโยงประสม
ประสาน รวบรวมความต้องการของประชาชนและดำเนินการเพื่อเป็นตัวแทนที่ตัวแทน
ของปวงชน หรือถ้าจะเปรียบให้เห็นได้ชัด รัฐสภานั้นก็คือผู้รักษาประตู (Goal Keeper)
ระหว่างฝ่ายบริหารกับประชาชน กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีความต้องการเรียกร้องผล

ประโยชน์ของกลุ่มคน ก็จะเดินขบวนไปเรียกร้องต่อรัฐบาลตลอดเวลา ซึ่งทางรัฐบาลก็
 ต้องใช้เวลาพิจารณาข้อเรียกร้องอยู่เสมอ จนไม่มีเวลาที่จะพัฒนาบริหารบ้านเมืองในด้าน
 อื่น ๆ ซึ่งถ้ามีการเรียกร้องต่อรัฐบาลมากขึ้น ๆ ก็จะทำให้รัฐบาลพบกับภาวะการรับภาระ
 ทางการเมืองที่มากเกินไป (Political Overload) ทำให้เสถียรภาพรัฐบาลคลอนแคลนซึ่ง
 รัฐสภาจะช่วยรับภาระทางการเมืองขึ้นได้ โดยการที่ตัวแทนของกลุ่มเหล่านี้ในรัฐสภา
 จะเสนอปัญหาในที่ประชุมสภา เพื่อพิจารณาหาทางแก้ไขต่อไป ซึ่งจะเห็นได้ว่า รัฐสภา
 ทำให้กลไกทางการเมืองเป็นไปอย่างมีระบบ กล่าวคือ ประชาชนจะมาร้องเรียนต่อผู้แทน
 ของกลุ่มคน ซึ่งเป็นสมาชิกรัฐสภา แล้วสมาชิกนั้นก็เสนอเข้าในที่ประชุมสภาพิจารณา
 ลงมติเพื่อให้ทางฝ่ายบริหารนำไปปฏิบัติ ซึ่งทางรัฐบาลและรัฐสภา ได้พิจารณาร่วมกัน
 แล้วว่าควรที่จะปฏิบัติเพื่อความเจริญสุขของบ้านเมือง

บทบาทและหน้าที่ของรัฐสภาอื่น อาจกล่าวได้ว่าเป็นการช่วยลดความตึง
 เครียด หรือผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมือง ก็เพราะรัฐสภาเป็นที่รวมกลุ่มบุคคล
 ผู้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ การพิจารณาคัดสินแก้ไขปัญหาทาง
 การเมือง เศรษฐกิจหรือสังคมที่จะต้องออกมาในรูปของบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งจะใช้
 บังคับโดยทั่วไปนั้นจะต้องผ่านการกลั่นกรองจากรัฐสภา ซึ่งเป็นสถานที่ประนีประนอม
 และต่อรองของกลุ่มต่าง ๆ เสียก่อน จึงเห็นได้ว่าบทบาทของรัฐสภาในข้อนี้เป็นเรื่องสำคัญ
 มากทีเดียว การออกกฎหมายนั้น เป็นหน้าที่ของรัฐสภา การแสดงออกเพื่อรักษาผล
 ประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ก็คือเป็นกระบวนการอันเกี่ยวข้องกับการช่วยผ่อนคลายความตึง
 เครียดทางการเมือง ซึ่งผลผลิตของการต่อรองนั้นจะออกมาในรูปกฎหมายนั่นเอง

๔. บทบาทและหน้าที่ของรัฐสภาในด้านการสื่อสารทางการเมือง (Political
 Communication) รัฐสภาเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในด้านที่ต้องทำหน้าที่เชื่อมโยงความ
 ต้องการของประชาชนกับผู้อำนาจตัดสินใจทางการเมือง รัฐสภาเป็นสถาบันทางการเมือง
 เมืองที่ทำให้บุคคลแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจการของรัฐ ถึงแม้ว่าทุกคนจะ
 มีสิทธิแสดงความคิดเห็นก็ตาม ถ้าผู้มีสิทธิเหล่านี้แยกกระจัดกระจายปราศจากอำนาจใน
 การต่อรองข้อเรียกร้องต่าง ๆ ความคิดเห็นต้องอยู่กระจัดกระจาย มีผลทำให้เจตจำนงค์
 เหล่านี้ขาดประสิทธิภาพ แต่ถ้าสมาชิกรัฐสภารวบรวมเจตจำนงค์ที่กระจัดกระจายเหล่า

๖
น้เข้ารัฐสภา ก็จะทำให้มีน้ำหนักมากขึ้น ซึ่งเจตจำนงคั้น ๆ จะสะท้อนความคิดเห็น ความต้องการและความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อ ให้พิจารณาปรับปรุงปฏิบัติหน้าที่ให้ใกล้เคียงความประสงค์ของประชาชนในทางตรงข้าม ก็ถ่ายทอดผลการปฏิบัติงานของรัฐบาลให้ประชาชนทราบ ซึ่งจะเห็นได้จากการเปิดอภิ- ปรายทั่วไป การยืนยันมติหรือการยืนยันความไว้วางใจเป็นต้น ลักษณะนี้ จึงเป็นการข ้ ให้เห็นถึงการสื่อสารทางการเมืองแบบทั้งสองทาง (Two-Way Communication) คือ จาก ประชาชนสู่รัฐบาล และจากรัฐบาลสู่ประชาชน

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า หน้าที่ของรัฐสภาคือ ประการแรกมีหน้าที่เกี่ยวกับการ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ในการนี้ รัฐสภาอาจริเริ่มตราพระราชบัญญัติเองหรือ พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ฝ่ายบริหารเสนอมาก็ได้ อีกประการหนึ่ง ในเรื่องหน้าที่ ของฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ การตรวจตราการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร หรือเรียกว่า Inspecting Function ในปัจจุบันอำนาจหน้าที่และขอบเขตงานของฝ่ายบริหารได้ขยาย ออกไปกว้างขวางมาก รัฐสภาจึงมีหน้าที่คอยตรวจตราการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารแทน ประชาชน รัฐบาลได้ปฏิบัติงานตามอำนาจที่ได้รับจากกฎหมายต่าง ๆ ไปในลักษณะ การเช่นใด ทั้งนี้ รัฐสภาสามารถทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชนได้ หากเจ้าหน้าที่ผู้บริหารงานใช้อำนาจในทางมิชอบ การตรวจตราการบริหารงานของฝ่าย รัฐบาลนี้ มีผลทำให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อรัฐสภาโดยตรง เกี่ยวกับผลได้ผลเสียของการ ปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ

นอกจากหน้าที่ ๒ ประการดังกล่าวแล้ว รัฐสภายังคงเป็นแหล่งรวมและแสดง ประชามติหรือมติมหาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารอีกด้วย ในการประชุมสภา ผู้แทนราษฎรสมัยต่าง ๆ ผู้แทนราษฎรมีโอกาสที่จะซักถามรัฐบาลในเรื่องนโยบาย โดย การตั้งกระทู้ถาม ทั้งนี้โดยทั่ว ๆ ไป และการปฏิบัติงานของรัฐบาล โดยเฉพาะ เรื่องการวิจารณ์กิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้กระทำไปและการเสนอแนะความ คิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารของรัฐบาล เป็นหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรในอันที่จะ ช่วยให้การเป็นตัวแทนของประชาชนเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ทั้งสถานการณ์ที่รัฐสภาของประ- เทศใดก็ตามจะปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้สมบูรณ์เพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ๓

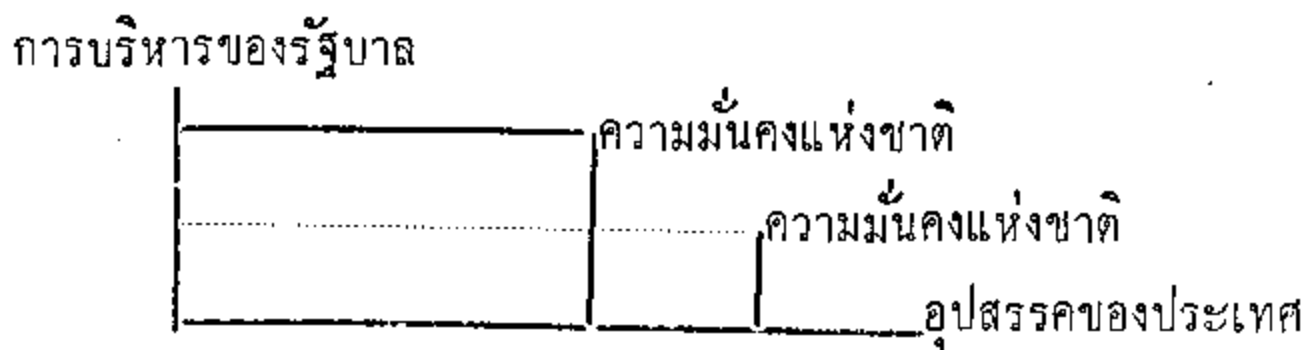

LIART

ประการ คือ ระบบการปกครองของประเทศนั้น การเข้าแทรกแซงในกิจกรรมของฝ่ายนิติบัญญัติจากฝ่ายบริหาร และการจัดแบ่งหน้าที่ภายในรัฐสภาเพื่อเอื้ออำนวยต่อความสมบูรณ์ข้างต้น

ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security)

ในปัจจุบันอันตรายของไทยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาตินั้น มีอยู่มากมายคำจำกัดความของคำว่า ความมั่นคงแห่งชาตินั้นมียุหลายประการ แต่ที่เห็นชัดก็คือ "ความมั่นคงแห่งชาติคือการที่รัฐบาลของประเทศนั้น สามารถบริหารราชการให้กิจกรรมต่าง ๆ ของประเทศ เคลื่อนไหวเป็นไปตามกลไกแห่งระบบการเมืองที่ประเทศนั้นปกครองอยู่โดยปราศจากอุปสรรค หรือปัญหาขัดขวาง ดังนั้น จากคำข้างต้นจึงเห็นได้ว่า ความมั่นคงแห่งชาติขึ้นอยู่กับการบริหารราชการของรัฐบาลและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแปรดังรูป

จะพบว่าถ้าอุปสรรคของประเทศมีมากเท่าไร ความมั่นคงของชาติก็จะลดลง ซึ่งการบริหารงานของรัฐบาลก็จะลดลงตามไปด้วย ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ อุปสรรคประเทศนั้นคืออะไรบ้างขั้นนี้อาจกล่าวกว้าง ๆ ได้ว่า อุปสรรคเหล่านั้นแบ่งแยกได้ ๓ ประการ

ประการแรก อุปสรรคด้านการเมืองและการทหาร กล่าวคือ รัฐบาลที่ทำการปกครองประเทศจะต้องมีเสถียรภาพมั่นคง ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นอย่างดี การก่อจลาจลภายในประเทศมีน้อย ตลอดจนการที่ข้าราชการทำหน้าที่กันอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย การคอร์รัปชันทุจริต ถูกกำจัดลดลงไปอีก ทั้งข้าราชการต้องมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนด้วย ประการสำคัญสำหรับขั้นนี้คือความสงบภายใน โดยทางรัฐบาลต้องดำเนินการปราบปรามผู้เข้ามาแทรกแซงกิจการต่าง ๆ ของรัฐ หรือเข้ามาก่อความวุ่นวายขึ้นในประเทศ อีกทั้งความสงบภายในที่ต้องปราบปราม คือ การก่ออาชญากรรม เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อความมั่นคงแห่งชาติ

อุปสรรคของประเทศอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในปัจจุบัน ไทยเราพบกับปัญหาเงินเฟ้อบ้างพอประมาณ เพราะราคาน้ำมันขึ้นราคาสูงขึ้นและในอนาคตก็เตรียมตัวจะขึ้นราคาอีก ซึ่งมีผลกระทบทำให้เครื่องสินค้าอุปโภค บริโภคต่างๆ มีราคาสูงขึ้นตามไปด้วยทำให้คนส่วนใหญ่ของประเทศเดือดร้อน เพราะค่าครองชีพสูงขึ้น กอปรกับไทยเราพบกับปัญหาแรงงานมีคนว่างงานสูงมากถึง ๑ ล้านกว่าคน ซึ่งเป็นกรณี ที่ชี้ให้เห็นปัญหาร้ายแรงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเพราะการที่ค่าครองชีพสูงขึ้น คนงานย่อม ต้องการเรียกร้องค่าแรงสูงขึ้น ปัญหาความกดดันจะเกิดขึ้นและอาจลุกลามเป็นปัญหาทาง การเมืองต่อไปได้ในอนาคต จึงต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลว่าจะดำเนินการ แก้ไขอย่างไร เพื่อความมั่นคงของประเทศ

อุปสรรคประการที่สามคือ ทางด้านสังคม เป็นที่ทราบกันดีทั่วไปว่า ประชากร ของไทยเรายังด้อยคุณภาพในการศึกษา ประชาชนในชนบทเป็นจำนวนมากได้รับการ ศึกษากันอย่างไม่ทั่วถึงการที่คนขาดการศึกษาย่อมมีผลกระทบถึงการพัฒนาต่างๆ ของ ประเทศด้วย อีกประการหนึ่งรัฐบาลควรพิจารณาคือ การรั่วไหลทางวัฒนธรรมจากต่าง ประเทศเข้าสู่เมืองไทย ทำให้เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ของชาติไปมาก เพราะเยาวชนไทย ยอมรับนำมาปฏิบัติและละทิ้งวัฒนธรรมดั้งเดิมไปเสียมากต่อมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ความรู้สึก ผูกพันต่อชาติและความภูมิใจในเอกลักษณ์ของชาติหมดไป ทำให้เกิดการค้อยทางความ รู้สึกที่ดีของชาติตนเอง ควรที่รัฐบาลจะพิจารณาค้นคว้าให้มาก เพราะเป็นปัญหาทาง สังคมจิตวิทยาที่สำคัญมากข้อหนึ่ง

สำหรับการจัดการศึกษานั้น ควรแก้ไขกระบวนการบริหารทางการศึกษา เพื่อความมั่นคงของชาติด้วยว่า ระบบการศึกษาของไทยเรานั้นเหมาะสมสอดคล้องกับ สภาพของประเทศและพื้นฐานของคนไทยเพียงไร อีกทั้งการบริหารการศึกษาที่แบ่งงาน ให้หลายกระทรวงไปทำ เช่น การศึกษามุ่งทั้งในความรับผิดชอบของกระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐนั้น ทำให้เกิดความคล่องตัว หรือถ่วงดุลย์การพัฒนาส่วน รวมของประเทศเพียงไร ทั้งนี้พิจารณาถึงความมั่นคงของชาติเป็นหลัก

ความมั่นคงแห่งชาติอาจแยกได้เป็น ๒ ประการ คือ

๑. ความมั่นคงแห่งชาติภายในประเทศดังกล่าวข้างต้น
๒. ความมั่นคงแห่งชาติภายนอกประเทศ ได้แก่ การที่สามารถดำรงสัมพันธ์ไมตรีกับนานาชาติทั่วโลก โดยวิถีทางแห่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการทูต

สรุปความมั่นคงแห่งชาติ

๑. เสถียรภาพของรัฐบาลผู้ทำหน้าที่บริหารประเทศ
๒. การสนับสนุนรัฐบาลจากประชาชนในประเทศ
๓. ภาวะเศรษฐกิจของประเทศ
๔. ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง
๕. กำลัง ขวัญ ของคนในชาติ
๖. สถานภาพ (Status) และบทบาททางการเมืองระหว่างประเทศต่างๆ ของรัฐ โดยมุ่งที่จะดำรงความเป็นชาติ เอกราช ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของชาติ

ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

มาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ ได้บัญญัติไว้ว่า “อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” ซึ่งอำนาจอธิปไตยอันได้แก่อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการนั้นถือว่ามาจากปวงชนชาวไทย ประชาชนชาวไทยได้มอบอำนาจอธิปไตยนี้ให้แก่พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุข เพื่อใช้อำนาจอธิปไตย โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังกล่าว

สำหรับประเทศไทย อำนาจตุลาการมีความสัมพันธ์กับอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารเพียงเล็กน้อย เนื่องจากต้องการให้ผู้พิพากษา และตุลาการ มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

LIART

๑. การควบคุมฝ่ายบริหาร โดยฝ่ายนิติบัญญัติ

ก. ในการแถลงนโยบายของรัฐบาล โดยปกติเมื่อพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรี ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีแล้ว คณะรัฐมนตรีจะกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินขึ้นแล้วแถลงนโยบายต่อฝ่ายนิติบัญญัติ

คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายของรัฐบาลในด้านต่างๆ เช่น ด้านเอกราช อธิปไตย ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติ ด้านป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ ด้านการรักษากฎหมาย ด้านการต่างประเทศ ด้านการคลัง ด้านการพาณิชย์ ด้านการอุตสาหกรรม ด้านการคมนาคม ด้านการเกษตรและสหกรณ์ ด้านการศึกษา และด้านการสาธารณสุข ซึ่งเมื่อคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายเสร็จแล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติก็ชักถามนโยบายในส่วนที่ยังสงสัย คณะรัฐมนตรีก็ได้ชี้แจงนโยบายของตนให้เป็นหลักประกันว่าชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย จะดำรงอยู่ได้ด้วย ความมั่นคงถาวร ข้อชักถามและข้อเสนอแนะของฝ่ายนิติบัญญัติ ก็ได้รับการพิจารณาจากคณะรัฐมนตรีเพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลให้ดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น

ในบางสมัยที่บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย และประเทศชาติมีความมั่นคง รัฐธรรมนูญสมัยนั้น ๆ อาจบัญญัติให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีสิทธิลงมติ ไร้ความไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจ คณะรัฐมนตรี ภายหลังการแถลงนโยบายของรัฐบาล ซึ่งทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติมีส่วนมากขึ้นในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร เพราะฝ่ายนิติบัญญัติมีอำนาจต่อรองมากกว่า กล่าวคือ ถ้าฝ่ายนิติบัญญัติลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล คณะรัฐมนตรีก็ต้องออกจากตำแหน่งทั้งชุด และจะมีการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีใหม่

ข. ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ อำนาจนิติบัญญัติก็คือ อำนาจพิจารณาและให้ความเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบกับร่างกฎหมายต่าง ๆ ที่เสนอต่อฝ่ายนิติบัญญัติ มาตรา ๑๒๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้บัญญัติไว้ว่า "ร่างพระราชบัญญัติ จะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎร...” และมาตรา ๗๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้บัญญัติไว้ว่า “ร่างพระราชบัญญัติจะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้ก็แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา”

ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถควบคุมฝ่ายบริหารได้โดยมีอำนาจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีเสนอ ในการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐธรรมนูญได้ให้เอกสิทธิ์แก่สมาชิกว่า ผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นหรือออกเสียงลงคะแนนย่อมเป็นเอกสิทธิ์โดยเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้องว่ากล่าวในทางใดมิได้ นอกจากนี้ถ้าสมาชิกสภาผู้ใดถูกควบคุมหรือขัง หรือถูกฟ้องในคดีอาญาในระหว่างสมัยประชุม ให้สั่งปล่อยหรืองดการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาในเมื่อประธานสภาร้องขอ

ดังนั้น สมาชิกรัฐสภา จึงมีเสรีภาพเต็มที่ในการอภิปรายแถลงข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น และออกเสียงลงคะแนน ในที่ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยไม่จำเป็นต้องกลัวเกรงอิทธิพลใด ๆ จากฝ่ายบริหาร เพื่อออกกฎหมายให้ตรงกับแนวนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงไว้ และที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ให้ความไว้วางใจ เห็นชอบในนโยบายของรัฐบาลนั้น ถ้าหากว่าฝ่ายนิติบัญญัติมีความเห็นว่ากฎหมายที่ฝ่ายบริหารเสนอต่อสภานั้นจะมีผลที่ขัดหรือไม่ตรงกับนโยบายของรัฐบาลที่แถลงไว้ ขัดต่อความมั่นคงของประเทศ หรือทำให้ประชาชนสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรได้รับ ก็สามารถลงมติไม่ยอมรับหลักการของร่างพระราชบัญญัตินั้น ร่างพระราชบัญญัตินั้นก็จำเป็นต้องตกไป หรือถ้าหากฝ่ายนิติบัญญัติเห็นด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติ แต่ต้องการแก้ไขถ้อยคำในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติ ฝ่ายนิติบัญญัติก็สามารถลงมติขอแก้ไขถ้อยคำในร่างพระราชบัญญัตินั้นได้ ในการประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้น ในวาระที่สอง แล้วจึงลงมติในวาระที่สาม ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัตินั้นทั้งฉบับ เพื่อให้นายกรัฐมนตรีทำทูลเกล้าฯ เพื่อลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้เป็นกฎหมาย

นอกจากการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ โดยปกติแล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารได้ โดยการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ

ประมาณรายจ่ายประจำปี โดยปกติฝ่ายบริหารจะเป็นฝ่ายเตรียมงบประมาณรายจ่ายประจำปี แล้วเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีต่อฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายนิติบัญญัติก็จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เหมือนกับการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติอื่น ๆ แต่ความสำคัญอยู่ที่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นการพิจารณาว่าจะให้หน่วยราชการของฝ่ายบริหารแต่ละหน่วยใช้จ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใด เพื่อดำเนินการสิ่งใด เป็นการวางแผนนโยบายให้ฝ่ายบริหารปฏิบัติ เพราะถ้าหากงบประมาณส่วนใดที่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติแล้ว ฝ่ายบริหารจะใช้จ่ายเงินงบประมาณส่วนนั้นไม่ได้

ค. ในการพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภา มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ตามบทบัญญัติ มาตรา ๑๙๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๑ ที่ว่า “การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จะกระทำได้อีกก็แต่โดยหลักเกณฑ์และวิธีการ ดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรีหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร ญัตติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะกระทำได้เมื่อพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นสังกัด มีมติให้เสนอได้

(๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ...”

ถึงแม้ว่าอำนาจในการเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของสภาผู้แทนราษฎร และเป็นของคณะรัฐมนตรีด้วย แต่ผู้มีอำนาจพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมคือรัฐสภา ซึ่งรัฐสภาต้องให้ความเห็นชอบด้วย ดังนั้น ถ้าคณะรัฐมนตรีเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในสิ่งที่ฝ่ายนิติบัญญัติไม่เห็นชอบด้วย ฝ่ายนิติบัญญัติก็

สามารถลงมติไม่เห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น ก็จะมีผลให้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นตกไป

ความสำคัญของอำนาจในการพิจารณาการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น ก็เพราะว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด ซึ่งจะกำหนดวิธีการในการปกครองประเทศ ทั้งรัฐธรรมนูญจะชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ของอำนาจอติปไตยแต่ละฝ่าย แนวนโยบายของประเทศ และจะทำให้กฎหมายซึ่งขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่มีผลบังคับใช้

ง. ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน อำนาจหน้าที่ของรัฐสภานอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจตราพระราชบัญญัติแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีด้วย ซึ่งการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินมีหลายประการ เช่น

(๑) **การตั้งกระทู้ถาม** เป็นเครื่องมือของฝ่ายนิติบัญญัติในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวคือ ถ้าสมาชิกสภาที่มีความรู้สึก ว่ารัฐบาลบริหารราชการอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ สมาชิกก็จะตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีในเรื่องที่มีความสงสัยเกี่ยวกับงานในหน้าที่ และในความรับผิดชอบของรัฐมนตรีผู้นั้น เพื่อที่รัฐมนตรีที่มีหน้าที่รับผิดชอบ จะได้ชี้แจงให้สมาชิกสภาทั้งหลายพอใจ

(๒) **การลงมติไม่ไว้วางใจ** ถ้าสมาชิกยังไม่พอใจในคำชี้แจงของรัฐมนตรีเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน สมาชิกสภาจำนวนหนึ่งมีสิทธิเข้าชื่อ เสนอญัตติขอให้เปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัว หรือทั้งคณะโดยวิธีนี้ เมื่อสมาชิกสภาซักถามปัญหาเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน และคณะรัฐมนตรีไม่สามารถแสดงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นไม่เป็นที่พอใจของสมาชิกสภา สมาชิกสภาก็สามารถลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายตัวหรือทั้งคณะได้ ซึ่งจะมีผลให้รัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีต้องออกจากตำแหน่ง

๒. การควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติโดยฝ่ายบริหาร

ก. ในการมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย ถึงแม้ว่าอำนาจในการออกกฎหมายจะเป็นของฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ฝ่ายบริหารก็สามารถมีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย โดยมี

สิทธิเสนอร่างกฎหมาย มาตรา ๑๒๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้บัญญัติไว้ว่า “ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร...”

แสดงให้เห็นว่าคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร สามารถเสนอร่างกฎหมายได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ยิ่งไปกว่านั้น คณะรัฐมนตรียังสามารถเสนอร่างกฎหมายได้โดยไม่ต้องมีคำรับรองของคณะกรรมการสามัญวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติ และคณะรัฐมนตรียังสามารถเสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเงิน ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่สามารถกระทำได้ หากไม่มีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี

นอกจากสิทธิในการเสนอร่างพระราชบัญญัติตามธรรมดาแล้ว คณะรัฐมนตรียังมีสิทธิเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ดังที่ได้กำหนดในมาตรา ๑๙๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ ว่า “การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะกระทำได้ ก็แต่โดยหลักเกณฑ์ และว่าดังต่อไปนี้

(๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี...”

ดังนั้น ถึงแม้ว่ารัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ จะมีอำนาจหน้าที่พิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ แต่คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร เป็นฝ่ายที่มีสิทธิเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญด้วย

ในการเสนอร่างกฎหมายหรือเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญนั้น คณะรัฐมนตรีสามารถโน้มน้าวจิตใจฝ่ายนิติบัญญัติได้ โดยมีสิทธิเข้าร่วมประชุมชี้แจง แสดงความเห็นในที่ประชุมของรัฐสภา ถึงแม้การเข้าร่วมประชุมนี้ คณะรัฐมนตรีไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนนก็ตาม แต่การเข้าไปชี้แจงแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม คณะรัฐมนตรีก็มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของสมาชิกรัฐสภา ให้สนับสนุนร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรีเสนอบ้างไม่มากนัก

ข. ในการตราพระราชกฤษฎีกา พระราชกำหนด และกฎกระทรวง
คณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร สามารถถวายคำแนะนำพระมหากษัตริย์ เพื่อทรงตราพระราชกฤษฎีกา และพระราชกำหนด ซึ่งจะมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

กฎหมายโดยปกติจะออกเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตราขึ้น โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา แต่พระราชกฤษฎีกา และพระราชกำหนดนั้น พระมหากษัตริย์ทรงตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี ในกรณีต่อไปนี้

๑. ในกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วน ในอันจะรักษาความปลอดภัยของประเทศ หรือความปลอดภัยสาธารณะ หรือความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ และจะเรียกประชุมสภาให้ทัน่วงทีมิได้ หรือเมื่อกรณีเช่นว่านี้เกิดขึ้นในระหว่างสภาอุกยุบ คณะรัฐมนตรีสามารถแนะนำพระมหากษัตริย์เพื่อทรงตราพระราชกำหนดได้

๒. ถึงแม้จะอยู่ในระหว่างสมัยประชุม แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับการภาษีอากร หรือเงินตรา ซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนและลับ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีสามารถแนะนำพระมหากษัตริย์ เพื่อทรงตราพระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรหรือเงินตราได้

๓. คณะรัฐมนตรี สามารถแนะนำพระมหากษัตริย์เพื่อทรงตราพระราชกฤษฎีกาตามรัฐธรรมนูญบัญญัติ หรือพระราชกำหนดได้มีบทบัญญัติมอบให้กระทำได้

นอกจากพระราชกฤษฎีกาและพระราชกำหนดแล้ว รัฐมนตรี ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ หรือพระราชกำหนด ยังสามารถออกกฎกระทรวงเพื่อดำเนินให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ โดยจะมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมาย เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

ค. ในการแต่งตั้งฝ่ายนิติบัญญัติบางส่วนหรือทั้งหมด เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ และเพื่อเสถียรภาพของรัฐบาล การแต่งตั้งฝ่ายนิติบัญญัติบางส่วนหรือทั้งหมด เป็นเครื่องมืออันหนึ่งของฝ่ายบริหาร ในการควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติ ในเมื่อฝ่ายบริหารเป็นผู้เสนอชื่อให้พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งบุคคลเหล่านั้นเป็นสมาชิกของฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติที่ได้รับแต่งตั้งส่วนมากจะมีแนวโน้มโยกย้ายในการบริหารราชการแผ่นดินคล้าย ๆ กับฝ่ายบริหาร เพราะว่าฝ่ายบริหารก็คัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และมีความคิดเห็นหรือแนวโน้มโยกย้ายบริหารราชการแผ่นดิน คล้าย ๆ กับของตน เป็นสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ

การแต่งตั้งสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ^๕ อาจจะแต่งตั้งเพียงบางส่วน หรือทั้งหมดก็ได้ ในบางสมัยที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีเพียงสภาเดียว ฝ่ายบริหารอาจมีอำนาจแต่งตั้งสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติทั้งหมด หรืออาจแบ่งสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติออกเป็น ๒ ประเภท ประเภทที่ ๑ สมาชิกมาจากการเลือกตั้ง และประเภทที่ ๒ สมาชิกมาจากการแต่งตั้ง หรือรัฐธรรมนูญบางสมัยอาจกำหนดให้มีสองสภา คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาจากการเลือกตั้งและสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกพฤกษิสภามาจากการแต่งตั้ง

ง. ในการยุบสภา ประเพณีการปกครองระบบรัฐสภาได้ให้อำนาจฝ่ายบริหาร ในการแนะนำพระมหากษัตริย์เพื่อทรงตราพระราชกฤษฎีกา ยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ในกรณีที่ฝ่ายบริหารมีความเห็นว่าระบบการปกครองที่ใช้อยู่ตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญสมัยนั้น มีความเหมาะสมดีแล้ว แต่สมาชิกของฝ่ายนิติบัญญัติส่วนมาก มีแนวโน้มขัดแย้งกับฝ่ายบริหาร จนเป็นอุปสรรคในการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี หรือก่อให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาล จำเป็นต้องมีการยุบสภา เพื่อให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ซึ่งอาจมีผลทำให้สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติชุดใหม่มีแนวโน้มสนับสนุนฝ่ายบริหาร ในการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อเสถียรภาพ และควมมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรี แต่ถ้าหากว่าได้มีการเลือกตั้งสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติภายหลังการยุบสภาแล้ว สมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติชุดใหม่ก็ยังมีแนวโน้มขัดแย้งกับฝ่ายบริหารชุกเก่า จนเป็นอุปสรรคต่อการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรี ทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ ก็ต้องมีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีชุดใหม่เข้าไปบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งรัฐบาลชุดใหม่อาจมีแนวโน้มนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินสอดคล้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ

ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร มีการถ่วงดุลย์ซึ่งกันและกัน เพื่อป้องกันมิให้อำนาจส่วนใดส่วนหนึ่งมีอำนาจเด็ดขาดในส่วนของตน แต่ละฝ่ายก็มีเครื่องมือในการจำกัดอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่สิ่งที่ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารสามารถดำรงอยู่คู่กันได้ก็คือ “อุดมการณ์” ซึ่งในบางสมัยอาจจะเป็นในรูปของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นองค์การที่จัดตั้งขึ้นมาโดยบุคคลที่มีอุดมการณ์ใกล้เคียงกันร่วมกันจัดตั้งพรรคการเมือง เพื่อ

ส่งสมาชิกพรรคการเมืองสมัครเข้ารับเลือกตั้ง เพื่อให้สมาชิกพรรคการเมืองของตนได้รับเลือกไปเป็นสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ และจัดตั้งรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดิน การถ่วงดุลย์ซึ่งกันและกันของฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร มีผลทำให้รัฐบาลเป็นพรรคการเมืองเดียวกับพรรคการเมืองที่มีสมาชิกเกินกึ่งหนึ่งในสภา แต่ถ้าหากไม่มีพรรคการเมืองใดมีสมาชิกกึ่งหนึ่งในสภา ก็จำเป็นต้องตั้งรัฐบาลผสม คือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์คล้ายคลึงกันตั้งแต่ ๒ พรรคขึ้นไป ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาล เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติ

อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งแม้จะไม่มีพรรคการเมืองเป็นสิ่งเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร โดยเหตุผลของความมั่นคงและปลอดภัยของประเทศชาติ แต่อุดมการณ์ของแต่ละคนที่มีอยู่ก็เป็นสิ่งเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารได้ โดยฝ่ายนิติบัญญัติจะสนับสนุนแนวนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารที่ตนมีความเห็นว่าเป็นนโยบายที่ถูกต้องในการรักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ตลอดจนความเป็นธรรมในสังคม ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และความสมบูรณ์พูนสุขของคนไทย โดยทั่วหน้ากัน

อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของรัฐสภาที่มีผลต่อการพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

๑. การพัฒนานโยบายความมั่นคงของชาติด้วยกระบวนการทางนิติบัญญัติ นั้นคือรัฐสภาเป็นผู้ออกกฎหมายเพื่อความมั่นคงของชาติ เพื่อผลประโยชน์ของรัฐและของประชาชนในชาติ ในกรณีที่สภาวะการณ์บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป ทางรัฐสภาก็จะพัฒนาด้วยบทกฎหมาย โดยการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือวิทยาการสมัยใหม่ที่เกิดขึ้น อย่างเช่นกรณีนี้ก็คือ การที่ประเทศไทยเราประสบกับปัญหาการแทรกแซงคุกคาม ดำเนินการบ่อนทำลายความมั่นคงทั้งภายในและภายนอกประเทศ สถาบันรัฐสภาก็จะพิจารณาเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ หรือพิจารณาจัดตั้งสถาบันที่ดำเนินการต่อต้านปราบปรามภัยคอมมิวนิสต์ก็ได้

อำนาจหน้าที่ในการออกกฎหมายนี้เป็นงานของฝ่ายนิติบัญญัติโดยตรง และเป็นงานหลักกล่าวคือ เมื่อเกิดภาวะที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศก็ดำเนินการออกกฎหมาย โดย

ประการแรก การริเริ่มเสนอร่างพระราชบัญญัติ ถ้าเห็นว่าออกเป็นพระราชบัญญัติแล้วจะสามารถช่วยผ่อนคลายหรือแก้ไขปัญหานั้นเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติได้

ประการที่สอง การพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเมื่อเห็นว่ากฎหมายเดิมนั้น มีบทกำหนดอำนาจไว้ไม่เพียงพอสำหรับป้องกันหรือปราบปรามการกระทำอันเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๑๘

ประการที่สาม เมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะการของประเทศอาจเป็นเพราะนโยบายของรัฐบาลเปลี่ยนไป หรือทำที่ทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ปรับปรุงขึ้นตามการเมืองโลก ทางรัฐสภาก็อาจใช้วิธีการอนุมัติใช้กฎหมายเก่าที่เคยยกเลิกไปหรืออนุมัติให้ดำเนินการให้กฎหมายใหม่ก็ได้ เช่น พระราชบัญญัติผ่อนผันให้จำหน่ายสินค้าที่ห้ามจำหน่ายตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๕๓ พ.ศ. ๒๕๐๒

ประการสุดท้าย การยกเลิกกฎหมาย เมื่อเห็นว่ากฎหมายที่ใช้อยู่นั้นล้าสมัย เหตุด้วยจากนโยบายและท่าทีของรัฐบาลได้เปลี่ยนไป หรือจำเป็นต้องยกเลิกเพราะเกิดช่องโหว่ทางกฎหมาย ซึ่งทางปฏิบัติแล้วไม่ปลอดภัยต่อความมั่นคงของประเทศ จึงเห็นสมควรที่ทางรัฐสภาจะร่วมกันพิจารณาแก้ไขกฎหมายฉบับนั้นเสีย เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นไปของประเทศ เช่น พระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายว่าด้วยการห้ามนำเข้าและจำหน่ายและการผ่อนผันให้จำหน่าย ซึ่งสินค้าที่ผลิตหรือมีกำหนดในสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. ๒๕๑๘

๒. การพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติด้วยการควบคุมดูแลและตรวจสอบการบริหารราชการของฝ่ายบริหาร

การควบคุมรัฐบาลนี้แบ่งออกเป็นการควบคุมด้านนโยบายแห่งชาติ การควบคุมบุคคลผู้บริหาร การควบคุมการบริหารการเงินและการคลังของรัฐบาล และการควบคุมการบริหารสาธารณะทั่ว ๆ ไป

ประการแรกของการควบคุมโดยรัฐสภา คือ การควบคุมนโยบายแห่งชาติ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ได้แก่การที่รัฐสภาควบคุมนโยบายหลักที่สำคัญของรัฐบาล หรือที่รัฐบาลให้สัญญาต่อตัวแทนของปวงชนว่าจะดำเนินการตามวิถีทางต่าง ๆ เพื่อความผาสุกของประชาชนและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ รัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา เพื่อขอความไว้วางใจก่อนที่จะเข้ามาดำเนินการบริหารราชการแผ่นดิน และทางรัฐสภาก็ต้องร่วมกันพิจารณาว่านโยบายของรัฐบาลนั้น มีนโยบายที่ก่อให้เกิดความมั่นคงต่อประเทศเพียงใด ถ้าเห็นว่าข้อใด บทใด ที่รัฐบาลดำเนินการไปแล้วอาจเกิดความเสียหายแก่ส่วนรวมของชาติได้แล้ว รัฐสภาก็อาจทำการซักท้วง สอบถาม จนเป็นที่พอใจเสียก่อน การควบคุมเพื่อพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติอีกวิธีหนึ่งก็คือการควบคุมนโยบายของรัฐบาล ด้วยการพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัติที่ฝ่ายบริหารเสนอ เพราะทางรัฐสภาต้องเป็นผู้พิจารณาร่างกฎหมายต่าง ๆ ถ้ากฎหมายใดมีประโยชน์ เป็นผลดีต่อความมั่นคงแห่งชาติก็จะพิจารณาอนุมัติ ถ้าร่างพระราชบัญญัติใดให้โทษต่อความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ก็คงที่จะอนุมัติร่างพระราชบัญญัตินั้นเสีย

ประการที่สอง รัฐสภาจะทำการควบคุมตัวบุคคลผู้บริหารประเทศเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ บุคคลเหล่านี้ ได้แก่คณะรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีแต่ละคน วิธีการควบคุมแบ่งเป็น ๒ วิธี คือ

ก. การตั้งกระทู้ถาม

กระทู้ถามก็คือ คำถามที่สมาชิกรัฐสภายื่นถามต่อรัฐมนตรีผู้ทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามตัวบทกฎหมาย ทั้งนี้เพราะสมาชิกรัฐสภาอาจต้องการทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐมนตรีหรือต้องการทราบข้อนโยบายที่รัฐมนตรีผู้หน้าที่รับผิดชอบนั้นปฏิบัติอยู่ในเรื่องนั้น เราอาจพิจารณาเหตุการณ์ของการเมืองในอดีต จะพบว่าปัญหาการขาดความศรัทธาของประชาชนเกิดจากรัฐมนตรีบางคนมีพฤติการณ์ที่น่าสงสัย ไม่เป็นที่ไว้วางใจต่อประชาชน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาเป็นผู้สอบถามบุคคลผู้นั้นถึงรายละเอียดที่ปฏิบัติอยู่ว่า มีผลดีผลเสียต่อความมั่นคงของชาติเพียงไร

ถ้าพบว่ามีการบริหารงานผิดพลาดเป็นภัยต่อประเทศชาติ รัฐสภาจะใช้มาตรการทาง การเมืองดำเนินการแก้ไข เพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง

กระทู้ถามเกี่ยวกับเรื่องนโยบายความมั่นคงปลอดภัยของประเทศนี้รวมไปถึง เรื่องการป้องกันประเทศ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับการทหาร การดำเนินนโยบายต่างประเทศของ ประเทศไทย และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศส่วนใหญ่ของกระทู้ถามในประเภทนี้ ผู้ตั้งกระทู้ถามต้องการที่จะทราบนโยบายของรัฐบาลว่ามีในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรใด กระทู้ถาม ในประเภทนี้ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการปลอดภัยของประเทศทั้งภายในและภายนอก ซึ่งบางครั้งก็เป็นความลับ ดังนั้น ลักษณะของกระทู้ถามและคำตอบกระทู้ถามจึง ไม่อาจอ้างข้อเท็จจริงที่ชัดแจ้งมาแถลงในที่ประชุมสภาได้ อย่างไรก็ตาม สมาชิกรัฐสภา จะให้ความสนใจในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยนี้มาก ซึ่งเป็นส่วนกระตุ้นเตือนให้ ทางรัฐบาลตระหนักถึงภาวะความรับผิดชอบในหน้าที่รักษาความมั่นคงแห่งชาติที่ตนได้ ปฏิบัติอยู่ ตัวอย่างของกระทู้ถามเหล่านี้คือ กระทู้ถามความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างไทยกับ กัมพูชา ของ พ.ท. ทินกร พันธุ์กระวี พ.ศ. ๒๕๐๑ เกี่ยวกับการแถลงการณ์ทางวิทยุ พนมเปญว่า ทหารไทยรุกล้ำดินแดน และการเจรจาระหว่างเจ้าฟ้าพันโรดมสีหนุ กับนาย วิสูตร อรรถยุกติ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงต่างประเทศขณะนั้น เป็นต้น กระทู้ถาม เหล่านี้ทำให้ฝ่ายบริหารระมัดระวังการปฏิบัติ มิให้ผิดพลาดต่อภัยความมั่นคงแห่งชาติ

ข. การเบ็ดตกิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล หรือทั้งคณะ

เมื่อทางรัฐสภาโดยการพิจารณาของสมาชิกรัฐสภาด้วยกันได้เห็นแล้วว่า การ บริหารงานราชการของคณะรัฐบาล หรือรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่งมีพฤติการณ์น่าจะเป็นภัย ต่อความมั่นคงของประเทศ หรือแนวทางพัฒนาของประเทศที่บุคคลนั้นบริหารอยู่ ได้นำ มาซึ่งผลเสียหายแก่ประเทศชาติอย่างมากแล้วก็อาจเบ็ดตกิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ มาตรการนี้เป็นการควบคุมการบริหารราชการ ของฝ่ายบริหารขั้นรุนแรงที่สุด และอาจมีผลกระทบกระเทือนฝ่ายบริหารและฝ่ายรัฐสภา เอง เพราะอาจทำให้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีบางคน โดยการเปลี่ยนตัวบุคคล หรือ

บางกรณีคณะรัฐมนตรีต้องลาออกทั้งคณะ แต่ในโอกาสเดียวกัน ทางรัฐสภาก็ต้องพิจารณาด้วยเช่นกันว่า ทางรัฐบาลก็สามารถยุบสภาได้เช่นกัน ซึ่งมีผลทำให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจจะสนับสนุนใครมากกว่ากันจากผลการเลือกตั้ง

๓. รัฐสภาอนุมัติงบประมาณแผ่นดิน ตรวจสอบการใช้จ่ายของฝ่ายบริหาร เพื่อพัฒนาโยบายความมั่นคงแห่งชาติ โดยการให้ความยินยอมในการเก็บภาษีและอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี

ในประการแรกนั้น โดยการกำหนดให้อำนาจการเก็บภาษี ชั้นภาษี ของรัฐบาลจะต้องออกกฎหมาย ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นจากรัฐสภาเสียก่อน เพราะถ้าปล่อยให้รัฐบาลเก็บภาษีตามใจชอบ ก็อาจเกิดปัญหาภาวะเคืองคร้อันทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนทั้งประเทศ ซึ่งเป็นบ่อนทำลายความมั่นคงแห่งชาติทางหนึ่ง ทางรัฐสภาจึงต้องพิจารณาถึงการจัดเก็บภาษีเพื่อความเหมาะสมของสถานการณ์ของประเทศ

ในประการที่สองนั้น รัฐสภาจะยึดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่กำหนดไว้ว่า “งบประมาณรายจ่ายของแผ่นดินให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ” การควบคุมฝ่ายบริหารโดยพิจารณาอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีเป็นการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อความมั่นคงแห่งชาติโดยวิธีตรงวิธีหนึ่ง เพราะรัฐบาลจะบริหารงานได้ก็ต่อเมื่อกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ ได้รับงบประมาณไปใช้จ่ายในโครงการและแผนงานต่าง ๆ รัฐสภาอาจพิจารณาตัดทอนงบประมาณของหน่วยงาน บางหน่วย บางส่วน หรือทั้งหมดก็ได้ ถ้าเห็นว่าการบริหารงานของหน่วยงานนั้น ไม่ถูกต้องก่อนนโยบายหรือหลักการพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติหรือมีความบกพร่องในการบริหารงานซึ่งเป็นอันตรายต่อความมั่นคงแห่งชาติ ถ้ารัฐสภาลงมติไม่รับหลักการหรือไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีแล้วก็มีผลทำให้คณะรัฐมนตรีต้องลาออกทั้งคณะ เพราะไม่สามารถจะบริหารประเทศได้ หรือรัฐบาลก็ทำการยุบสภา เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้พิจารณาขั้นสุดท้ายว่านโยบายนั้นถูกต้องหรือไม่

เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นภัยร้ายแรงต่อความมั่นคงของชาติ ทางรัฐสภาจึงมีมาตรการที่ใช้สำหรับควบคุมการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน จะกระทำได้อีกเฉพาะ

ที่ได้อนุญาตไว้ในกฎหมายว่าด้วยงบประมาณรายจ่าย กฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการโอนงบประมาณ หรือกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลัง เว้นแต่ในกรณีจำเป็น รัฐบาล จะจ่ายไปก่อนก็ได้ แต่ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดและตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติไว้

๔. รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ ในการสอบสวนหรือศึกษากิจการเรื่องราวใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภา

โดยสมาชิกรัฐสภาจะทำการเลือกสมาชิกเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิก ตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญ เพื่อดำเนินการเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ รัฐสภามีอำนาจที่จะเรียกเอกสารจากบุคคลใด ๆ หรือเรียกบุคคลใด ๆ มาแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทำหรือในเรื่องที่กำลังพิจารณาสอบสวน หรือศึกษา เรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

๕. รัฐสภามีอำนาจหน้าที่ ในการให้ความเห็นชอบในกิจการสำคัญของประเทศ

ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงแห่งชาติมาก เช่น การให้ความเห็นชอบในการตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ การให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ การให้ความเห็นชอบในการประกาศกฎอัยการศึก การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม และการให้ความเห็นชอบในเรื่องหนังสือสัญญา และสนธิสัญญาที่ประเทศไทยทำกับต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่ารัฐสภามีอำนาจหน้าที่และบทบาทสำคัญในการร่วมพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ตามหลักของการแบ่งแยกอำนาจอติปไตย ซึ่งแบ่งอำนาจอติปไตยออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

โดย วิจิตรวาท์ ศรีสวัสดิ์

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย
นี้ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมาย
สูงสุดในการปกครองประเทศ นอกจากนั้นแล้วยังมีกฎหมาย
อื่น ๆ อีก เช่น พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราช
กฤษฎีกา ฯลฯ ซึ่งจะมีผลบังคับใช้สมบูรณ์ ต่อเมื่อมีบทบัญญัติ
ที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้ที่มีอำนาจวินิจฉัยว่า
กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ก็คือตุลาการ
รัฐธรรมนูญ

ในประเทศไทย ตุลาการรัฐธรรมนูญมิได้มีอำนาจ
หน้าที่เพียงวินิจฉัยว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ
เท่านั้น แต่ยังมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยปัญหาอื่น ๆ อีก

บทความเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญนี้ ได้แสดงให้เห็น
ถึงอำนาจหน้าที่ และผลการวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
ในสมัยต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์
การเมืองการปกครองของไทย ซึ่งอำนาจหน้าที่ของคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญ แต่ละยุคแต่ละสมัยในบทความนี้จะพอ
สร้างภาพพจน์ของตุลาการรัฐธรรมนูญไทย ขึ้นในจิตใจของ
ท่านผู้อ่าน เพื่อให้ตระหนักถึงอำนาจหน้าที่ที่แท้จริงของคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญ

LIERT

ตุลาการรัฐธรรมนูญ

ตุลาการรัฐธรรมนูญ มาจากภาษาอังกฤษว่า The Constitutional Tribunal หรือมาจากภาษาฝรั่งเศสว่า Le Tribunal Constitutionnel แปลว่า ศาลรัฐธรรมนูญ

ในต่างประเทศคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หรือศาลรัฐธรรมนูญ ตามปกติเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ให้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาว่าบทกฎหมายใด ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้สั่งว่าบทกฎหมายนั้นเป็นโมฆะ การควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้นมี ๒ นัย คือ

๑. เพื่อประโยชน์ของพลเมืองทุกคน เป็นการป้องกันพลเมืองมิให้ผู้มีอำนาจออกกฎหมายใช้อำนาจเกินขอบเขต โดยเฉพาะมิให้บทกฎหมายเหล่านั้นทำความเสียหายแก่สิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่รัฐธรรมนูญได้รับรองไว้

๒. เพื่อประโยชน์แก่อำนาจสูงสุด ในการปกครองให้มีการรักษาคุณภาพแห่งการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้กำหนดไว้ เช่น ในประเทศที่เป็นรัฐรวมหรือสหรัฐ การควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อป้องกันมิให้มีการล่วงล้ำเข้าไปในอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐ แต่ละรัฐที่รวมกันอยู่กับตัวสหรัฐเอง วัตถุประสงค์นี้มิใช่เพียงจะใช้ได้เฉพาะแต่สหรัฐเท่านั้น แม้กับรัฐเดี่ยวหรือรัฐธรรมดาก็ใช้ได้ เพราะเป็นการป้องกันมิให้อำนาจหนึ่งล่วงล้ำเข้าไปในอีกอำนาจหนึ่ง เช่น ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร

LI RT

การมีตุลาการรัฐธรรมนูญในประเทศไทย

ในประเทศไทย ปัญหาเรื่องการควบคุมมิให้บทกฎหมายต่าง ๆ ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้นเป็นข้อใหม่ที่เราจะใช้รัฐธรรมนูญมาได้ถึง ๔๘ ปี ความรู้สึกเข้าใจในเรื่องนี้ไม่สู้จะมีกันในตอนแรก ๆ จนกระทั่งศาลฎีกา ได้มีคำพิพากษาเมื่อเดือนมีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ว่า พระราชบัญญัติอาญากรรม พุทธศักราช ๒๔๘๘ เฉพาะที่บัญญัติให้มีการลงโทษย้อนหลังเป็นโมฆะ จึงได้เกิดสนใจเรื่องนี้น่าขึ้นรัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้น แต่นั้นมาจึงได้รับความเอาใจใส่บทบัญญัติลงอย่างชัดเจนในเรื่องที่มีกฎหมายธรรมดาขัดต่อรัฐธรรมนูญว่า จะต้องปฏิบัติกันอย่างไรและใครจะเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดได้

แม้ประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญใช้มาแล้วหลายฉบับ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบันมี ๑๑ ฉบับ แต่การมีคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้น มิได้มีบัญญัติอยู่ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับ คงมีแต่ในรัฐธรรมนูญเพียง ๖ ฉบับ คือ

๑. ฉบับที่ ๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๘ ได้บัญญัติข้อความเกี่ยวกับคณะตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด ๗ บทสุดท้าย มาตรา ๘๗-๘๘ ดังนี้

มาตรา ๘๗ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีขัดความแย้ง หรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้

มาตรา ๘๘ ในการที่ศาลจะใช้บทกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทกฎหมายนั้นขัดด้วยบทบัญญัติมาตรา ๘๗ ก็ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นไว้ชั่วคราว แล้วให้รายงานความเห็นเช่นนั้น ตามทางการไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้แจ้งให้ศาลทราบ

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ศาลปฏิบัติตาม

มาตรา ๘๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งเป็นประธานตุลาการคนหนึ่ง และตุลาการอีกสี่สิบคน

LIART

๒๖

ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนูญใหม่ทุกครั้งเมื่อได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนเพราะเหตุที่สภาผู้แทนหมดอายุ หรือถูกยุบ

วิธีพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๔๙๐ ได้ประกาศใช้ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๐ ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๓ มีทั้งหมด ๑๒ มาตรา

๒. ฉบับที่ ๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ ได้บัญญัติเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด ๙ ตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘-๑๗๒ ดังนี้

มาตรา ๑๖๘ ตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทน ประธานศาลฎีกา อธิบดีศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีก ๕ คน ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย

ประธานวุฒิสภา เป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๖๙ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ วิธีการพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการ

นั้น

มาตรา ๑๗๐ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก

กำหนดวันดังกล่าวในวันแรกก่อนให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามความในวันแรก รัฐสภาจะแต่งตั้งผู้พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่อีกได้

มาตรา ๑๗๑ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก

LIART

(๔) มีลักษณะต้องห้ามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๐ (๑) (๒) (๓) และ (๔)^๑ และมาตรา ๙๓ (๑) (๒) และ (๓)^๒

(๕) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

มาตรา ๑๗๒ ถ้ากำหนดเวลาการรัฐธรรมนุญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกเมื่อเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้งคณะกรรมการรัฐธรรมนุญเข้ามาแทนภายในกำหนดเวลาสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวไว้ในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

รัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒ ได้บัญญัติหน้าที่ของคณะกรรมการรัฐธรรมนุญตามมาตรา ๑๖๕ ดังนี้

มาตรา ๘๑ สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนไม่น้อยกว่า ๕ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกแห่งสภานั้น คนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนุญนี้ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนุญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนุญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้คณะตุลาการรัฐธรรมนุญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวรรคก่อน

(๑) มาตรา ๙๐ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้งคือ

- (๑) บุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (๒) คนหูหนวก และเป็นใบ้ ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้
- (๓) ภิกษุ สามเณร นักพรตหรือนักบวช
- (๔) .....
- (๕) ผู้อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งโดยคำพิพากษา

(๒) มาตรา ๙๓ บุคคลผู้มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง คือ

- (๑) ผู้ติดยาเสพติดให้โทษ
- (๒) คนตาบอดทั้งสองข้าง
- (๓) บุคคลผู้ล้มละลายซึ่งศาลยังไม่สั่งให้พ้นจากคดี

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่าสมาชิกสภาพลเมืองมาชิกคนใดคนหนึ่ง
ย่อมไม่กระทบกระทั่งกิจการที่สมาชิกคนนั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิกก่อนที่ประธาน
แห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

มาตรา ๑๗๘ ในกรณีที่ศาลจะใช้ใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด
ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๗๘ ก็ให้ศาลรอการ
พิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางกาว เพื่อคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัย ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ใช้ได้โดยคดี
ทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

อนึ่ง ในบทเฉพาะกาล มาตรา ๑๘๘ ได้บัญญัติว่า “ในวาระเริ่มแรกให้
รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามความในมาตรา ๑๖๘ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนด
สามสิบวันนับแต่วันเปิดประชุมครั้งแรกหลังจากวันใช้รัฐธรรมนูญ

กำหนดดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัยประชุม”

ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๙๓ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณา
ของคณะตุลาการ รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๓ ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ มี
ด้วยกัน ๒๑ มาตรา

๓. ฉบับที่ ๖ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๕
แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๙๕ ได้บัญญัติเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญไว้โดยหมวด ๗
มาตรา ๑๐๖-๑๑๐ ดังนี้

มาตรา ๑๐๖ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลฎีกา อธิบดี
ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสามคน ซึ่งสภาผู้แทน
ราษฎรแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ประธานศาลฎีกา เป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๐๗ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีหน้าที่วางระเบียบวิธีพิจารณาในรัฐธรรมนูญ

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย
การนั้น

มาตรา ๑๐๘ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ในสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้ง
ตุลาการรัฐธรรมนูญ จากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมสภา
ครั้งแรก

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามความในวรรคแรก สภาจะแต่งตั้งผู้พ้น
จากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่อีกได้

มาตรา ๑๐๙ ตุลาการรัฐธรรมนูญ ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งพ้นจาก
ตำแหน่งเมื่อ

- (๑) เปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่
บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๕) ต้องคำพิพากษาโทษจำคุก

มาตรา ๑๑๐ ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งสภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้งว่าง
ลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกเมื่อเปิดสมัยประชุมสภาครั้งแรกหลังจากการเลือก
ตั้งต่อไป ให้สภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในกำหนดเวลาสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคก่อน ให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

อนึ่ง มาตรา ๑๒๒ บัญญัติว่า “ในวาระเริ่มแรก ให้สภาผู้แทนราษฎรแต่งตั้ง
ตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๐๖ ให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่
สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้เข้ารับหน้าที่

สำหรับหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๐๗ ของรัฐธรรมนูญ

มีดังนี้

LIERT

มาตรา ๑๑๔ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๑๓ ก็ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๔๙๘ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๘ ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ มีด้วยกัน ๑๒ มาตรา

๔. ฉบับที่ ๘ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้บัญญัติเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด ๙ มาตรา ๑๖๔-๑๖๘ ดังนี้

มาตรา ๑๖๔ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานวุฒิสภา ประธานสภาผู้แทนประชาชนสภาฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสี่คน ซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมาย

ประธานวุฒิสภา เป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๑๖๕ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญ

๕

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๑๖๖ ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ ภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก

กำหนดวันดังกล่าว ในวาระหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามวาระหนึ่ง รัฐสภาจะแต่งตั้งผู้พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่ก็ได้

มาตรา ๑๖๗ ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนตามมาตรา ๘๘^๓ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๘๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕)^๔ หรือมาตรา ๘๙ (๑) (๒) หรือ (๓)^๕

มาตรา ๑๖๘ ถ้าตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามมาตรา ๑๖๗ (๑) ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

หน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๖๕ ของรัฐธรรมนูญ มีดังนี้

มาตรา ๗๗ สมาชิกวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทน สภาใดสภาหนึ่งไม่น้อยกว่าห้าคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัย

(๓) มาตรา ๘๘ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) สัญชาติไทยตามกฎหมายแต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทย ซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าวก็ดี บุคคลผู้ได้สัญชาติไทยโดยการแปลงชาติก็ดี ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนอื่นด้วย

(๒) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง

(๓) มาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทน

(๔) มาตรา ๘๖ (๑) (๒) (๓) หรือ (๕) เหมือนมาตรา ๘๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒

(๕) มาตรา ๘๙ (๑) (๒) หรือ (๓) เหมือนมาตรา ๘๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๒

LIERT

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องตั้งกล่าวในวาระหนึ่ง

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลง ย่อมไม่กระทบกระทั่งกิจการที่สมาชิกคนนั้นได้กระทำไปในหน้าที่สมาชิก ก่อนที่ประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิกได้รับแจ้งคำวินิจฉัย

มาตรา ๑๗๕ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๗๔ ก็ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

อนึ่ง มาตรา ๑๘๒ บัญญัติว่า “ในระหว่างวุฒิสภา ทำหน้าที่รัฐสภา ตามมาตรา ๑๗๘ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานวุฒิสภา ประธานศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ อธิบดีกรมอัยการ และบุคคลอื่นอีกสามคน ซึ่งวุฒิสภาทำหน้าที่รัฐสภาตามมาตรา ๑๗๘ แต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิในทางกฎหมายภายในสามสิบวันนับแต่วันเปิดประชุมรัฐสภาตามมาตรา ๑๗๘ ”

ต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๕๑๒ ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๑๒ ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘ มีด้วยกัน ๒๔ มาตรา

๕. ฉบับที่ ๑๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗
ได้บัญญัติเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด ๑๐ มาตรา ๒๑๘ - ๒๒๗ ดังนี้

มาตรา ๒๑๘ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการรัฐธรรมนูญ มีจำนวน ๙ คน โดยรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการตุลาการตามมาตรา ๒๑๐ เป็นผู้เลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนฝ่ายละสามคน

ให้คณะกรรมการตุลาการเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นอันดับแรกและแจ้งผลการเลือกต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี เมื่อรัฐสภาได้เลือกแล้วให้แจ้งผลการเลือกต่อคณะรัฐมนตรี เมื่อคณะรัฐมนตรีได้เลือกแล้วให้นายกรัฐมนตรีนำรายชื่อผู้ได้รับเลือกทั้งหมดกราบบังคมทูล เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้กระทำให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่งเป็นประธาน

ในกรณีที่ประธานไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตั้งกันขึ้นเอง เป็นประธานในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๒๑๙ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้

มาตรา ๒๒๐ ตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้รับเงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

มาตรา ๒๒๑ บุคคลจะดำรงตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญติดต่อกันสองครั้งมิได้

มาตรา ๒๒๒ ตุลาการรัฐธรรมนูญพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) เบ็ดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
- (๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

มาตรา ๒๒๓ เมื่อตำแหน่งตุลาการรัฐธรรมนูญว่างลงให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือกรรมการตุลาการที่ได้เลือกตุลาการรัฐธรรมนูญผู้พ้นจากตำแหน่ง แล้วแต่กรณีเลือกตุลาการรัฐธรรมนูญแทนตำแหน่งที่ว่างนั้น

มาตรา ๒๒๔ เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ ทรงลงพระปรมาภิไธย ตามมาตรา ๙๘

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวมกันหรือสมาชิกของแต่ละสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังคณะกรรมการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยแล้วแจ้งให้ประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะกรรมการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่ง จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ถ้าคณะกรรมการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังรัฐสภาต่อไป

มาตรา ๒๒๕ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีความวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวแล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการเพื่อ คณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระทั่งคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๒๒๖ คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๒๗ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมาย

นอกจากหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๔ และมาตรา ๒๒๕ แล้วคณะตุลาการรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ดังนี้คือ

มาตรา ๑๐๕ สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้น สิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๙ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) หรือ (๘) หรือมาตรา ๑๒๔ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๙) หรือ (๑๐) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้อง ส่งคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้ว ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวในวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๕๑ ในระหว่างที่มีการยื่นร่างพระราชบัญญัติใด ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๙ คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยื่นยังไว้มิได้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอนั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยื่นยังไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยื่นยังไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป

มาตรา ๒๑๓ ในกรณีที่มิใช่ปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่น หรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย

๓๖

แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ ได้ประกาศใช้แต่วันที่ ๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ และได้มีประกาศแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญรวม ๙ คน เป็นฉบับแรกแต่เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ แต่รัฐสภาชุดนั้นก็ยังมิได้จัดทำและประกาศใช้กฎหมายวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ รวมทั้งกฎหมายอื่น ๆ เกี่ยวกับเรื่องนั้น จนกระทั่งวันที่ ๑๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙ สภาผู้แทนราษฎรชุดนั้นก็ถูกยุบ เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดใหม่แล้ว ก็ยังมีได้ทำอะไรกันในเรื่องนี้ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙ ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐประหาร เลิกมีรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๐ เสีย

หลังจากนั้นก็ได้มีรัฐธรรมนูญออกใช้ต่อมาอีก ๒ ฉบับ คือ ฉบับที่ ๑๑ และฉบับที่ ๑๒ แต่ไม่มีเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้

๖. ฉบับที่ ๑๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ บัญญัติเรื่องตุลาการรัฐธรรมนูญไว้ในหมวด ๑๖ มาตรา ๑๘๔ - ๑๙๓ จะได้กล่าวต่อไป

ตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑)

องค์ประกอบของตุลาการรัฐธรรมนูญ

ตุลาการรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

- (๑) ประธานรัฐสภา
- (๒) ประธานศาลฎีกา
- (๓) อธิบดีกรมอัยการ
- (๔) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐสภาจำนวนอีก ๔ คน

ประธานรัฐสภาเป็นประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๑๘๔)

LI RT

ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งจะเป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นมิได้ (มาตรา ๑๘๕)

การเริ่มรับหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญ

ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งทั่วไป ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญจากผู้ทรงคุณวุฒิใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรก

กำหนดวันดังกล่าวในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม

ในการแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญตามวรรคหนึ่ง รัฐสภาจะแต่งตั้งผู้ที่พ้นจากตำแหน่งให้เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญใหม่อีกก็ได้ (มาตรา ๑๘๖)

ตั้งแต่วันเริ่มเข้ารับหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เริ่มตั้งแต่วันที่รัฐสภาได้แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๔ คน เป็นตุลาการรัฐธรรมนูญ รวมกับตุลาการรัฐธรรมนูญโดยตำแหน่ง จำนวน ๓ คน รวมเป็น ๗ คน ประกอบเป็นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

การพ้นจากตำแหน่งของตุลาการรัฐธรรมนูญ

ตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) เปิดสมัยประชุมรัฐสภาครั้งแรกหลังจากการเลือกตั้งทั่วไป
- (๒) ตาย
- (๓) ลาออก
- (๔) เป็นสมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น
- (๕) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก (มาตรา ๑๘๘)

ถ้าตุลาการรัฐธรรมนูญซึ่งรัฐสภาแต่งตั้งว่างลงเพราะเหตุอื่นใด นอกจากถึงคราวออกตามมาตรา ๑๘๘ (๑) ให้รัฐสภาแต่งตั้งตุลาการรัฐธรรมนูญเข้ามาแทนภายในสามสิบวัน

กำหนดวันดังกล่าวไว้ในวรรคหนึ่งให้หมายถึงวันในสมัยประชุม (มาตรา ๑๘๙)
อำนาจและหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑

๑. สมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๘๗ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐) หรือ มาตรา ๑๐๓ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยแล้วให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยนั้น ไปยังประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องดังกล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง (มาตรา ๘๑)

๒. ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๙๔ (๑) (๒) หรือ (๔) ในกรณีที่รัฐมนตรีมิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือตามมาตรา ๙๔ (๑) (๒) (๓) หรือ (๔) ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๖ (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๖)

- (๔) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก
- (๕) สถาปน์แทนราษฎรลงมติไม่ไว้วางใจตามมาตรา ๑๓๗
- (๖) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๔๙
- (๗) มีพระบรมราชโองการตามมาตรา ๑๕๖

ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๑ มาตรา ๘๒ และมาตรา ๘๓ มาใช้บังคับแก่การสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๔) หรือ (๖) (มาตรา ๑๕๕)

๓. ในระหว่างที่มีการยื่นร่างพระราชบัญญัติใดตามบทบัญญัติมาตรา ๑๒๘ คณะรัฐมนตรี หรือสมาชิกสภาผู้แทนจะเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยื่นยังไว้มิได้

ในกรณีที่วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอหรือส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยื่นยังไว้ ให้ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยื่นยังไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นตกไป (มาตรา ๑๓๐)

๔. ในกรณีที่มปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่นหรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย (มาตรา ๑๓๙)

๕. เมื่อร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๑๗๗

(๑) หากสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวมกัน หรือสมาชิกของแต่ละสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญ ให้

เสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรแล้ว แต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว ส่งความเห็นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

(๒) หากนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้ส่งความเห็นเช่นนั้นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการ เพื่อประกาศใช้ร่างพระราชบัญญัติตามวรรคหนึ่งจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญและถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ให้นายกรัฐมนตรีส่งร่างพระราชบัญญัตินั้นคืนไปยังรัฐสภาต่อไป (มาตรา ๑๙๐)

๖. ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๕ และยังไม่มีความวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้นให้ศาลรอกการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งความเห็นเช่นนั้นตามทางการ เพื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้โดยคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว (มาตรา ๑๙๑)

๗. คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (มาตรา ๑๙๒)

๘. วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๑๙๓)

ตารางเปรียบเทียบอำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ ๖ ฉบับ

อำนาจหน้าที่	รัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช					
	๒๔๘๕	๒๔๘๖	๒๔๘๕*	๒๕๑๑	๒๕๑๗	๒๕๖๑
๑. วินิจฉัยว่าบทกฎหมายใดขัดหรือแย้งรัฐธรรมนูญในกรณีที่ศาลรายงานความเห็นมา	○	○	○	○	○	○
๒. วินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกคนหนึ่งคนใดเมื่อมีสมาชิกแห่งรัฐสภาเข้าชื่อวันร้องขอ		○		○	○	○
๓. วินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอมายังสภาผู้แทนราษฎร มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายคลึงกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ตามที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรรายงานมาหรือไม่					○	○
๔. วินิจฉัย ความเป็น รัฐมนตรี สิ้น สด ลง เฉพาะตัว					○	○
๕. วินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมกับศาลอื่นหรือระหว่างศาลอื่นด้วยกัน					○	○
๖. วินิจฉัยเมื่อสมาชิกแห่งรัฐสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ					○	○
๗. วินิจฉัยเมื่อนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ					○	○

* รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕

LI RT

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ตุลาการรัฐธรรมนูญได้มีขึ้นในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๙ พุทธศักราช ๒๔๙๒ พุทธศักราช ๒๔๙๕ พุทธศักราช ๒๕๑๑ พุทธศักราช ๒๕๑๗ และพุทธศักราช ๒๕๒๑ เท่านั้น และกฎหมายวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญก็มีเพียง ๕ ฉบับ คือ

๑. พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๐ (ลงวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๔๙๐) ออกตามรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๓ (๙ พฤษภาคม ๒๔๘๙) มี ๑๒ มาตรา

๒. พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๓ (ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๓) ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๕ (๒๓ มีนาคม ๒๔๙๒) มี ๒๑ มาตรา

๓. พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๙๘ (ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๔๙๘) ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๖ (๘ มีนาคม ๒๔๙๕) มี ๑๒ มาตรา

๔. พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๑๒ (ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒) ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๘ (๒๐ มิถุนายน ๒๕๑๑) มี ๒๔ มาตรา

๕. พระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๒๒ (ลงวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๒๒) ออกตามรัฐธรรมนูญฉบับที่ ๑๓ (๒๒ ธันวาคม ๒๕๒๑) มี ๓๑ มาตรา ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๒๒

ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญเป็น ประธานของที่ประชุม คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญไม่มาประชุมหรือไม่อยู่ในที่ประชุม ให้
ตุลาการรัฐธรรมนูญเลือกตุลาการคนใดคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานของที่ประชุม (มาตรา ๔)

ให้เลขาธิการรัฐสภา เป็นเลขาธิการคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ดำเนิน
กิจการอันเป็นธุรการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

เมื่อเลขาธิการรัฐสภาไม่อยู่ หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองเลขาธิการรัฐ-
สภาปฏิบัติหน้าที่แทน (มาตรา ๕)

องค์ประชุม

การประชุมของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญมาประชุมไม่น้อยกว่าสี่คน จึงจะเป็น
องค์ประชุม แต่การประชุมเพื่อลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาที่เสนอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ
วินิจฉัยตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ต้องมีตุลาการมาประชุมไม่น้อยกว่าห้าคน จึงจะ
เป็นองค์ประชุม

ในการประชุมเพื่อลงมติวินิจฉัย

๑. สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๘๗ (๓)
(๔) (๕) (๖) (๗) (๘) หรือ (๑๐)

๒. สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๐๓ (๓) (๔)
(๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑)

๓. ความเป็นรัฐมนตรีของบุคคลใดสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๑๕ (๖)
(๓) (๔) หรือ (๖)

ต้องมีตุลาการรัฐธรรมนูญทุกคนมาประชุมจึงจะเป็นองค์ประชุม (มาตรา ๕)

การลงมติวินิจฉัย

การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาใด ๆ ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาท เว้นแต่
การลงมติวินิจฉัย ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ
ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง ต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยเป็นเอกฉันท์

ตุลาการรัฐธรรมนูญคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนนเสียงเท่า
กันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด (มาตรา ๕)

การนัดประชุมครั้งแรก

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องหรือความเห็นให้วินิจฉัยปัญหาใด ๆ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญนัดประชุมครั้งแรกภายใน สิบวันนับแต่วันได้รับคำร้องหรือความเห็นนั้น (มาตรา ๗)

เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจเข้าตรวจ รายงานการประชุมหรือเอกสารใด ๆ ของรัฐสภาได้ (มาตรา ๘)

ในการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๒๒ นี้ ให้ตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา ๙)

คำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ทำเป็นหนังสือและให้แสดงเหตุผล ประกอบคำวินิจฉัยนั้นด้วย (มาตรา ๑๐)

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๑. การพิจารณาการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและความเป็นรัฐมนตรี (หมวด ๒)

การรับคำร้อง

ในการพิจารณาคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่ง ร้องตามมาตรา ๘๑ หรือมาตรา ๑๕๕ วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งให้นำบทบัญญัติมาตรา ๘๑ มาอนุโลมใช้บังคับนั้น ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำร้องนั้น มีข้อความที่อ่านไม่เข้าใจหรือมีถ้อยคำไม่สุภาพ หรือสภาพแห่งคำร้องนั้น ไม่ชัดเจนหรือไม่ชัดแจ้งหรือไม่มีข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งคำร้องหรือข้อเท็จจริง ที่ปรากฏตามคำร้อง นั้นแม้จะฟังว่าเป็นความจริงก็ไม่เป็นเหตุให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มีอำนาจทำคำวินิจฉัยให้ยกคำร้องนั้นเสียได้ โดยไม่ต้องดำเนินการพิจารณาต่อไป (มาตรา ๑๑)

ในกรณีที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นควรว่าคำร้องนั้นชอบที่จะได้รับการพิจารณาต่อไป

ให้ส่งสำเนาคำร้องนั้นไปยังผู้ถูกร้องและกำหนดให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับสำเนาคำร้อง

กำหนดระยะเวลาให้ยื่นคำชี้แจงนั้น ถ้าผู้ถูกร้องยื่นคำขอขยายเวลา คณะตุลาการอาจอนุญาตให้ขยายได้ตามที่เห็นสมควร (มาตรา ๑๑)

การส่งคำร้อง

การส่งสำเนาคำร้อง และหนังสือกำหนดเวลา ให้ยื่นคำชี้แจงและเงื่อนไขใด ๆ แก่ผู้ถูกร้อง ณ ภูมิลำเนาและสถานที่ติดต่อแห่งใดแห่งหนึ่งตามที่อยู่ผู้ถูกร้อง ได้แจ้งไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา หรือสำนักนายกรัฐมนตรี แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ไม่สามารถส่งสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจงให้แก่ผู้ถูกตั้งได้หรือผู้ถูกร้องไม่ยอมรับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลา ให้ยื่นคำชี้แจง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งให้ปิดประกาศ ณ สำนักเลขาธิการรัฐสภา เพื่อให้ผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลา ให้ยื่นคำชี้แจงที่สำนักงานเลขาธิการรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันปิดประกาศและส่งสำเนาประกาศทางไปรษณีย์ลงทะเบียนให้แก่ผู้ถูกร้อง ณ สถานที่ตามวรรคหนึ่งในวันปิดประกาศนั้นด้วย (มาตรา ๑๒)

การรับคำชี้แจง

เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลาให้ยื่นคำชี้แจงแล้ว จะต้องยื่นคำชี้แจงภายในกำหนดสิบห้าวัน นับแต่วันได้รับสำเนาคำร้อง

ผู้ถูกร้องอาจจะยื่นคำร้องขอขยายเวลา ยื่นคำชี้แจงได้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญอาจอนุญาตให้ขยายได้ตามที่เห็นสมควร

การนัดพิจารณาคำร้อง

เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องแล้ว และได้ยื่นคำชี้แจงหรือผู้ถูกร้องไม่ได้ยื่นคำชี้แจงภายในเวลาที่กำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องและหนังสือกำหนดเวลายื่นคำชี้แจงตามประกาศของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ

ให้คณะกรรมการรัฐธรรมนูญกำหนดวันพิจารณาครั้งแรก โดยทำเป็นประกาศของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญกำหนดวันพิจารณา

วันพิจารณาทุกครั้งให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา สำหรับประกาศกำหนดวันพิจารณาครั้งแรก ให้ส่งสำเนาไปยังประธานแห่งสภาที่ได้ส่งคำร้องและผู้ถูกร้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันพิจารณา (มาตรา ๑๓)

การขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องหรือคำชี้แจง

ก่อนถึงวันพิจารณาครั้งแรก ผู้ร้องหรือผู้ถูกร้องจะขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องหรือคำชี้แจงแล้วแต่กรณีก็ได้ แต่คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมหรือคำชี้แจงแล้วแต่กรณีต้องเกี่ยวกับคำร้องหรือคำชี้แจงเดิม โดยยื่นคำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องหรือคำชี้แจงให้แก่ผู้ถูกร้องหรือผู้ร้องแล้วแต่กรณี

การพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่คณะกรรมการรัฐธรรมนูญจะสั่งเป็นอย่างอื่น หรือผู้ถูกร้องขอให้กระทำเป็นการลับ (มาตรา ๑๓)

ผู้ถูกร้องไม่ว่าจะได้ยื่นคำชี้แจงไว้หรือไม่ มีสิทธิเข้าฟังการพิจารณาของคณะกรรมการรัฐธรรมนูญ ถ้ามพยานและอ้างตนเองหรือพยานหลักฐานอื่นเป็นพยาน (มาตรา ๑๕)

คณะกรรมการรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งเรียกผู้ร้องหรือบุคคลอื่นใดนอกจากผู้ถูกร้องมาให้ถ้อยคำเป็นพยาน หรือเรียกบุคคลใดให้ส่งเอกสารหรือสิ่งใด ๆ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานมาประกอบการพิจารณาได้ (มาตรา ๑๖)

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งการสืบพยานหลักฐานใด ๆ ที่เห็นว่าไม่เกี่ยวกับประเด็น หรือไม่มีความจำเป็นแก่การพิจารณาหรือจะทำให้การพิจารณาคั่งช้าโดยไม่สมควร (มาตรา ๑๙)

ในการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของการพิจารณาวินิจฉัย การให้บุคคลใดที่ฝ่าฝืนออกไปนอกสถานที่พิจารณาและกระทำการใด ๆ เพื่อให้การพิจารณาดำเนินไปโดยสงบเรียบร้อยและรวดเร็ว รวมทั้งวางระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เช่น แบบฟอร์มประกาศ หนังสือกำหนดให้ยื่นคำชี้แจง เป็นต้น (มาตรา ๒๐)

คำสั่ง ประกาศ หรือหนังสืออื่นใดของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ให้ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ ตุลาการรัฐธรรมนูญผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ หรือตุลาการรัฐธรรมนูญผู้ใดได้รับมอบหมายเป็นผู้ลงลายมือชื่อ

การส่งคำสั่ง ประกาศหรือหนังสืออื่นใดของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญแก่บุคคลใดก็ตาม ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกับการส่งคำร้อง

ในกรณีที่ปรากฏต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญว่า สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือความเป็นรัฐมนตรีของผู้ร้องสิ้นสุดลงก่อนที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจะได้วินิจฉัยว่า สมาชิกภาพหรือความเป็นรัฐมนตรีของผู้ยื่นสิ้นสุดลงหรือไม่ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งจำหน่าย เรื่องที่พิจารณาอยู่นั้นได้แล้วแจ้งให้ประธานแห่งสภาที่ส่งคำร้องทราบ (มาตรา ๒๒)

ผลของคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาดและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๒. การพิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอและร่างพระราชบัญญัติที่ต้องนับยังไว้ (หมวด ๓)

๑. รับร่างพระราชบัญญัติจากประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับ

LI RT

หลักการของพระราชบัญญัติที่ต้องย้บยั้งไว้ ตามมาตรา ๑๓๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๒. รับหลักการของร่างพระราชบัญญัติทั้งสองพร้อมด้วยเหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้งสองด้วยจากประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี

การพิจารณาวินิจฉัย

ในระหว่างที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญยังมีได้วินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติที่ประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งมาถ้าคณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นได้ถอนร่างพระราชบัญญัตินั้นไป ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญสั่งจำหน่ายเรื่องที่พิจารณาอยู่นั้น แล้วแจ้งให้ประธานวุฒิสภาหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรทราบ แล้วแต่กรณี

การทำคำวินิจฉัย

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำคำวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประธานวุฒิสภา หรือประธานสภาผู้แทนราษฎร แล้วแต่กรณี

ผลของคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๓. การพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลต่าง ๆ (หมวด ๔)

ในกรณีที่ศาลใดศาลหนึ่งเห็นสมควรให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลยุติธรรมหรือระหว่างศาลอื่นด้วยกันตามมาตรา ๑๗๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ศาลนั้นส่งความเห็นไปยังปลัดกระทรวง ซึ่งหน่วยงานผู้รับผิดชอบงานธุรการของศาลดังกล่าวอยู่ในสังกัดเพื่อส่งต่อไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

ก่อนที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ศาลจะขอแก้ไขเพิ่มเติมความเห็นหรือเหตุผลประกอบก็ได้ ไม่ว่าจะมีความขอจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ตาม (มาตรา ๒๕)

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำคำวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยนั้นไปยังปลัด-
กระทรวงผู้ซึ่งส่งความเห็นมาให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเพื่อส่งต่อไปยังศาลนั้น
(มาตรา ๒๖)

ผลของคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ ถือเป็นเด็ดขาดและให้ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา

๕. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (หมวด ๕)

การรับความเห็น

ถ้าร่างพระราชบัญญัติใดได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว

๑. สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งสองสภารวมกันหรือสมาชิก
ของแต่ละสภาเสนอความเห็นให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าร่างพระราช-
บัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตาม
มาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว
นั้นไปพร้อมกับความเห็น

การเสนอความเห็น^๕ ต้องให้สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง
สองสภารวมกันหรือสมาชิกของแต่ละสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมา-
ชิกทั้งหมดของทั้งสองสภาเข้าชื่อรวมกันเสนอความเห็นต่อประธานรัฐสภา ประธานวุฒิ-
สภา หรือประธานสภาผู้แทน แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็น
ส่งความเห็นไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย แล้วแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบ

๒. นายกรัฐมนตรีเสนอความเห็นเพื่อให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณา
วินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว มีข้อความขัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้ส่งร่างพระราช-
บัญญัตินั้นพร้อมกับความเห็น

ให้นายกรัฐมนตรีระงับการดำเนินการเพื่อประกาศใช้จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของ
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

การพิจารณาวินิจฉัย

ก่อนที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย สมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรทั้งสองรวมกันหรือสมาชิกของแต่ละสภาหรือนายกรัฐมนตรีที่เสนอความเห็น
ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยปัญหาดังกล่าวนั้น จะขอแก้ไขเพิ่มเติมความเห็นหรือ
เหตุผลประกอบก็ได้ ไม่ว่าจะมีความขอจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือไม่ก็ตาม

การทำคำวินิจฉัย

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำคำวินิจฉัยแล้วให้ส่งคำวินิจฉัยนั้นไปยังประ-
ธานแห่งสภาที่ส่งความเห็นให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยหรือนายกรัฐมนตรีแล้วแต่
กรณี (มาตรา ๒๕๘)

ผลของคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษา

๕. การพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (หมวด ๖)

การรับความเห็น

ในกรณีที่ศาลเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรม-
นูญ และรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวตามมาตรา ๑๙๑ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย ให้ศาลส่งความเห็นเช่นว่านั้นพร้อมด้วยเอกสารประกอบ ถ้ามี ไปยัง
ปลัดกระทรวงซึ่งหน่วยงานผู้รับผิดชอบงานธุรการของศาลดังกล่าวอยู่ในสังกัดเพื่อส่งต่อไป
ยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

การพิจารณา

ก่อนที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ศาลจะขอแก้ไขเพิ่มเติมความเห็น
หรือเหตุผลประกอบก็ได้ ไม่ว่าจะมีความขอจากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญหรือไม่

LI RT

ถ้าคณะตุลาการรัฐธรรมนูญประสงค์จะได้สำนวนความที่เกี่ยวข้องทั้งหมดหรือบางส่วนมาประกอบการพิจารณาวินิจฉัย ก็ให้มีคำสั่งเรียกไปยังปลัดกระทรวงผู้ซึ่งส่งความเห็นของศาลนั้นมา (มาตรา ๓๐)

การทำคำวินิจฉัย

เมื่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำคำวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งคำวินิจฉัยนั้นไปยังปลัดกระทรวงผู้ซึ่งส่งความเห็นมาให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเพื่อส่งต่อไปยังศาลนั้น (มาตรา ๓๑)

ผลของคำวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ถือเป็นเด็ดขาด และให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

งานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

งานที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดก่อน ๆ ได้กระทำมาแล้ว คือการพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่อไปนี้คือ

๑. ศาลจังหวัดสมุทรปราการเห็นว่า ความในมาตรา ๗๑ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ (๒๔๙๒) มาตรา ๒๙

คำวินิจฉัยที่ ต. ๑/๒๔๙๔ วันที่ ๔ มกราคม ๒๔๙๔ ในคดีระหว่างพนักงานอัยการจังหวัดสมุทรปราการเป็นโจทก์ กับนายเล็ก เม่นขำ กับพวกเป็นจำเลย เรื่องโจทก์หาว่าจำเลยทำผิดตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ โดยจำเลยใช้แหอันเป็นเครื่องมือทำการประมงซึ่งต่อห้ามเด็ดขาดทำการประมงในฤดูปลาวิ่งไข่ ขอให้ลงโทษลงตามพระราชบัญญัติที่กล่าวมาแล้วมาตรา ๒๙ และขอให้จำเลยจ่ายเงินบำเหน็จแก่ผู้นำจับตามมาตรา ๗๑ แห่งพระราชบัญญัติเดียวกันนั้นด้วย ศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ มาตรา ๗๑ ซึ่งจะใช้บังคับแก่คดีนี้เฉพาะในวาระสุดท้ายที่ว่าถ้าผู้

กระทำผิดไม่ชำระเงินบำเหน็จแก่ผู้นำจับให้จำแทนตามกฎหมายลักษณะอาญามาตรา ๑๘
 บัณฑิตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๙๒ มาตรา ๒๙ เพราะหาได้กฎหมาย
 บัญญัติว่าการไม่ชำระเงินบำเหน็จแก่ผู้นำจับเป็นความผิดไม่ จึงรอกการพิจารณาพิพากษา
 ไว้ และขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องนี้ โดยละเอียดเห็น สอดคล้องต้องกัน
 จึงพร้อมกันให้คำวินิจฉัยว่า ความในมาตรา ๗๑ แห่งพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.
 ๒๔๙๐ ตามที่ศาลจังหวัดสมุทรปราการได้เสนอข้บนมาขอให้พิจารณานั้นไม่ขัดต่อบทรัฐธรรมนูญ
 มาตรา ๒๙

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พระยาศรีธรรมมาธิเบศ
 พระยาอรรถการีย์นิพนธ์
 พระยาลักปลีธรรมประคัลภ์
 พระยาศรีวิสารวาจา
 หลวงอรรถปรีชาขลุการ
 พระยาอัครราชทรงสิริ
 พระยาราชธรรมนิเทศ
 พระมนูเวทย์วิมลนาท
 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

**๒. ศาลจังหวัดพัทลุง เห็นว่า ความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติ
 การพนัน พ.ศ. ๒๔๗๘ บัณฑิตรัฐธรรมนูญ (๒๔๙๒) มาตรา ๓๐ วรรคแรก**

คำวินิจฉัยที่ ต. ๒/๒๔๙๔ วันที่ ๔ มกราคม ๒๔๙๔ ในคดีระหว่างพนักงาน
 อัยการจังหวัดพัทลุงเป็นโจทก์ กับนางแต้ม บุญยานุวัตร์ กับพวก ๑๖ คน เป็น
 จำเลย เรื่องโจทก์ท้าวว่าจำเลยทำผิดพระราชบัญญัติการพนัน ศาลเห็นว่าพระราชบัญญัติ
 การพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘ มาตรา ๖ ซึ่งจะใช้บังคับแก่คดีนี้ บัณฑิตรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๐ วรรคแรก จึงรอกการพิจารณาพิพากษาไว้และขอให้คณะ
 ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องนี้ โดยละเอียดแล้วเห็นสอดคล้องต้องกันจึงพร้อมใจกันให้คำวินิจฉัยว่า ความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช ๒๔๗๘ ความที่ศาลจังหวัดพัทลุงได้เสนอข้อมาขอให้พิจารณานั้น ไม่ขัดต่อบทรัฐธรรมนูญ (๒๔๙๒) มาตรา ๓๖

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พระยาลักษณ์ธรรมประคัลภ์
 พระยาศรัทธธรรมมาธิเบศ
 พระยาอรรถการีย์นิพนธ์
 พระยาศรัวิสารวาจา
 พระยาอัคราทรงสิริ
 พระมนูเวทย์วิมลนาท
 หลวงอรรถปรีชาชานุการ
 พระราชธรรมนิเทศ
 ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช

๓. ศาลฎีกาเห็นว่า ความในมาตรา ๑๓ ทวิ (๑) แห่งพระราชบัญญัติตำรวจและห้ามกักกันข้าว พุทธศักราช ๒๔๘๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติตำรวจและห้ามกักกันข้าว (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๔๘๙ มาตรา ๖ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ (๒๔๙๒) มาตรา ๒๙

คำวินิจฉัยที่ ต. ๓/๒๔๙๔ วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๔ ในคดีระหว่างพนักงานอัยการกรมอัยการ เป็นโจทก์ กับนายดกฤกษ์ แซ่ลิ่ม เป็นจำเลยเรื่องโจทก์หาว่า จำเลยทำผิดพระราชบัญญัติตำรวจและห้ามกักกันข้าว พ.ศ. ๒๔๘๙ โดยจำเลยตระเตรียมข้าวสาร ๙๔๔ กระสอบ บรรจุถุงลงเรือยนต์เดินทะเลโตเจริญนาวา เพื่อไปทางทะเลอันเป็นการตระเตรียมเพื่อจะนำข้าวสาร ออกนอกราชอาณาจักรไปยังต่างประเทศ โดยมีได้รับหนังสืออนุญาตจากพนักงาน เจ้าพนักงานตำรวจจับจำเลยได้พร้อมด้วยข้าวสาร ๙๔๔ กระสอบ เรือยนต์โตเจริญนาวา ๑ ลำ เรือฉลอม ๓ ลำ ซึ่งใช้ในการกระทำผิดมาเป็นของกลาง ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติตำรวจและห้ามกักกันข้าว พ.ศ. ๒๔๘๙

มาตรา ๑๖, ๑๓ พระราชบัญญัติสำรวจและห้ามกักกันข้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๙
 มาตรา ๕, ๖ และขอให้ศาลสั่งรับของกลางทั้งหมดกับจำเลยบนและรางวัล นายสง
 โตเจริญ ร้องขอให้ศาลคืนเรือโตเจริญนาวา และนายสง แซ่เอ็ง ร้องขอให้ศาลคืนเรือฉลอม
 ๓ ลำ ให้แก่ผู้ร้องซึ่งเป็นเจ้าของเรือเหล่านั้น และมีได้รู้เห็นในการกระทำผิดด้วย ศาล
 ฎีกามีความเห็นว่าเป็นบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติสำรวจและห้ามกักกันข้าว พ.ศ. ๒๔๘๙
 มาตรา ๑๓ ทวิ (๑) แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสำรวจและห้ามกักกันข้าว (ฉบับ
 ที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๘๙ มาตรา ๖ เฉพาะที่ให้รับทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีได้รู้เห็นในการ
 กระทำผิดด้วยนั้น ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๙ ศาลฎีกาจึง
 รอการพิพากษาไว้และขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาเรื่องนี้โดยละเอียด จึงให้คำวินิจฉัยว่า
 บทบัญญัติในมาตรา ๑๓ ทวิ (๑) แห่งพระราชบัญญัติสำรวจและห้ามกักกันข้าว พ.ศ.
 ๒๔๘๙ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสำรวจและห้ามกักกันข้าว (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.
 ๒๔๘๙ มาตรา ๖ เฉพาะที่ให้รับทรัพย์สินของบุคคลอื่นที่มีได้รู้เห็นในการกระทำผิดด้วยนั้น
 เป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (๒๔๘๙๒) มาตรา ๒๙ และบท
 บัญญัติโดยเฉพาะดังกล่าวนี้จึงใช้บังคับมิได้ ตามความในมาตรา ๑๗๘ ของรัฐธรรมนูญ
 แห่งราชอาณาจักรไทย

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

พระยาศรีวิสารวาจา

พระยาศรีธรรมมาธิเบศ

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์

หลวงอรุณปรีชาขลุ่ยการ

พระยาอัครราชทรงสิริ

พระมนูเวทย์วิมลนาท

๔. นายฉ่ำ จรรย์เนตร สมาชิกสภาผู้แทน (จังหวัดนครศรีธรรมราช ถูกกล่าวหาว่าฉ้อฉลหรือฉ้อโกงหรือฉ้อโกงเพื่อนไม่สมบูรณ์

คำวินิจฉัยที่ ๑/๒๕๕๔ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ เรื่องนายฉ่ำ จรรย์เนตร สมาชิกสภาผู้แทน (จังหวัดนครศรีธรรมราช) ถูกกล่าวหาว่าฉ้อฉลหรือฉ้อโกงหรือฉ้อโกงเพื่อนไม่สมบูรณ์ ประธานสภาผู้แทนได้ส่งคำร้องลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓ ของสมาชิกสภาผู้แทนรวม ๗ คน ซึ่งเข้าชื่อกันกล่าวหาว่า นายฉ่ำ จรรย์เนตร สมาชิกสภาผู้แทน (จังหวัดนครศรีธรรมราช) ได้แสดงตนให้เห็นว่าเป็นคนฉ้อฉลหรือฉ้อโกงมาสมัครจากสมาชิกภาพมายังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย และต่อมาได้ส่งคำร้องเพิ่มเติมมาอีกว่า นายฉ่ำ ฯ ได้แสดงความวุ่นวายในสภาผู้แทนเนื่อง ๆ และบางคราวไปอาละวาดที่กระทรวงมหาดไทย ได้กล่าวคำหยาบต่อเจ้าหน้าที่สโมสรมของรัฐสภา พฤติกรรมที่ทำนั้นคนธรรมดาไม่อาจทำได้ นอกจากคนฉ้อฉลหรือฉ้อโกงหรือฉ้อโกงเพื่อนไม่สมบูรณ์ เป็นการขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๙๐ (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คำร้องฉบับหลังมีชื่อผู้ยื่นคำร้องฉบับแรกรวมอยู่ด้วย ๕ คน

นายฉ่ำ จรรย์เนตร ยืนยันคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาว่าไม่เป็นความจริง ตนมิได้เป็นคนฉ้อฉลหรือฉ้อโกงหรือฉ้อโกงเพื่อน อนึ่งตามคำร้องไม่ได้กล่าวว่าการกระทำผิดวันเวลาเกิดขึ้นใด หากที่ชี้แจง เป็นการกล่าวหาเคลือบคลุมตามข้อกฎหมายและตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๐ (๑) ก็ไม่ตรงกับรูปคดีที่ผู้ร้องกล่าวอ้างในเรื่องนี้ จึงขอให้ยกคำร้องเสีย และให้ใช้ค่าเสียหายนานับการ ๘๘,๐๐๐ บาทด้วย

ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๓ คณะตุลาการมีหน้าที่ค้นหาความจริง ไม่จำเป็นต้องกำเนินการพิจารณาโดยเฉยเบาอย่างคดีในศาลคำชี้แจงของนายฉ่ำ ที่ว่า ข้อกล่าวหาเคลือบคลุมคดี มาตรา ๙๐ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญไม่ตรงกับรูปคดีก็ จึงตกไป ส่วนที่ขอให้ใช้ค่าเสียหายนั้น ต่อมานายฉ่ำขอถอน

ตลอดเวลาที่ทำการพิจารณาเรื่องนั้นคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นนายฉ่ำ ประพฤติตนเรียบร้อยและดำเนินคดีของตนไปเป็นปกติ หลังจากผู้กล่าวหาได้ยื่นข้อกล่าวหา

LIERT

๕๖

เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๓ แล้วสังเกตว่านายฉ่ำ มีอาการดีขึ้นและเมื่อประชุมสภาที่
แล้วมาแล้ว นายฉ่ำก็ไม่แสดงอาการกะกะก้าวร้าว

ด้วยเหตุผลหลาย ๆ อย่างประกอบกัน ตุลาการรัฐธรรมนูญส่วนมากจึงลงมติ
วินิจฉัยว่า นายฉ่ำไม่เป็นบุคคลวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ สมาชิกภาพแห่ง
สมาชิกสภาผู้แทนจึงไม่สิ้นสุดลงให้ยกคำร้องกล่าวหาเสีย

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ

พระมนูเวทย์วิมลนาท

พระยาศรีวิสารวาจา

พระยาอัครราชทรงสิริ

พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์

๕. ศาลอุทธรณ์เห็นว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อความ
เป็นธรรมแก่สังคม พ.ศ. ๒๕๕๗ มาตรา ๙ บัณฑิตรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย (๒๕๗๕) แก้ไขเพิ่มเติม (๒๕๕๕) มาตรา ๙๙ มาตรา ๑๐๑ และมาตรา ๑๐๒

มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อความ เป็นธรรมแก่สังคม พ.ศ.
๒๕๕๗ ซึ่งศาลอุทธรณ์เห็นว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๙๙
มาตรา ๑๐๑ และมาตรา ๑๐๒ นั้นว่า “คำสั่งของคณะกรรมการจัดที่ดินเพื่อความ เป็น
ธรรมแก่สังคมตามความในมาตรา ๔ หรือมาตรา ๘ ผู้ใดจะนำไปฟ้องคดีเป็นอย่างอื่น
มิได้

ที่ดินแปลงใดอยู่ในระหว่างพิจารณาของคณะกรรมการจัดที่ดินเพื่อความ เป็น
ธรรมแก่สังคม และมีกรณีพิพาทขึ้นที่ศาลเกี่ยวกับที่ดินแปลงนั้น คณะกรรมการจะราย
งานให้ศาลทราบก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ก่อนจนกว่า
คณะกรรมการจะได้วินิจฉัยเกี่ยวกับที่ดินแปลงนั้นแล้ว”

มาตรา ๔ และมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อความ เป็นธรรมแก่
สังคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งมาตรา ๙ ดังกล่าวอ้างถึงนั้น มีความบัญญัติให้คณะกรรมการจัด
ที่ดินเพื่อความ เป็นธรรมแก่สังคมไว้ว่า “ที่ดินที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองแสดงความจำนงต่อ

LI RT

ทางราชการสละที่ดินนั้นก็ได้ หรือเจ้าของหรือผู้ครอบครองต้องสละการครอบครองไปเพราะ
 เกรงกลัวอิทธิพลหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็ดี หรือที่ปรากฏแก่คณะกรรมการว่าเจ้าของหรือ
 ผู้ครอบครองได้ที่ดินมาด้วยความไม่เป็นธรรมก็ดี ให้คณะกรรมการเอาที่ดินนั้นจัดให้ราษฎร
 ตามความเป็นธรรม หรือจะสงวนไว้ให้ราษฎรใช้ร่วมกันก็ได้ และเมื่อคณะกรรมการ
 ได้มีคำสั่งจัดที่ดินแปลงใดให้แก่ราษฎรแล้ว คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้บุคคลที่คณะ
 กรรมการเห็นว่าไม่มีสิทธิในที่ดินออกไปเสียจากที่ดินนั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฯ มาตรา ๙๙ มีว่า “การพิจารณา
 พิจารณาอรรถคดี ท่านว่าเป็นอำนาจของศาลโดยเฉพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามกฎหมาย
 และในนามพระมหากษัตริย์”

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาวินิจฉัยว่า มาตรา ๙ แห่งพระราชบัญญัติ
 ที่ดินเพื่อความเป็นธรรมแก่สังคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ขัดต่อมาตรา ๙๙ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทย ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยถึงมาตรา ๑๐๑ และมาตรา ๑๐๒ ของ
 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ให้คำวินิจฉัยว่า มาตรา ๙
 แห่งพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อความเป็นธรรมแก่สังคม พ.ศ. ๒๕๓๗ ขัดต่อรัฐธรรมนูญที่มีข้อ
 ความขัดต่อรัฐธรรมนูญ ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๑๑๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
 ไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๕๓๕ ใช้บังคับมิได้

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๑

พระมณูเวทย์วิมลนาท

หลวงจ่ารัฐเนติศาสตร์

หลวงอรรถปริชาชนูปการ

พระยาอรรถการีย์นิพนธ์

พระยาอัครราชทรงสิริ

พลตรี กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

งานของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดปัจจุบัน (ชุดที่ ๘ พ.ศ. ๒๕๒๑)

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญชุดปัจจุบันนี้ ได้พิจารณาวินิจฉัยมาแล้ว ๒ เรื่อง คือ

LIIRT

๑. คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เรื่องนายประจวบ ตั้ง-
ชัยศักดิ์ ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

คำร้องหมายเลขคำที่ ๑/๒๕๒๒ คำร้องหมายเลขแดงที่ ๑/๒๕๒๓ วันที่ ๑๖
กรกฎาคม ๒๕๒๓ ระหว่าง นายบุญเกิด พิมพิ้วรเมธากุล และพวกเป็นผู้ร้อง กับ นาย
ประจวบ ตั้งชัยศักดิ์ ผู้ถูกร้องด้วยนายเทียม ไชยนันท์ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร
คนที่สอง ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้ส่งคำร้องของนายบุญเกิด
พิมพิ้วรเมธากุล สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดขอนแก่น กับพวกซึ่งเป็นสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรจังหวัดต่าง ๆ รวม ๔๒ คน ได้ส่งเอกสารแนบท้ายคำร้องรวม ๕ ฉบับ มา
ยังประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัยว่า สมาชิกภาพของนายประจวบ ตั้งชัยศักดิ์
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา สิ้นสุดลง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๘๑ และมาตรา ๑๐๓ (๔)

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องของนายบุญเกิด พิมพิ้วรเมธากุล
กับพวกผู้ร้องแล้วเห็นว่าคำร้องนั้นชอบที่จะได้รับการพิจารณาต่อไป จึงได้ส่งสำเนาคำร้อง
พร้อมด้วยเอกสารที่แนบมาท้ายคำร้องไปยังนายประจวบ ตั้งชัยศักดิ์ ผู้ถูกร้อง และกำหนด
ให้นายประจวบ ตั้งชัยศักดิ์ ยื่นคำชี้แจงภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับสำเนาคำร้อง

นายประจวบ ตั้งชัยศักดิ์ยื่นคำชี้แจงใจความว่า การพิจารณาคณะคุณสมบัติของผู้
สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นหน้าที่ของผู้รับใบสมัครรับเลือกตั้งการใช้
สิทธิของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๒๑ มาตรา ๘๑ จึงน่าจะเป็นกรณีที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีคุณสมบัติอยู่ก่อน
การเลือกตั้งและเมื่อได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว จึงได้ขาดคุณสมบัติไม่น่าจะเป็น
กรณีที่ขาดคุณสมบัติก่อนมีการเลือกตั้ง ผู้ถูกร้องไม่ทราบว่าบิดาของผู้ถูกร้องเป็นคนไทย
หรือคนต่างด้าว ผู้ถูกร้องทราบจากผู้ใหญ่ว่า บิดาของผู้ถูกร้องมีปู่และย่าเกิดและตั้งรกราก
อยู่ในประเทศไทย แต่ไม่มีหลักฐาน ผู้ถูกร้องจึงระบุว่าบิดาผู้ถูกร้องมีสัญชาติจีน แต่
การระบุเช่นนั้น หากได้ทำให้สัญชาติไทยของบิดาของผู้ถูกร้องเปลี่ยนเป็นสัญชาติจีนไม่ ผู้
ถูกร้องจึงไม่ต้องมีความรู้ตามที่กฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้

กำหนดไว้การแสดงเอกสารหลักฐานของผู้ร้อง เพื่อพิสูจน์หักล้างเอกสารหลักฐานที่ผู้ถูกร้องได้ยื่นไว้ น่าจะเป็นอำนาจของศาล คือตุลาการเป็นผู้พิสูจน์มิใช่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นผู้พิสูจน์ เพราะผลอาจไม่ตรงกัน และข้อเท็จจริงที่ว่าบิดาของผู้ถูกร้องเป็นคนต่าง-
 ชาติ กับเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับบุพการีของผู้ถูกร้องที่ได้แสดงไว้ยังไม่ยุติ จะต้องให้ศาลยุติ-
 ธรรมพิจารณาพิพากษาก่อน จึงขอให้ยกคำร้องของผู้ร้องกับพวก

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้กำหนดวันพิจารณาครั้งแรก และได้ยื่นคำพิจารณา
 ต่อมาอีกหลายครั้ง ในระหว่างนั้นผู้ถูกร้องได้ยื่นคำร้องว่า นายเชิดชัย ลาหุระ ได้ฟ้อง
 ผู้ถูกร้องข้อหาตีพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปลอมเอกสารใช้
 เอกสารปลอม และแจ้งความเท็จ คดีอยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์จึงขอให้
 ตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาเรื่องนี้ได้ รอฟังคำพิจารณาก่อน แต่เมื่อคณะตุลาการ
 รัฐธรรมนูญพิจารณาปัญหาแล้ว จึงได้มีคำสั่งให้ยกคำร้องของผู้ถูกร้องที่ขอให้ให้การพิจารณา
 เรื่องนี้ไว้ และให้ทำการพิจารณาต่อไป

ต่อมา นายบุญยง แก้วฝ้ายนอก ผู้ร้องกับพวกอีก ๑๖ คน ได้ยื่นคำร้องขอ
 ถอนชื่อของตนออกจากคำร้องเดิมที่ยื่นไว้ เพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัยการสืบสุกแห่งสมาชิก
 ภาพของผู้ถูกร้อง โดยอ้างเหตุแห่งการขอถอนชื่อว่าเพราะผู้ร้องได้เข้ามาบอกรับต่อพนักงาน
 สอบสวน สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง นครราชสีมา และนายเชิดชัย ได้ยื่นฟ้อง
 ผู้ถูกร้องต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ในข้อหาเดียวกันแล้วจึงไม่ต้องการให้คณะตุลาการ
 รัฐธรรมนูญ พิจารณาเรื่องนี้ต่อไป

หลังจากนั้น ในจำนวนพวกของผู้ร้อง ๑๖ คน ที่ได้ยื่นคำร้องขอถอนชื่อจาก
 คำร้องได้ยื่นหนังสือเข้ามาใหม่ ๑๓ คน แสดงเจตนาไม่ขอถอนชื่อออกจากคำร้องเดิม
 และขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาเรื่องนี้ต่อไป

ในระหว่างที่พวกของผู้ร้อง ๑๖ คน ได้ขอถอนชื่อออกไปจากคำร้องเดิม
 นายฉมัตร์ สุนทรเวช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร กับพวกซึ่งเป็น
 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม ๒๗ คน ได้มีหนังสือถึงประธานสภาผู้แทนราษฎรว่า
 ตามที่นายบุญเกิด ผู้ร้องกับพวก ได้ขอให้วินิจฉัยสมาชิกภาพของนายประจวบ ผู้ถูกร้อง
 แล้วผู้ถูกร้องได้ขอถอนชื่อออกไป ๑๕ คน ทำให้เกิดปัญหาในการพิจารณาของคณะ

ตุลาการรัฐธรรมนูญ นายสมัครกับพวกผู้ยื่นหนังสือเห็นว่า หากปล่อยให้เหตุการณ์เช่น
นั้นเกิดขึ้นจะเกิดความเสียหายแก่เกียรติศักดิ์ของสภาผู้แทนราษฎรเป็นส่วนรวม นาย
สมัครกับพวกจึงเข้าชื่อกันเป็นผู้ร้องเรียนเพิ่มเติมร่วมกับ นายบุญเกิด กับพวก ขอให้
ประธานสภาผู้แทนราษฎร นำความกราบเรียนให้ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญทราบ
คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาหนังสือของนายสมัคร กับพวกแล้วมีคำสั่งให้รวมเรื่องไว้

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ได้พิจารณาปัญหาการถอนชื่อของผู้ร้องแล้ว วินิจฉัย
ว่าแม้พวกผู้ร้องจะได้ขอถอนชื่อออกไปจนเป็นผลให้มีชื่อผู้ร้องกับพวกเหลืออยู่น้อยกว่า
จำนวนที่รัฐธรรมนูญฯ ได้กำหนดไว้ หรือแม้ว่าผู้ร้องกับพวกจะได้ขอถอนชื่อของตนออก
ไปจนหมดสิ้นก็ตาม ก็ไม่ทำให้คำร้องที่ได้เข้าชื่อร้องต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรไว้แต่
ต้นเป็นอันสิ้นสภาพหรือไร้ผล เพราะไม่มีบทกฎหมายใด ๆ ให้สิทธิผู้ร้องกับพวกกระทำ
เช่นนั้นได้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงขอขบที่จะทำการพิจารณาวินิจฉัยและมีคำสั่งใน
เรื่องนี้ต่อไปได้

ผู้ร้องได้นำสืบพยานบุคคลและพยานเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ตามที่ได้
ระบุพยานไว้แล้วผู้ถูกร้องแถลงว่าไม่ติดใจนำสืบพยานของตน อ้างว่าขอสงวนข้อเท็จจริง
อันสำคัญไว้สำหรับต่อสู้คดี ที่ผู้ถูกร้องถูกฟ้องที่ศาลจังหวัดนครราชสีมา ในข้อหาเดียวกัน

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาโดยอาศัยเหตุผลต่าง ๆ ประกอบ จึงมีคำ
วินิจฉัยว่านายประจวบ ตั้งชัยศักดิ์ ผู้ถูกร้องซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
นครราชสีมา เป็นผู้ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๙๔ (๑) ประกอบ
ด้วยมาตรา ๑๐๓ (๔) และตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.
๒๕๒๒ มาตรา ๑๙ สมาชิกภาพของนายประจวบ ตั้งชัยศักดิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จังหวัดนครราชสีมา จึงสิ้นสุด

พลอากาศเอก หารินทร์ หงสกุล ประธานรัฐสภา ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ
นายประพจน์ ธีระวัฒน์ ประธานศาลฎีกา
นายประเทือง กิริติบุตร อธิบดีกรมอัยการ

LI RT

นายวิกรม เมลาพันธ์	ตุลาการรัฐธรรมนูญ
พลโท สมิง ไทลังคะ	ตุลาการรัฐธรรมนูญ
นายเสริม วินิจฉัยกุล	ตุลาการรัฐธรรมนูญ
นายกมล วรรณประภา	ตุลาการรัฐธรรมนูญ

**๒. คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เรื่องคำวินิจฉัยของคณะ
ตุลาการรัฐธรรมนูญระหว่างนายพินิจ จันทรสุรินทร์ และพวก กับนายบรรหาร
ศิลาปออาชา**

คำร้องหมายเลขคำที่ ๑/๒๕๒๓ คำร้องหมายเลขแดงที่ ๑/๒๕๒๔ วันที่ ๘
มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ ระหว่างนายพินิจ จันทรสุรินทร์ และพวก เป็นผู้ร้อง
กับนายบรรหาร ศิลาปออาชา เป็นผู้ถูกร้อง กรณีเรื่องนายพินิจ จันทรสุรินทร์ สมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลำปางกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม ๔๒ นาย ได้เข้าชื่อร้อง
ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร คำร้องลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๓ มีความว่า ตามที่ได้
มีพระบรมราชโองการตั้งนายบรรหาร ศิลาปออาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ และนายบรรหาร ศิลาปออาชา ได้เข้ารับหน้าที่ดำรงตำแหน่งแล้วนั้น ปรากฏ
ว่านายบรรหาร ศิลาปออาชา เป็นบุคคลที่ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา
๑๕๕ (๓) โดยบิดาเป็นคนต่างด้าว เชื้อชาติและสัญชาติจีน ทั้งตัวนายบรรหาร ศิลาปออาชา
ยังมีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อันเป็นคุณสมบัติที่พระราชบัญญัติ
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๙ (๑) ได้กำหนดไว้
สำหรับผู้มีสัญชาติไทยซึ่งบิดาเป็นคนต่างด้าว ดังนั้น นายบรรหาร ศิลาปออาชา จึงเป็น
บุคคลที่ต้องห้ามมิให้เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ผู้ร้องได้ทราบมาก่อนที่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี จะนำ
ความขึ้นกราบบังคมทูลเพื่อตั้งนายบรรหาร ศิลาปออาชา เป็นรัฐมนตรีนั้น พลเอก เปรม
ติณสูลานนท์ ได้ส่งเรื่องราวเกี่ยวกับคุณสมบัติของนายบรรหาร ศิลาปออาชา ไปให้คณะ
กรรมการกฤษฎีกา ที่ความว่า นายบรรหาร ศิลาปออาชา มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือไม่

- โดยแจ้งไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกาว่า นายบรรหาร ศิลปอาชา สอบไล่ได้มัธยมศึกษาปีที่ ๖ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ทางคณะกรรมการกฤษฎีกาพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า นายบรรหาร ศิลปอาชา มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง โดยให้เหตุผลว่าในขณะที่นายบรรหาร ศิลปอาชา สอบไล่ได้มัธยมศึกษาปีที่ ๖ หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการไม่มีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๘ ต้องถือว่า มัธยมศึกษาปีที่ ๖ เป็นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้ร้องเห็นว่าไม่ถูกต้อง ขัดต่อบทบัญญัติ มาตรา ๑๙ (๑) และเจตนารมณ์ของกฎหมายนี้อย่างชัดเจน ผู้ร้องได้เสนอรายละเอียด ทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในเรื่องนี้ต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ขอให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งคำร้องไปยังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๘๑

ประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้ส่งคำร้องดังกล่าวมายังคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ เพื่อวินิจฉัย คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาเห็นว่า คำร้องนั้นชอบที่จะได้รับการ พิจารณาต่อไป จึงส่งสำเนาคำร้องนั้นไปยังนายบรรหาร ศิลปอาชา ผู้ถูกร้องโดยกำหนด ให้ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้รับสำเนาคำร้องตามพระราชบัญญัติ วิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๑

นายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องและได้ยื่นคำชี้แจง มีความว่า ผู้ถูกร้องเป็นผู้มีคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามมาตรา ๑๙ (๑) แห่งพระราชบัญญัติ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ และได้ให้เหตุผลประกอบ ๓ ข้อ อาศัยเหตุผลดังกล่าว ผู้ถูกร้องจึงขอให้ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญทำคำวินิจฉัยยกคำร้องของผู้ถูกร้องเสีย หากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นสมควรดำเนินการพิจารณาต่อไป ผู้ถูกร้องก็พร้อมที่จะชี้แจงและพิสูจน์ คุณสมบัติของผู้ถูกร้องต่อไป

ต่อมาผู้ร้องได้ยื่นแถลงการณ์ก่อนวันพิจารณาครั้งแรกเพื่อประกอบการ พิจารณาวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และสำหรับผู้ถูกร้องได้ส่งเอกสารหนังสือ รับรองความรู้ว่าสอบไล่ได้ครั้งสุดท้ายมัธยม ๖ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๘๙ โดยสอบที่ โรงเรียนประจำจังหวัด "โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย" จังหวัดสุพรรณบุรี และแจ้งว่า

ตัวประกาศนียบัตรได้สูญหายไปนานแล้วพร้อมกับส่งบันทึกผลการสอบไล่ได้มัธยม ๖ เพื่อประกอบการศึกษา

เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๒๓ ผู้ถูกร้องได้ยื่นคำแถลงต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำแถลงของผู้ถูกร้องแล้วเห็นว่าตามที่ผู้ร้องได้ระบุพยานขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเรียกเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ มาประกอบการพิจารณานั้น ย่อมเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖ ซึ่งผู้ถูกร้องเองก็มีสิทธิที่จะอ้างพยานหลักฐานได้ตามมาตรา ๑๕ เช่นเดียวกัน ส่วนที่อ้างว่าผู้ร้องกล่าวหาเพิ่มเติมระหว่างการพิจารณานั้น คณะตุลาการรัฐธรรมนูญเห็นว่าเป็นเพียงคำแถลงและคำพยานฝ่ายผู้ร้อง หากใช่เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมคำร้องตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ไม่ คำร้องเดิมของผู้ร้องที่ร้องว่า ผู้ถูกร้องมีคุณวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังเป็นมูลเหตุที่ขอที่จะได้รับการพิจารณาต่อไปตามมาตรา ๑๑ คณะตุลาการรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้ดำเนินการพิจารณาต่อไปเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๓

ต่อมา ผู้ร้องได้นำนายสมชัย วุฒิปรีชา รองปลัดกระทรวงศึกษา นายเปรม มาลากุล ผู้ร้อง นายสมถวิล วชิรรัตนปรีชญ์ ผู้ร้องและนายประยูร สุรนิงศ์ ผู้ร้อง เข้าสืบ รวมทั้งได้ยื่นเอกสารอีกหลายฉบับเป็นพยานหลักฐาน แล้วนายเปรม มาลากุล ผู้ร้องได้แถลงแทนผู้ร้องทุกคนว่าคดีสืบพยานเพียงเท่านั้น ส่วนผู้ถูกร้องแถลงไม่คดีสืบพยานเพราะเหตุผลขัดแจ้งอยู่แล้ว

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง คำแถลงการณ์ของผู้ร้องคำชี้แจงของผู้ถูกร้องและพยานหลักฐานของทั้งสองฝ่ายแล้ว เห็นว่ามีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยอยู่ ๓ ประเด็น คือ

๑. ผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องโดยอาศัยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕๕ ประกอบด้วย มาตรา ๘๑ เพื่อให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเห็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงได้หรือไม่

๒. ผู้ถูกร้องสำเร็จการศึกษามัธยมปีที่ ๖ โดยการสอบเทียบความรู้หรือเข้าเรียนในโรงเรียนตามกำหนดเวลา และ

๓. มัธยมปีที่ ๖ ใน พ.ศ. ๒๔๘๙ ซึ่งผู้ถูกร้องสอบไล่ได้นั้น เป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือตามแผนการศึกษาของชาติ ตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๓ มาตรา ๙๑ (๑) หรือไม่

คณะตุลาการรัฐธรรมนูญศึกษาพิจารณา โดยอาศัยเหตุผลประกอบ จึงพิจารณา วินิจฉัยว่าผู้ถูกร้องมิได้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ มาตรา ๑๕๕ (๓) และมาตรา ๙๕ (๑) ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงไม่สิ้นสุดลง

พลอากาศเอก หะริน หงสกุล	ประธานรัฐสภา	ประธานตุลาการรัฐธรรมนูญ
นายบัญญัติ สุขีวะ	ประธานศาลฎีกา	ตุลาการรัฐธรรมนูญ
นายประเทือง กীরติบุตร	อธิบดีกรมอัยการ	ตุลาการรัฐธรรมนูญ
นายวิกรม เมลาพันธ์	ตุลาการรัฐธรรมนูญ	
พลโท สมิง ไตลังคะ	ตุลาการรัฐธรรมนูญ	
นายเสริม วินิจฉัยกุล	ตุลาการรัฐธรรมนูญ	
นายกมล วรรณประภา	ตุลาการรัฐธรรมนูญ	

สรุป

อำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๒๑ จะสังเกตเห็นได้ว่าได้เพิ่มอำนาจหน้าที่ของตุลาการรัฐธรรมนูญมากกว่าที่เคยมีมาในรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ คือนอกจากการพิจารณาวินิจฉัยบทกฎหมายใดที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและการพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดแห่งสมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาและของสภาผู้แทนแล้ว ยังได้เพิ่มการพิจารณาการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรี การพิจารณาหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอและร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ การพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างศาลต่าง ๆ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และการพิจารณาบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญด้วย

กฎหมายทำแท้ง

โดย เยาวจิ สุนานนท์

อำนาจหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของรัฐสภา ก็คือการ
ตรากฎหมายใช้บังคับทั่วประเทศ แต่ในการตรากฎหมายนั้น
รัฐสภาในฐานะตัวแทนของปวงชนชาวไทยจำเป็นต้องยึดถือ
ความผาสุกของประชาชนเป็นหลัก หากมีกฎหมายใดยังเป็น
อุปสรรคต่อความผาสุกของประชาชน ก็จำเป็นต้องมีการแก้ไข
เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสงบสุขในประเทศ ดังนั้นจึงถือเป็น
หน้าที่ของสมาชิกสภาทุกคนที่จะต้องค้นคว้าวิธีการใหม่ๆ เพื่อ
นำมาใช้เป็นกฎเกณฑ์ปกครองประเทศ วิธีการใดๆ ก็ตามที่
สมาชิกสภาเสนอย่อมถือว่ามีความสมบูรณ์ ถูกต้องในฐานะที่
ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง แต่การจะลงมติเห็นชอบในการประ-
กาศใช้เป็นกฎหมายหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของ
สมาชิกสภาคนอื่น ๆ ที่จะร่วมวินิจฉัยด้วย

การเสนอกฎหมายทำแท้งอาจจะเป็นเรื่องใหม่สำหรับ
ประเทศไทย ซึ่งน่าสนใจ และน่าศึกษาถึงความเป็นมา และ
ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้อง และเมื่อได้ศึกษาแล้ว ประชาชนคงจะมี
ความคิดเห็นของตนเองอย่างไม่มีอคติว่า ประเทศไทยสมควร
จะมีกฎหมายนี้หรือไม่

บรรณาธิการ

LIART

กฎหมายทำแท้ง

ปัญหาการทำแท้งโดยผิดกฎหมายนั้น มิใช่ปัญหาที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานแล้วและหลายฝ่ายได้มีการศึกษาทบทวนสาเหตุของปัญหาการทำแท้งโดยผิดกฎหมายและได้มีการเสนอให้มีการแก้ไขกฎหมายทำแท้งเพื่อเปิดโอกาส ให้มีการทำแท้งโดยถูกต้องตามกฎหมายได้กว้างขวางขึ้นเมื่อมีการหยิบเรื่องขึ้น มาพิจารณาขึ้นคราวใด ก็มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในประชาชน วงการต่าง ๆ ทั้งในแง่ดีและผลเสีย ซึ่งปัญหาการทำแท้งแม้จะไม่เป็นปัญหาร้ายแรงต่อการสาธารณสุขของประเทศแต่ก็กระทบกระเทือนต่อสุขภาพ ทั้งกายและใจของหญิงไทยมาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๐๕ กำหนดให้แพทย์ทำแท้งได้เมื่อมีความจำเป็นที่ต้องกระทำ เนื่องจากสุขภาพของหญิงและกรณีฉุกเฉิน แต่เนื่องจากแพทย์ส่วนใหญ่เห็นว่าการทำแท้ง เป็นเรื่องผิดกฎหมายเป็นบาปประกอบกับต้องมีขั้นตอน ปฏิบัติมากมายก่อน จะยอมให้แพทย์ปริญาทำแท้ง การทำแท้งส่วนใหญ่จึงไปตกอยู่ในมือของหมอเถื่อน ซึ่งหมอเถื่อนเหล่านี้เกือบทั้งหมดเห็นว่าการบริการของตนเป็นของจำเป็นต่อสังคมและไม่เกรงกลัวกฎหมายแต่อย่างใด และผลจากการที่หมอเถื่อนรับภาระการทำแท้งให้หญิงไทยก็คือการที่ผู้ทำแท้งต้องเข้าไปรับการรักษาตัวในโรงพยาบาล ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากการติดเชื้อ

LIART

ซึ่งสถิติการทำแท้งโดยผิดกฎหมายมีจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ ราย ถึง ๑,๐๐๐,๐๐๐ รายต่อปี นับเป็นจำนวนมาก สภาพความเป็นจริงจึงแสดงให้เห็นว่าปัญหาการทำแท้งกระทบกระเทือนต่อสุขภาพทั้งทางกายและจิตใจของหญิงไทยเป็นอย่างมาก และในตลอด ๑๖ ปีที่ผ่านมาได้มีการรณรงค์ที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายอาญาที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการทำแท้งโดยเป้าหมายของการรณรงค์ คือแก้กฎหมายให้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อเปิดโอกาสให้แพทย์ทำแท้งได้ในกรณีที่เกี่ยวกับความไม่พร้อมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของหญิง

ขณะเดียวกันทางรัฐสภา คณะกรรมาธิการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมของสภาผู้แทนราษฎรเห็น ความสำคัญของปัญหาการลักลอบทำแท้งว่าเกี่ยวข้องกับสภาวะเศรษฐกิจสังคมและการเมืองของประเทศและได้ทำการศึกษาสอบสวนหาข้อมูลเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายทำแท้งให้เปิดกว้างยิ่งขึ้น ซึ่งการแก้ไขมิได้มุ่งให้ทำแท้งเสรีแต่เปิดโอกาสให้แพทย์ปริญาทำแท้งได้กว้างยิ่งขึ้น ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายท่านได้เห็นความสำคัญและนำกฎหมายทำแท้งเข้าพิจารณาในสภาเพื่อแก้ไขปัญหาลักลอบทำแท้งกับหมอเถื่อน โดยมีจุดประสงค์เปิดโอกาสทำแท้งได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในกรณีจำเป็น ซึ่งร่างกฎหมายทำแท้งนี้ สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติรับหลักการแล้ว

การแท้งบุตรและการทำแท้ง

คำจำกัดความของการแท้ง การแท้งบุตร หมายถึงการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ ก่อนที่เด็กจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้นอกครรภ์มารดา สำหรับหลักเกณฑ์ขององค์การอนามัยโลกที่ใช้กันมาแต่เดิมการแท้งคือการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์ ๒๘ สัปดาห์ หรือเมื่อเด็กหนักต่ำกว่า ๑,๐๐๐ กรัม

การแท้งแบ่งออกเป็นสองพวกคือ

๑. แท้งเอง (Spontaneous abortion)
๒. แท้งจากการกระทำ (Induced abortion) แบ่งออกเป็น
  - ก. แท้งที่กระทำเพื่อการรักษา (Therapeutic abortion)
  - ข. แท้งที่กระทำโดยผิดกฎหมาย (Illegal abortion)

การแท้งเอง หมายถึง การแท้งที่เกิดจากเหตุต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการกระทำ โดยตั้งใจจะให้เกิดการแท้ง แม้ว่าการแท้งเองไม่ผิดกฎหมายและมีใบรับรองที่ต้องบันทึก

สถิติของการแท้งเองก็ยังไม่แน่นอนนัก เนื่องจากการแท้งในระยะที่เพิ่งเริ่มตั้งครรภ์ อาจเกิดโดยผู้แท้งไม่ทราบโดยเข้าใจว่าเป็นเพียงประจำเดือนมาช้าไปเล็กน้อย นอกจากนี้สตรีที่ไปทำแท้งมาอาจบิดบังความจริงไว้ ทำให้แพทย์เข้าใจว่าเป็นการแท้งเองก็ได้

การดำเนินโรคของการแท้งเอง จะแบ่งการดำเนินโรคของการแท้งเองออกเป็นตอน ๆ ดังนี้ คือ

๑. แท้งคุกคาม (Threatened abortion) คือการแท้งที่เพิ่งเริ่มต้น ยังมีเลือดออกเพียงเล็กน้อย พอที่จะให้การรักษาก็หยุดแท้งและตั้งครรภ์ต่อไปได้ หลักการรักษาคือให้มารดาพักให้มากที่สุด และพยายามรักษาสาเหตุที่ทำให้แท้งด้วย

๒. แท้งห้ามไม่หยุด (Inevitable abortion) ได้แก่การแท้งที่ดำเนินไปถึงขั้นที่หยุดยั้งไว้ไม่ได้ แม้จะยังไม่มีส่วนของเด็กหรือรกออกมาจากมดลูก แต่ปากมดลูกได้เริ่มเปิดแล้ว

๓. แท้งไม่ครบ (Incomplete abortion) ได้แก่การแท้งที่บางส่วนของเด็กหรือรกออกมาจากมดลูกแล้วแต่ยังมีบางส่วนค้างอยู่

ทั้งแท้งที่ห้ามไม่หยุดและแท้งไม่ครบ มักจะมีเลือดออกมาก หลักการรักษาคือ ต้องเอาเด็กและรก (Gestation product) ออกจากมดลูกให้หมด

๔. แท้งค้าง (Missed abortion) คือการแท้งที่เด็กและรกตายค้างอยู่ในมดลูกเป็นเวลานาน ตั้งแต่ ๘ สัปดาห์ขึ้นไป ซึ่งอาจทำให้เกิดอาการแทรกซ้อนร้ายแรงเช่น เลือดไม่แข็งตัว ฯลฯ หลักการรักษาก็เช่นเดียวกัน คือต้องพยายามเอาส่วนของเด็กและรกที่ค้างอยู่ออกให้หมด

๕. แท้งครบ (Complete abortion) ได้แก่การแท้งที่เด็กและรกออกมาจากมดลูกครบทั้งหมดแล้วในกรณีนี้เลือดจะค่อย ๆ หยุดไป และไม่จำเป็นต้องให้การรักษานอกจากเมื่อมีอาการแทรกซ้อน ในระหว่างการแท้งถ้ามีการติดเชื้อหรือการอักเสบเกิดขึ้น เราเรียกการแท้งนี้ว่า “แท้งติดเชื้อ” (Septic abortion)

ส่วนกรณีที่มีการแท้งเอง เกิดติดต่อกัน ๓ ครั้งขึ้นไป เราเรียกว่า “แท้งเป็นนิสัย” ซึ่งการตั้งครรภ์ครั้งต่อไปมีโอกาสที่จะแท้งได้อีก

การทำแท้งเพื่อการรักษา การทำแท้งเพื่อการรักษา หมายถึงการทำแท้งในกรณีที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ ซึ่งปัจจุบันกฎหมายอนุญาตให้ทำแท้งได้เฉพาะในกรณีที่การตั้งครรภ์จะเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพของมารดา และในกรณีที่ตั้งครรภ์จากการถูกข่มขืน

โดยทั่วไปแพทย์จะเป็นผู้ตัดสินใจว่า รายใดควรจะทำแท้งให้แม้ว่าจะมีเหตุผลถูกต้องตามกฎหมาย แพทย์ก็จะต้องชั่งชั่งระหว่างผลดีและผลเสียของการทำแท้งในแต่ละรายด้วย ตัวอย่างเช่นในรายที่มารดาเป็นโรคหัวใจขนาดเคยหัวใจวายมาแล้ว ซึ่งเป็นข้อบ่งชี้สำคัญอย่างหนึ่งของการทำแท้งเพื่อการรักษา หากได้พบกับมารดาเมื่อครรภ์ยังไม่เกิน ๓ เดือน ส่วนใหญ่แพทย์จะแนะนำให้ทำแท้งแต่ถ้าพบมารดาเป็นครั้งแรกเมื่อตั้งครรภ์ ๕-๖ เดือน แพทย์อาจไม่ทำแท้งให้ หากพิจารณาเห็นว่าการทำแท้งจะมีอันตรายมากกว่าที่จะปล่อยให้ตั้งครรภ์ต่อไป

นอกจากนี้ข้อบ่งชี้ทางแพทย์ในการทำแท้ง จะเปลี่ยนไปตามความก้าวหน้าทางวิชาการแพทยด้วย เช่นในสมัยหนึ่งแพทย์เคยทำแท้งให้กับมารดาที่มีอาการแพ้ท้องอย่างรุนแรงมากเพราะเห็นว่าอาจมีอันตรายร้ายแรงต่อมารดา แต่ปัจจุบันนี้ การรักษามีประสิทธิภาพดีขึ้นมาก จึงไม่จำเป็นต้องทำแท้งในกรณีนั้นจะเห็นได้ว่าการที่จะกำหนดรายละเอียดข้อบ่งชี้ในทางการแพทย์นั้น ทำได้ยากเพราะขึ้นอยู่กับเหตุผลเฉพาะแต่ละราย และความก้าวหน้าทางการแพทย์ซึ่งดำเนินไปอย่างรวดเร็วด้วย

แท้งที่กระทำโดยผิดกฎหมาย แท้งผิดกฎหมาย ได้แก่แท้งเนื่องจากการกระทำโดยไม่มีข้อบ่งชี้ตามที่กฎหมายอนุญาต ซึ่งส่วนมากเหตุผลในการทำได้แก่เหตุผลทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้ประกอบการทำแท้งส่วนมากมิใช่แพทย์ และกระทำโดยไม่ถูกต้อง แท้งผิดกฎหมายจึงมักมีอาการแทรกซ้อนและมีอันตรายมากกว่าแท้งเองหรือแท้งเพื่อการรักษา

เทคนิคและขั้นตอนในการทำแท้ง โดยเหตุที่การทำแท้งส่วนใหญ่ทำในระยะแรกของการตั้งครรภ์ ซึ่งบางครั้งยังไม่มีอาการและอาการแสดงของการตั้งครรภ์ชัดเจน จึงมักต้องใช้การทดสอบทางห้องทดลองเพื่อวินิจฉัยการตั้งครรภ์ให้แน่นอนด้วย

การทดสอบทางห้องทดลองเพื่อวินิจฉัยการตั้งครรภ์ทำได้หลายวิธี หลักสำคัญคือการตรวจหาฮอร์โมนชนิดหนึ่ง (Chorionic gonadotropich hormone) ในเลือดหรือปัสสาวะซึ่งฮอร์โมนชนิดนี้มีเฉพาะในสตรีที่ตั้งครรภ์ (หรือในโรคบางอย่าง) เท่านั้น การตรวจที่สะดวกและใช้กันทั่วไปคือ การตรวจปัสสาวะหาฮอร์โมนโดยอาศัยหลักเกี่ยวกับภูมิคุ้มกัน (Immunology) การตรวจวิธีนี้ทำได้ง่าย กินเวลาไม่เกิน ๕ นาทีและมีความแม่นยำมากในการทดสอบการตั้งครรภ์ตั้งแต่ ๖ สัปดาห์หรือเมื่อประจำเดือนเลยกำหนดตั้งแต่ ๒ สัปดาห์ขึ้นไป ปัจจุบันมีการทดสอบบางอย่างที่สามารถบอกได้ว่าตั้งครรภ์ตั้งแต่ก่อนขาดประจำเดือนแต่ยังมีความยุ่งยากและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ทั่วไป

วิธีการทำแท้งที่วงการแพทย์ให้อยู่มีหลายวิธี สำหรับเลือกใช้ให้เหมาะกับอายุครรภ์ ซึ่งจะกล่าวโดยย่อ ดังนี้คือ

๑. **การปรับประจำเดือน (Menstrual regulation)** เป็นวิธีที่ใช้ได้ในครรภ์ไม่เกิน ๖ สัปดาห์ นับจากวันแรกของประจำเดือนครั้งสุดท้าย หรืออีกนัยหนึ่งเมื่อประจำเดือนเลยกำหนดไปไม่เกิน ๒ สัปดาห์

วิธีนี้กระทำโดยใส่ท่อพลาสติกเล็กขนาดเส้นรอบวง ๔-๘ มม. สอดผ่านทางปากมดลูกเข้าไปดูดเอาสิ่งที่อยู่ในโพรงมดลูกออกจนหมด เครื่องมือที่ใช้ดูมีลักษณะเหมือนกระบอกฉีดยาขนาดใหญ่ เป็นวิธีที่ทำได้ง่าย ใช้เวลาไม่เกิน ๕ นาที และมีอาการแทรกซ้อนน้อยมาก หลังทำจะมีเลือดออกอยู่ประมาณ ๒-๓ วัน เหตุผลที่เรียกวิธีนี้ว่าการปรับประจำเดือน คงทำนองเดียวกับการใช้ยาขับเลือด เมื่อประจำเดือนขนาดของสตรีไทยในชนบท เพราะหลังทำวิธีนี้จะมีเลือดออกอยู่ ๒-๓ วัน

๒. **การขูดมดลูก (Dilatation and curettage)** เป็นวิธีเก่าที่ยังใช้ได้ผลดี วิธีนี้จะทำได้ง่ายและปลอดภัยภายใน ๑๒ สัปดาห์แรกของการตั้งครรภ์ ภายหลังครรภ์ ๑๒ สัปดาห์ จนถึงครรภ์ ๑๖ สัปดาห์ การขูดมดลูกก็ยังพอทำได้ แต่จะต้องทำโดยผู้เชี่ยวชาญเป็นพิเศษ และอาการแทรกซ้อนจะเพิ่มมากขึ้น

๓. **การใช้เครื่องดูดสูญญากาศ (Vacuum aspiration)** วิธีนี้เป็นวิธีใหม่กว่าการขูดมดลูก แต่ทำไว้ง่ายกว่า แทนการขูดวิธีนี้ใช้ท่อพลาสติกหรือท่อโลหะสอดเข้าไปในโพรงมดลูกและเพื่อดูดสิ่งต่าง ๆ ภายในโพรงมดลูกออกจนหมด

เช่นเดียวกับการดูดมดลูก การใช้เครื่องดูดสูญญากาศ จะทำได้ง่ายและปลอดภัย ภายใน ๑๒ สัปดาห์แรกของการตั้งครรภ์ ในระยะครรภ์ ๑๓-๑๖ สัปดาห์ วิธีนี้ทำได้ยากและมีอาการแทรกซ้อนได้มากขึ้น

๔. การใช้น้ำเกลือเข้มข้นฉีดเข้าถุงน้ำห่อเด็ก (Intraamniotic hypertonic saline instillation) วิธีนี้เป็นวิธีเหมาะสำหรับรายที่มดลูกโตจนคล้ำ ได้ชัดเจนทางหน้าท้อง คือเมื่อครรภ์ประมาณ ๒๐ สัปดาห์ขึ้นไป และทำโดยใส่น้ำเกลือเข้มข้น ๒๐% เข้าไปในถุงน้ำห่อเด็กประมาณ ๒๐๐ มิลลิเมตร โดยเจาะเข็มผ่านทางผนังหน้าท้อง ซึ่งจะทำให้เด็กแห้งภายใน เวลาประมาณ ๑-๒ วันหลังจากนั้น วิธีนี้ต้องการความชำนาญเป็นพิเศษ และหากใส่น้ำเกลือเข้มข้นเข้าไปผิดที่จะทำให้เกิดอาการแทรกซ้อนร้ายแรงได้

๕. การใช้ยาพวกพรอสตาแกลนดินส์ (Prostaglandins) ยาประเภทนี้ จะทำให้มดลูกหดตัวและทำให้เกิดการแท้ง ขณะนี้การใช้ยานี้ยังมีอาการแทรกซ้อนมากเช่น อาการอาเจียนและท้องเดิน แต่คาดว่าต่อไปจะมีพรอสตาแกลนดินส์ที่ออกฤทธิ์เฉพาะมดลูก และมีอาการแทรกซ้อนน้อย ขณะนี้ยังไม่ใช้ในประเทศไทย นอกจากยาที่นำเข้ามาเพื่อการศึกษาวิจัย

๖. วิธีอื่น ๆ เช่นการผ่าตัดมดลูก ฯลฯ ซึ่งในปัจจุบันใช้กันน้อยมาก

อันตรายของการทำแท้ง การทำแท้งโดยวิธีที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับอายุครรภ์จะมีอันตรายน้อยมากอย่างไรก็ดี อันตรายของการทำแท้งจะเพิ่มขึ้นตามอายุครรภ์ การรับประทานยาซึ่งทำเมื่อประจำเดือนเลยไปไม่เกิน ๒ สัปดาห์ นับว่าปลอดภัยมาก การทำแท้งในช่วง ๓ เดือนแรกของการตั้งครรภ์ ก็ปลอดภัยพอสมควร แต่ภายหลังครรภ์ ๓ เดือนอันตรายจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ และการตัดสินใจทำแท้งภายหลังครรภ์ ๓ เดือน จะต้องขังคู้ให้รอบคอบระหว่างผลดีและผลเสียของการทำแท้งและการที่จะตั้งครรภ์ต่อไป

โดยมารยาททางแพทย์และความสำนึกของแพทย์เอง แพทย์ที่ดีย่อมจะไม่กระทำการใด ๆ ที่มีผลเสียต่อคนไข้มากกว่าผลดี และย่อมจะเลือกการรักษาที่ปลอดภัยที่สุด หรือเสี่ยงต่ออันตรายน้อยที่สุดเสมอ ในขณะเดียวกัน แพทย์ย่อมจะพิจารณาขีดความสามารถ ของตนเองในการรักษาหรือการผ่าตัดใด ๆ ด้วยโดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมาย

บังคับ แพทย์จะไม่เสี่ยงกระทำสิ่งที่เกินความสามารถของตนนอกจากในรายโรคด่วนและไม่มีทางเลือกเสี่ยงได้เท่านั้น

กฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง

บทกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งอยู่ในมาตรา ๓๐๑ ถึง มาตรา ๓๐๕ ของประมวลกฎหมายอาญาคือ

มาตรา ๓๐๑ หญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูก หรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๓๐๒ ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าหากการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๓๐๓ ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้น เป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท ถ้าการกระทำนั้น เป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

มาตรา ๓๐๔ ผู้ใดเพียงแต่พยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐๑ หรือมาตรา ๓๐๒ วรรคแรกผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตรา ๓๐๕ ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา ๓๐๑ และมาตรา ๓๐๒ นั้นเป็นการกระทำของแพทย์และ

(๑) จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ

(๒) หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ตามที่บัญญัติไว้ใน

มาตรา

LIART

ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้ระบุความผิดฐานทำให้แท้งลูก และกำหนดบทลงโทษทั้งหญิงมีครรภ์ และผู้ให้บริการการทำแท้งไว้ แต่การบังคับใช้กฎหมาย ไม่ได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพราะสาเหตุสำคัญอย่างน้อย ๒ ประการคือ ประการแรก รัฐบาลใช้ทรัพยากรเพื่อการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ไปในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทอื่นที่ร้ายแรง และมีความสำคัญมากกว่าการทำแท้งและประการที่สอง เมื่อการทำแท้งถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่โดยที่การทำแท้งก็เกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเห็นชอบร่วมกันระหว่างหญิงมีครรภ์ที่ต้องการทำแท้งกับผู้ให้บริการการทำแท้งด้วยเหตุนี้ การทำแท้งจึงมีลักษณะเป็นอาชญากรรม ที่ปราศจากเจ้าทุกข์ (Crime without victims) การบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้จึงทำได้ยาก เว้นแต่จะจับได้คาหนังคาเขาเท่านั้น

ฉะนั้น การทำแท้งโดยผิดกฎหมายจึงเกิดขึ้นเป็นอันมาก ผู้ให้บริการทำแท้งส่วนหนึ่งเป็นแพทย์ที่มีใบประกอบโรคศิลป์ อีกส่วนหนึ่งเป็นหมอเถื่อน และสถานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สิ่งจูงใจทางเศรษฐกิจจะชักนำหมอเถื่อนเข้าสู่ตลาดบริการทำแท้งมีอยู่มาก ในขณะที่แพทย์ที่มีใบประกอบโรคศิลป์ส่วนใหญ่ไม่กล้าเสี่ยงที่จะรับทำแท้ง เพราะสามารถหารายได้จากการประกอบอาชีพที่ถูกกฎหมายได้นอกจากนี้กฎหมายถือว่าการทำแท้งเป็นอาชญากรรม ทำให้การหาสารสนเทศเกี่ยวกับบริการทำแท้งเป็นไปด้วยความยากลำบาก สารสนเทศที่ไม่สมบูรณ์และเกิดสภาพความไร้สมมาตรแห่งสารสนเทศขึ้น อันเป็นเหตุให้ หมอเถื่อน สามารถหลอกลวงหญิงมีครรภ์ที่ต้องการทำแท้ง ได้ผลก็คือหญิงที่ต้องการทำแท้งได้ผลก็คือหญิงที่ทำแท้งเป็นจำนวนมากต้อง ประสบอันตรายจากการทำแท้ง และจำนวนไม่น้อยต้องถึงแก่เสียชีวิต อันเนื่องมาจากการทำแท้ง มิได้เป็นไปตามหลักการทางวิทยาศาสตร์การแพทย์

สาเหตุของการทำแท้ง สาเหตุของการทำแท้ง มีหลายประการ เช่น

๑. ปัญหาทางเศรษฐกิจฐานะยากจนไม่สามารถเลี้ยงดูได้
๒. ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม
๓. ความไม่สงบสุขในครอบครัว เกิดการแตกแยกในครอบครัว

๔. การตั้งครุฑทำให้เสียอนาคตทางการศึกษา เช่น นักเรียน นักศึกษา
๕. ต้องการรักษาชื่อเสียงของตนโดยเฉพาะสตรีที่เป็นโสด ซึ่งการตั้งครุฑทำให้เสียชื่อเสียง
๖. การตั้งครุฑขัดกับอาชีพ เช่น หมอนวด
๗. การผิดพลาดจากการคุมกำเนิด ทำให้เกิดการตั้งครุฑ

ประเภทของสตรีที่ทำแท้ง แบ่งเป็น ๒ พวก คือ

๑. พวกที่ยังไม่ได้แต่งงาน มีร้อยละ ๔๐ ของสตรีที่ทำแท้ง อายุ ๒๔ ปี ลงไปเป็นส่วนใหญ่ เป็นนักเรียน นักศึกษาซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กต่างจังหวัด อยู่ตามหอพัก โดยมากเป็นเด็กอาชีวะ รองลงมาได้แก่นักศึกษาในมหาวิทยาลัย

๒. พวกที่แต่งงานแล้ว มีร้อยละ ๖๐ ของสตรีที่ทำแท้ง อายุ ๒๕ ขึ้นไป เป็นส่วนใหญ่ได้แก่

๑. พวกที่แต่งงานแล้วแต่ยังไม่ต้องการลูก
๒. คนงานก่อสร้างพวกโรงงานที่ทำงานรายวัน ค่าจ้างต่ำ พวกนี้มีลูกมากแล้ว แต่สู้ค่าครองชีพไม่ไหว
๓. กรณีอื่น เช่น ไม่มีสามีเป็นตัวคน โคนข่มขืน ถูกหลอก

ลักษณะการทำแท้งกับหมอเถื่อน

การทำแท้งมีหลายประการ แต่มีหลักประการสำคัญคือก่อให้เกิดมีการกระทบกระเทือนจากภายนอกหรือภายในก็ได้ต่อมดลูก ทำให้มีการตกเลือดและการบีบตัวอย่างรุนแรงของมดลูก ทำให้แท้งออกมาได้

๑. การทำความกระทบกระเทือนภายใน — การใช้ตะเกียบหรือของแหลมอื่น ๆ แหย่เข้าไปในโพรงมดลูกก็จะแท้งออก
  - ใช้น้ำเกลือหรือน้ำอื่น ฉีดเข้าไปในโพรงมดลูก
  - ใช้เครื่องดูดหรือเครื่องขูดมดลูก ขูดออก
๒. การทำความกระทบกระเทือนภายนอก
  - การใช้ปืนนวด เคล้น

การทำแท้งของหมอเดือนโดยวิธีการบีบนิ้ว

ขั้นแรกจะให้คนไข้นอนหงายชันเข้าโดยที่คนไข้มือไม่ต้องถอดเสื้อผ้าออก แล้วผู้ประกอบกราก็คลำดูเพื่อให้แน่ใจว่าคนไข้มือครรภ์แน่

ขั้นต่อไปผู้ประกอบการคุกเข่าลงข้างตัวคนไข้และเริ่มบีบนิ้วที่ท้องน้อยเพื่อทำให้มดลูกคลายตัวขึ้น โดยทำการนวดเช่นนี้ใช้ฝ่ามือหรือสันเท้าคลึงไปประมาณ ๑๐ นาที

หลังจากนั้นผู้ประกอบการจึงยื่นระหว่างขาของคนไข้ โดยใช้สันเท้ายันที่ก้นคนไข้ โดยปลายนิ้วเท้าอยู่เหนือกระดูกหัวเหน่า ในตอนนั้นคนไข้ก็ยังใส่เสื้อผ้าอยู่ครบถ้วน แล้วผู้ประกอบการก็โน้มตัวลงมาใช้นิ้วทั้งสี่กดลงบริเวณมดลูกเพื่อจะคลำหาก้อนเลือดที่จะเป็นตัวเด็ก

เมื่อพบก้อนเลือดแล้วผู้ประกอบการกดนิ้วหัวแม่มือทั้งสองลงบริเวณนั้นแรง ๆ จนคนไข้เจ็บทนไม่ได้ผู้ประกอบการจะหยุดพักขณะหนึ่งแล้วทำการกดบีบต่อไป สำหรับคนไข้ที่เคยมีบุตรมาหลายคนแล้ว ใช้เวลาบีบนิ้วเพียง ๑๐ นาทีเท่านั้นเลือดจะเริ่มไหลออกมาเขือน้ำของผู้ประกอบการ ซึ่งก็เป็นข้อดีกว่าการแท้งเริ่มขึ้นแล้ว แต่สำหรับสตรีที่ตั้งครรภ์ครั้งแรกต้องใช้เวลากดบีบนิ้วถึงประมาณหนึ่งชั่วโมงกว่าโลหิตจะเริ่มไหล โดยทำประมาณ ๑๐ นาที แล้วหยุดพักสลับกันไปดังนี้ จึงต้องบีบกดอยู่ราว ๆ ๓-๔ ครั้งและพักสลับกัน เพื่อให้ทั้งคนไข้ และผู้ประกอบการได้พักเหนื่อยด้วย

มีคนไข้บางรายซึ่งไม่แท้งหลังจาก ไปหาผู้ประกอบการให้บีบนิ้วเพียงครั้งเดียว ต้องกลับไปทำซ้ำอีกราว ๒-๓ ครั้ง ซึ่งมักจะห่างกันครั้งละ ๑ อาทิตย์

อันตรายจากการทำแท้งกับหมอเดือน

— การเสียเลือด การติดเชื้อทำให้มดลูกอักเสบ ตลอดจนโรคแทรกซ้อน ที่ทำให้เสียชีวิตซึ่งได้ประมาณคร่าว ๆ ว่า สตรีที่ทำแท้ง ๑๐ คน จะมี ๑ คน ที่มียุทธาต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ชนิดที่ต้องจ่ายเงินเพิ่มขึ้นอีกมากมาย ในการรักษาชีวิตตนเอง

— การทำแท้งทำให้เป็นไข้ เป็นหนอง ตกเลือด มาหาหมอซ้ำจะทำให้ตายได้

— การทำแท้งกับหมอเดือนตามสถิติ จากกรมอนามัย มีสตรีทำแท้ง

ประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ คน-๕๐๐,๐๐๐ คน และ ๑๐-๓๐ % ต้องทุพพลภาพ และเสียชีวิต

LIART

๗๖

— ปี ๒๕๑๕ — ๒๕๑๖ มีการทำแท้ง ๒๘ รายในหญิง ๑,๐๐๐ คน ซึ่งมีอายุ ๑๕ — ๔๔ ปี และปี ๒๕๒๑ ทำแท้ง ๓๗ รายในจำนวน ๑ พันคน และการทำแท้ง ๑๐๐๐ คนจะมีคนตายจากการทำแท้ง ๓๗ คน

การทำแท้งทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เป็นข้อมูลจากการทำแท้งของสตรี ๑๒๓ คนในระยะเวลา ๒ ปี ในโรงพยาบาลของรัฐทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีดังนี้

สาเหตุ	๑. มีบุตรมากแล้ว	๓๗.๔ %
	๒. ยังไม่ได้แต่งงาน	๓๖.๖ %
	๓. แยกกับสามี	๑๓.๐ %

อาชีพทำแท้งมากที่สุด	๑. เกษตรกร	๒๙.๓ %
	๒. แม่บ้าน	๒๐.๓ %
	๓. ข้าราชการ	๑๓ %

อายุครรภ์ที่มากทำแท้งมากที่สุด

๑. ไม่เกิน ๘ สัปดาห์ (๔๗.๒ %)
๒. ระหว่างตั้งครรภ์ได้ ๙ — ๑๒ สัปดาห์ (๒๑.๙ %) ระยะนี้ทำได้ง่ายและปลอดภัย
๓. ตั้งครรภ์ระหว่าง ๑๓ — ๑๖ สัปดาห์ (๑๒.๒ %) เป็นระยะทำแท้งค่อนข้างยาก
๔. ตั้งครรภ์ตั้งแต่ ๑๗ สัปดาห์ขึ้นไป (๑๘.๗ %) เป็นระยะที่การทำแท้งอาจมีอันตรายค่อนข้างมาก

วิธีการทำแท้ง

ใช้เครื่องปรับประจำเดือน เครื่องดูดสุญญากาศ การขูดมดลูก และการใส่น้ำเกลือเข้มข้นในถุงน้ำห่อเด็ก ทั้งนี้แล้วแต่อายุครรภ์ ในการทำแท้งทั้งหมดมีโรคแทรกซ้อนน้อยมาก และผู้ที่มีบุตรพอแล้ว เกือบทุกรายแพทย์ได้ทำหมันให้ด้วย ส่วนมากสตรีที่ทำแท้งเหล่านี้กลับบ้านได้เลย ไม่ต้องรับไว้ในโรงพยาบาล

LIART

ผู้ป่วยจากการลักลอบทำแท้งที่รับไว้รักษา ในโรงพยาบาลศิริราช

คนใช้ลักลอบทำแท้งส่วนหนึ่งจำเป็นต้องเข้ารับการรักษาต่อในโรงพยาบาลเนื่องจากแท้งไม่ครบ หรือมีโรคแทรกซ้อนเกิดขึ้น สำหรับการศึกษานี้ เนื่องจากมีการลักลอบทำแท้งที่รับไว้รักษาในโรงพยาบาลศิริราช ในช่วงเวลา ๑๑ ปีระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๒๑ พบว่า มีผู้ป่วยจากการแท้ง ๒๑,๗๐๗ ราย เป็นแท้งเพื่อการรักษา ๑๖๙ ราย แท้งผิดกฎหมาย ๔,๔๙๗ ราย แท้งเอง ๑๗,๐๔๑ ราย ซึ่งแสดงว่าแท้งเพื่อการรักษามีน้อยมาก เมื่อเทียบกับแท้งที่ผิดกฎหมาย สำหรับการแท้งเองนั้นพบว่ามีแนวโน้มลดลงเพราะในปี ๒๕๑๑ ทางแท้งเองมีอัตรา ๘๙.๑ % แต่ในปี ๒๕๒๑ การแท้งเองอัตราลดลง ๖๙.๙ %

ส่วนการลักลอบทำแท้งนั้นพบว่าในช่วงระยะแรกคือระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๑๓ ปริมาณไม่สูง แต่ในปี ๒๕๑๔ ช่วงระยะเวลา ๒๕๑๔ - ๒๕๒๐ มีการลักลอบทำแท้งสูงขึ้นซึ่งในปี ๒๕๑๔ มีการลักลอบทำแท้ง ๑๔% มา ๒๕๒๐ มีการลักลอบทำแท้ง ๒๙.๙ % แต่ในปี ๒๕๒๑ มีการลักลอบทำแท้ง ๒๘.๕ % ซึ่งอัตราลดลงที่เป็นดังนี้ มิใช่ว่าการลักลอบทำแท้งน้อยลงแต่เป็นเพราะได้เกิดมีบริการทำแท้งขึ้นในคลินิกเอกชนใหญ่แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ซึ่งได้แย่งสตรีที่ต้องการทำแท้งส่วนหนึ่งไปจากบริการทำแท้งที่มอญตรรายของหมอเถื่อน

กลุ่มอายุ

ที่ทำแท้งมากที่สุด
สตรีที่แต่งงานแล้ว
สตรีที่โสด

— อายุ ๒๐ - ๒๙ ปี (๖๘.๖ %)
— อายุ ๑๕ - ๒๔ ปี (๘๖.๖ %)

จำนวนบุตร

สตรีที่แต่งงานแล้ว ส่วนใหญ่ยังไม่เคยมีบุตร ๒๘.๕ % และมีบุตรคนเดียว ๒๗.๔ % แสดงว่าสตรีเหล่านี้ยังไม่พร้อมมีบุตร
สตรีที่โสด ส่วนใหญ่ ๙๕ % ตั้งครรภ์ครั้งแรก

เหตุผลลักลอบทำแท้ง

สตรีที่แต่งงานแล้ว — รายได้ไม่พอ ๒๔.๗ %
ตั้งครรรภ์มากเกินไป ๑๘.๑ %

LI RT

- ครอบครัวแตกแยก ๑๕.๗ %
 ตั้งครรภ์ขัดกับอาชีพ ๖.๑ %
 ตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานทำให้ต้องทำแท้ง
- สตรีโสศ
ความเห็นของสามี ในการทำแท้ง
- สตรีที่แต่งงาน — ๕๕.๖ % ทำแท้งไม่บอกให้สามีทราบ
 ๓๑.๓ % ทำแท้งสามีเห็นด้วย
 ๗.๗ % ทำแท้งสามีไม่เห็นด้วย
- สตรีโสศ — ๖๐.๐ % ส่วนใหญ่สามีเห็นด้วย
 ๒๘.๕ % ไม่บอกสามีและเผชิญปัญหาด้วยตนเอง
 ๑.๓ % สามีไม่เห็นด้วย

ผู้ประกอบการทำแท้งที่ผิดกฎหมาย

ส่วนใหญ่ได้รับคำแนะนำจากเพื่อนหรือสามีและส่วนใหญ่ไปหาหมอเดือน ๕๘.๑ % และผู้ประกอบการทำแท้งเป็นสตรี ๖๘.๕ % และ ๔.๗ % อ้างทำกับแพทย์ แต่พิจารณาจากการทำแท้งไม่ถูกหลักตามแพทย์อาจไม่ใช่แพทย์

อายุครรภ์ (๒๕๑๕ - ๒๕๒๑)

การทำแท้งได้รับอันตรายมากถ้าอายุครรภ์มากขึ้น ตามสถิติ สตรีโสศตัดสินใจ ทำแท้งช้ากว่าสตรีที่แต่งงานเพียงเล็กน้อย ๖๕.๖ % ของสตรีโสศ และ ๗๑.๕ % ของ สตรีที่แต่งงาน อายุครรภ์ไม่เกิน ๑๒ สัปดาห์ ซึ่งเป็นระยะปลอดภัยหากกระทำถูกต้อง ตามหลักแพทย์ ๑๒.๑ % ของสตรีโสศ และ ๗.๑ % ของสตรีที่แต่งงานทำแท้ง เมื่อตั้ง ครรภ์มากกว่า ๑๖ สัปดาห์ ซึ่งถือว่าเสี่ยงอันตรายในการตั้งครรภ์

วิธีทำแท้งของนักแท้งเถื่อน

ส่วนใหญ่มักกินยาที่มีสรรพคุณทำแท้งที่ว่า “ห้ามหญิงมีครรภ์รับประทาน” ซึ่ง ส่วนใหญ่ไม่ค่อยได้ผล จึงต้องพึ่งหมอเถื่อน

วิธีการของหมอเถื่อน แตกต่างกันออกไปแต่ที่นิยมคือ การใส่ของเหลวบางอย่างเข้าไปในมดลูก โดยผ่านทางสายยางที่สอดผ่านปากมดลูกเข้าไป ๘๗.๙ % ซึ่ง

เป็นวิธีที่ก่อให้เกิดการอักเสบและติดเชื้อภายในมดลูก ได้มากเนื่องจากของเหลวที่ใส่เข้าไปไม่มีการฆ่าเชื้อและของเหลวบางอย่างที่ใช้ มีพิษในตัวมันเองประกอบกับเมื่อมีการตายของเนื้อเยื่อของเด็ก เนื้อที่ตายเหล่านักเป็นอาหารที่ดีของเชื้อแบคทีเรียต่างๆ การติดเชื้อและแพร่กระจายของเชื้อจึงเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ส่วนวิธีการอื่นมีทำกันน้อย โรคแทรกซ้อนของการลักลอบทำแท้งมีมากที่สุดที่พบบ่อยคือ

๑. **อาการตกเลือด** พบเกือบทุกรายที่ตกเลือดมาก มี ๓๙๕ ราย (๘.๘ %) ส่วนที่เหลือ ๔,๑๐๒ ราย (๙๑.๒ %) มีอาการตกเลือดเล็กน้อยหรือปานกลาง

๒. **อาการไข้** เป็นอาการที่แสดงว่ามีการอักเสบหรือการติดเชื้อเกิดขึ้น จากผู้ป่วย ๔,๔๙๗ ราย มีอาการไข้ ๑,๖๘๙ ราย ส่วน ๒,๘๐๘ ราย ไม่มีไข้เมื่อแรกรับการรักษา แต่ผู้ป่วยเหล่านี้อาจมีไข้ได้ถ้าไม่ได้รับการรักษา

๓. **การติดเชื้อ** การติดเชื้อและการอักเสบของอวัยวะในอุ้งเชิงกรานเป็นโรคแทรกซ้อนที่ร้ายแรงมากของอาการทำแท้ง

อาการแทรกซ้อนรุนแรง

อาการแทรกซ้อนรุนแรงต่าง ๆ ที่พบได้แก่ ตกเลือด เยื่อช่องท้องอักเสบ เชื้อกระจายเข้ากระแสโลหิต ไตไม่ทำงาน มดลูกทะลุ โรคแทรกทางปอด การอักเสบจากช่องคลอดสตรี ลำไส้ทะลุหรืออุดตัน บาดทะยัก กรวยไตอักเสบ หัวใจวาย ปากมดลูกฉีกขาด ฮีโมโกลบินยูเรีย ซึ่งอาการแทรกซ้อนเหล่านี้คงจะเพิ่มมากขึ้นหากไม่ได้รับการรักษาเยียวยาในโรงพยาบาล เพราะจากการศึกษาพบว่าในจำนวน ๔,๔๙๗ ราย มีผู้ป่วยอาการแทรกซ้อนรุนแรงมาก ๕๓๑ ราย เพราะเกิดอาการตกเลือดมากที่สุด คือ ๓๙๕ ราย เยื่อช่องท้องอักเสบ ๑๒๔ ราย นอกนั้นเป็นอาการแทรกซ้อนรุนแรงชนิดอื่นบ้าง

นอกจากนี้ยังมีผู้ป่วยที่ได้รับอันตรายมากที่ต้องรับการรักษาพิเศษ โดยการผ่าตัดเข้าช่องท้องถึง ๙๐ ราย ซึ่งในจำนวนนี้ ๖๗ ราย ต้องตัดมดลูกซึ่งมีการอักเสบรุนแรงหรือเน่าเสียอย่างยับเยินออกซึ่งเป็นที่น่าเศร้าใจสำหรับผู้ป่วย ที่ยังมีอายุน้อยหรือยังไม่มีบุตรต้องทำเพื่อแลกกับชีวิตผู้ป่วย

สำหรับเหตุผลที่ลึกลับทำแท้งส่วนใหญ่ เนื่องจากเหตุผลทางสังคมและเศรษฐกิจการทำแท้งส่วนมากทำโดยหมอเถื่อน ซึ่งไม่มีความรู้ทางแพทย์ ก่อให้เกิดโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ ซึ่งโรงพยาบาลต้องรับภาระต่อถึงแม้ว่าแพทย์จะสามารถช่วยชีวิตสตรีเหล่านั้นไว้ได้เป็นส่วนใหญ่มีอัตราตายเพียง ๐.๘ % แต่มีสตรีไม่น้อยคงมีความพิการติดตัวไปตลอดชีวิต จากการศึกษาผู้ป่วยเนื่องจากการลึกลับทำแท้งที่รับไว้รักษา ในโรงพยาบาลศิริราช ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๑ - ๒๕๒๑ รวมผู้ป่วยลึกลับทำแท้งทั้งหมด ๔,๔๙๗ คน เป็นสตรีโสด ๑,๖๖๗ คน (๓๗.๑ %) และสตรีที่แต่งงานหรือเคยแต่งงานแล้ว ๒,๘๓๐ คน (๖๑.๙ %)

สรุปข้อแก้ไข

การตั้งครรภ์ที่ไม่ปรารถนานั้นเป็นการตั้งครรภ์ที่สตรีไม่พร้อมที่จะเป็นมารดา อาจเพราะมีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม หรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์เพียงพอ หรือเกิดจากความพลั้งเผลอการตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่ผู้เป็นมารดาไม่ต้องการ อาจกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่มารดาจะต้องหาทางออกว่าจะปล่อยให้การตั้งครรภ์ดำเนินต่อไป หรือว่าจะยับยั้งโดยการทำแท้งถ้าการให้ตั้งครรภ์ต่อไปจนคลอดเด็กที่เกิดมาจากความไม่ต้องการของมารดา อาจเป็นปัญหาสังคมในภายภาคหน้าได้ เพราะขาดการเลี้ยงดูเอาใจใส่เพียงพอ

วิธีป้องกันไม่ให้เกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่ปรารถนา

ประการแรก ได้แก่การศึกษา ให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาหาความรู้อย่างทัดเทียมกันอย่างน้อยสามารถอ่านออกเขียนได้ ให้ความรู้แก่ประชาชน ทราบข่าวคราวการเคลื่อนไหวของต่าง ๆ เช่นทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ความรู้เกี่ยวกับภาวะประชากรและการวางแผนครอบครัว ช่วยให้ตระหนักถึงปัญหาการเพิ่มประชากรประกอบกับค่าครองชีพในปัจจุบันสูงขึ้นเรื่อย ๆ รายได้ไม่พอเพียงกับรายจ่ายจึงมีความจำเป็นจำกัดจำนวนบุตรหรือมีการวางแผนครอบครัวว่าเมื่อไรถึงจะมีบุตรก็คน จึงจะสามารถเลี้ยงได้ตามความสามารถ ให้ประชาชนรู้จักใช้บริการของศูนย์อนามัยหรือโรงพยาบาลต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ขณะที่ยังไม่พร้อมในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ยังด้อย

การศึกษา จึงยังไม่รู้จักหรือเข้าใจการวางแผนครอบครัว หรือเข้าใจวิธีใช้ยาคุมกำเนิดที่ถูกต้อง เช่นการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดแทนที่จะกินทุกวัน ก็กินเฉพาะวันที่มีความสัมพันธ์ทางเพศเท่านั้น หรือเข้าใจว่ายาฉีดเพียงเข็มเดียวก็สามารถคุมกำเนิดได้ตลอดไป จากการปฏิบัติตามความรู้ที่ได้มาอย่างผิด ๆ ก็อาจทำให้ตั้งครรภ์ขึ้นได้ทั้ง ๆ ที่พยายามป้องกันแล้ว ฉะนั้น การให้ความรู้ทางด้านคุมกำเนิดที่ถูกต้อง ก็สามารถลดปัญหาการตั้งครรภ์จากการละเลยไม่คุมกำเนิด หรือใช้วิธีคุมกำเนิดที่ผิด

ประการที่สอง การอบรมประชาชนให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมต่อตนเอง และต่อผู้อื่นเปลี่ยนค่านิยมที่ถือว่าชายที่มีภรรยาหลายคนเป็นคนเก่งหรือการที่สามารถได้สตรีมาโดยไม่ต้องรับผิดชอบเป็นคนที่มีความสามารถ ให้สังคมรังเกียจ การกระทำก็จะป้องกันสตรีจำนวนมากไม่ต้องตกเป็นเหยื่อของชายที่ขาดความรับผิดชอบต่อการศึกษาสาเหตุในสตรีที่ทำแท้ง ในกรณีที่สมรสแล้วมีสาเหตุจากสามีไม่รับผิดชอบภายในครอบครัว ไม่ส่งเสียเงินทอง ประพฤตินอกใจภรรยา ประมาณ ๑๖ % และในสตรีที่เป็นโรคตั้งครรภ์ขึ้นมาโดยฝ่ายชายไม่สามารถหรือไม่ยอมรับผิดชอบถึง ๒๖ % ซึ่งเป็นปัญหาที่สตรีต้องเผชิญ และเสาะแสวงหาแหล่งที่ช่วยกำจัดทารกในครรภ์ที่เกิดขึ้นเพื่อความอยู่รอดในสังคมของตน และไม่ต้องการให้บุตรในครรภ์ต้องรับเคราะห์กรรมเกิดมาเป็นบุตรนอกสมรส

ประการที่สาม ควรให้ความรู้เพศศึกษาแก่นักศึกษา ปัจจุบันวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามามีอิทธิพลต่อเด็กวัยรุ่น ซึ่งเป็นระยะสำคัญในการปรับตัวสู่ผู้ใหญ่ อิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในแบบภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือ หนังสือพิมพ์ เป็นภาพที่ยั่วยุ ให้เกิดกามารมณ์ ในขณะที่ร่างกายและจิตใจของเด็กวัยรุ่นกำลังเจริญเติบโต และถูกกระตุ้นด้วยภาพต่าง ๆ การที่ไม่ได้เตรียมตัวที่จะเผชิญกับสิ่งเหล่านี้ มีผลให้หาทางออกในทางผิด ๆ ด้วยกรรมมีเพศสัมพันธ์ ความไม่รู้จริงบวกกับการอยากทดลอง อยากรู้ อยากเห็นของเด็กวัยรุ่นอาจมีผลให้สตรีตั้งครรภ์ขึ้นมา ฉะนั้นการให้ความรู้เพศศึกษาแก่เด็กอย่างถูกต้อง และมีความรับผิดชอบในเรื่องเพศย่อมดีกว่าปล่อยให้เด็กไปหาความรู้นอกตำราอย่างผิด ๆ

นอกจากนี้การให้บริการคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพ ปลอดภัยและราคาถูกลงแก่ประชาชนเป็นสิ่งจำเป็นและต้องให้ประชาชนรู้จักผลดีผลเสียของวิธีการคุมกำเนิดชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการชี้ให้เห็นอันตรายจากการลักลอบทำแท้ง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายทำแท้ง

๑. กลุ่มเห็นด้วยกับกฎหมายทำแท้ง

๑. ปัจจุบันการลักลอบทำแท้งเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ฉะนั้นจึงมีการลักลอบทำแท้งอย่างผิดกฎหมายไว้หลักเกณฑ์ทางการแพทย์มีอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งก่อให้เกิดอันตรายถึงแก่ชีวิตของสตรีที่ไปทำแท้ง และบางรายต้องเสียเงินเสียทองเพิ่มขึ้นเพื่อรักษาสุขภาพและเกือบตายไปก็มี ที่รอดมาได้ก็เพราะได้รับการรักษาทันที่จากโรงพยาบาลอย่างถูกต้อง

๒. การอ้างเหตุผลว่าศีลธรรมของประเทศชาติจะเสื่อมกว่ามีกฎหมายทำแท้งนั้นไม่เห็นด้วยเพราะสถานการณ์เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ บ้านเมืองมีสถานที่ทำแท้งเถื่อนมากมาย ศีลธรรมเสื่อมอยู่แล้ว จากอนุญาติให้ทำแท้งโดยถูกต้องตามกฎหมายน่าจะเป็นการดีกว่า โดยวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการทำแท้ง ซึ่งให้แพทย์วินิจฉัยว่าหากไม่ทำแท้งจะเกิดปัญหาในครอบครัวและสังคม

๓. การทำหมันชายไม่เป็นที่นิยม และการคุมกำเนิดบางครั้งล้มเหลว การทำแท้งก็เป็นการสนองนโยบายการวางแผนครอบครัวของรัฐบาล

๔. การทำแท้งอย่างผิดกฎหมายในปัจจุบัน ทำให้หญิงทำแท้งเกิดอันตรายและตายโดยเฉลี่ย ๑๐-๓๐ คน จากหญิง ๑๐๐๐ คน

๕. ประมวลกฎหมายอาญามีได้บัญญัติยกเว้นความผิดสำหรับการทำแท้งในกรณีจากสุขภาพจิตของทารกในครรภ์มารดา ซึ่งในปัจจุบันการแพทย์เจริญก้าวหน้าสามารถทราบว่าทารกในครรภ์มารดาจะต้องพิการหรือไม่ ซึ่งทารกถ้าเกิดมาจะประสบความทุกข์ยากและเป็นปัญหาของสังคม นอกจากนี้การผิดพลาดจากการวางแผนครอบครัวทำให้ตั้งครรภ์ทั้งที่คุมกำเนิด ทำให้หญิงไม่พร้อมสำหรับมีบุตร ถ้ามีบุตรจะทำให้ครอบครัวต้องประสบความยากลำบากเพราะปัญหาเศรษฐกิจ

๒. กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับกฎหมายทำแท้ง

๑. ไม่เห็นด้วยที่ให้ผู้หญิงที่ไม่แต่งงานตั้งครรภ์แล้วทำแท้งได้เพราะเห็นว่าเป็นการส่งเสริมให้ชายหญิงขาดความรับผิดชอบ ทั้ง ๆ ที่สามารถป้องกันได้อยู่แล้ว

๒. ขาดมนุษยธรรมเป็นบาป

๓. ทำลายประเพณีอันดีงามของชาติ

๔. การแก้ไขกฎหมาย จะทำให้สังคมฟอนเฟะยิ่งขึ้น

๕. ไม่เห็นด้วยเพราะการตีความว่าเพื่อสุขภาพทางจิตหรือการคุมกำเนิดไม่ให้ผลเป็นการให้อำนาจแก่แพทย์มากเกินไป

๖. ขัดต่อความรู้สึกของคนไทยที่เป็นชาวพุทธ เพราะมีการวางแผนครอบครัวที่ทางรัฐบาลและเอกชนได้ให้ความรู้อยู่แล้ว

ทัศนคติของแพทย์

ข้อมูลเดือนมีนาคม – สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ จากการวิจัยและประเมินผลโครงการวางแผนครอบครัว กระทรวงสาธารณสุขได้ทำการศึกษาลุ่มตัวอย่างจากแพทย์ทั่วประเทศส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์รวมทั้งหมด ๑,๑๑๖ ราย และโดยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมา ๗๔๗ ราย หรือ ๖๗%

ทัศนคติต่อกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง

แพทย์ ๘๕% เห็นควรให้ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้ง เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะในปัจจุบัน โดยมีเหตุผล ดังนี้

๑. กรณีที่มีเหตุผลเพียงพอว่าเด็กเกิดมาแล้วจะพิการ ๘๙% เห็นด้วย ๙% เห็นควรให้พิจารณาเป็นราย ๆ ไป

๒. กรณีที่ตั้งครรภ์ทั้งที่กำลังคุมกำเนิดอยู่ (เพราะความล้มเหลวของวิธีคุมกำเนิด) โดยเฉพาะเมื่อหญิงที่ตั้งครรภ์ตั้งใจจะทำมันหลังการทำแท้ง ๕๒% เห็นด้วย ๒๗% เห็นควรให้พิจารณาเป็นราย ๆ ไป

๓. กรณีที่สตรีขอทำแท้งเพราะเหตุผลทางเศรษฐกิจ ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรเพิ่มได้ ๔๓% เห็นควรให้ทำแท้ง ๓๐% เห็นควรให้พิจารณาเป็นราย ๆ ไป

๕. กรณีที่สมัครตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานและไม่สามารถแต่งงานกับบิดาของเด็กในครรภ์ได้ ๒๙% เห็นควรรออนุญาตให้ทำแท้งได้ ๓๗% เห็นควรรีให้พิจารณาเป็นราย ๆ ไป

ทัศนคติของพยาบาล เป็นทัศนคติของพยาบาลโรงพยาบาลศิริราช ซึ่งศึกษาใน พ.ศ. ๒๕๑๔-๒๕๑๕ ของพยาบาล ๓๕๐ คน โดยการสุ่มตัวอย่าง

ในพยาบาลอายุน้อย มีความเห็นโน้มเอียงไปในทางช่วยทำแท้งมากกว่าผู้สูงอายุ ถ้าเกิดปัญหา เช่น

- การตั้งครรภ์ของโสเภณีหรือหญิงบริการที่เป็นผลพลอยได้ของอาชีพ
- การที่หญิงมีครรภ์ป่วยเป็นหัดเยอรมัน
- กรณีที่มีครรภ์ระหว่างที่น้องร่วมสายโลหิต

สำหรับเหตุผลเกี่ยวกับกฎหมายทำแท้งในปัจจุบัน นั้น

๘๙% ของพยาบาลเห็นสมควรแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมขึ้น

๙๐% ของพยาบาลทั้งหมดให้เพิ่มเหตุผลทางพันธุกรรม

๓๒% ให้เหตุผลทางเศรษฐกิจ

๒๒% ให้ถือการตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานเป็นเหตุผลในการทำแท้ง

ทัศนคติของนักนิติบัญญัติ

จากการศึกษาจากแบบสอบถามที่ไปยังสมาชิกสภาปฏิรูป ฯ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ จำนวน ๑๘๔ คน

คณะผู้ศึกษาสรุปว่า สมาชิกสภาปฏิรูปส่วนใหญ่เห็นสมควรให้หญิงตั้งครรภ์ก่อนแต่งงานทำแท้งได้ จากเหตุผลดังนี้

๑. ลดปัญหาการเกิดลูกที่ไม่ต้องการ
๒. ส่งเสริมสุขภาพจิต
๓. ลดอัตราการเพิ่มที่รวดเร็วของประชากร
๔. ลดอันตรายที่จะเกิดจากการตั้งครรภ์และการคลอด
๕. ลดปัญหาการศึกษาของเด็ก

LIART

๖. ลดปัญหาอาชญากรรม
  ๗. ลดปัญหาเรื่องค่าครองชีพ
- ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขว่าการตั้งครุภัณฑ์ต้องไม่เกิน ๓ เดือน
- ส่วนสตรีที่แต่งงานแล้ว อนุญาตให้ทำแท้งได้ถ้าครอบครัวยากจน มีบุตรมาก หากตั้งครุภัณฑ์ไม่เกิน ๓ เดือน จากเหตุผลดังนี้
๑. ลดการเพิ่มอันรวดเร็วของประชากร
  ๒. ลดอันตรายที่จะเกิดการตั้งครุภัณฑ์และการคลอด
  ๓. ลดปัญหาเรื่องค่าครองชีพ
  ๔. ลดปัญหาการศึกษาของเด็ก
  ๕. ลดปัญหาการเลี้ยงดูเด็กไม่ได้ดี
  ๖. ลดปัญหาอาชญากรรม
  ๗. ส่งเสริมสุขภาพจิต

การทำแท้งที่ปฏิบัติอยู่ในบางประเทศ แถบเอเชียใต้และตะวันออก

๑. ห้ามทำแท้งโดยเด็ดขาด

ประเทศที่การทำแท้งผิดกฎหมายในทุกกรณี โดยไม่มีข้อยกเว้น ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ติมอร์ และฟิลิปปินส์ ประเทศเหล่านี้ถึงแม้มีการห้ามทำแท้ง แต่ในทางปฏิบัติแล้วมีการบริการทำแท้งอยู่ทั่วไปโดยแพทย์ชำนาญ และแนวโน้มการทำแท้งก็มีมากขึ้น

๒. ประเทศที่อนุญาตให้ทำแท้งได้ภายใต้เงื่อนไข

๒.๑ ให้ทำแท้งได้ทุกรายเพื่อช่วยชีวิตของมารดาเมื่อการตั้งครุภัณฑ์เป็นอันตรายร้ายแรงต่อชีวิตของมารดา ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ฮังการี ศรีลังกา และบังคลาเทศ

๒.๒ อนุญาตให้ทำแท้งเพื่อสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตของมารดาโดยแพทย์พิจารณาเป็นราย ๆ ได้แก่ ประเทศฮ่องกง สาธารณรัฐเกาหลีใต้

LIART

- ๒.๓ อนุญาตให้ทำแท้งโดยเหตุผลทางแพทย์อย่างกว้างขวาง เช่น
- เพื่อสุขภาพทางกายและจิตใจ ได้แก่ ประเทศฮ่องกง อินเดีย ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้
  - เพื่อคุ้มครองชาติพันธุ์ (ความผิดปกติของเด็ก ๆ) ได้แก่ ประเทศอินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี
  - ความผิดเนื่องจากกฎหมายอื่นเช่น กรณีถูกข่มขืน หรือตั้งครรภักดิ์กับผู้ร่วมสายโลหิต ได้แก่ ประเทศอินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไทย
  - ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ประเทศ อินเดีย และญี่ปุ่น

๓. ให้ทำแท้งได้ตามแต่ร้องขอ

ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และสิงคโปร์

แนวโน้มการทำแท้งของโลก

การทำแท้งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปแทบจะทุกประเทศในโลก ซึ่งถ้ามองในแง่การคุมกำเนิดจะเห็นว่า การทำแท้งเป็นวิธีหนึ่งซึ่งช่วยให้จำนวนประชากรไม่เพิ่มขึ้น จากการสำรวจในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา จำนวนการทำแท้งมีมากขึ้นเป็นอันดับที่สามารถรองลงมาจากการทำหมัน (ประมาณ ๘๐ ล้านคน) และการกินยาคุมกำเนิด (ประมาณ ๕๕ ล้านคน) จากการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องทำแท้งประมาณกันว่าในปีหนึ่ง ๆ จะมีการทำแท้งเกิดขึ้นทั่วโลกราว ๆ ๔๐ ล้านรายหรือหนึ่งในสี่ของจำนวนการตั้งครรภักดิ์ทั้งหมดในปีนั้น ครึ่งหนึ่งของจำนวนการทำแท้งดังกล่าวเรื่องลักลอบทำโดยผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้สตรีที่อยู่ในวัยเจริญพันธุ์ต้องเสียชีวิตจำนวนมากยิ่งกว่าสาเหตุโรคมะเร็งไข้เจ็บอย่างอื่น โดยเฉพาะในแถบประเทศลาตินอเมริกั้น ตะวันออกกลาง และบางประเทศที่บริการวางแผนครอบครัวไม่ค่อยดีนักซึ่งปัญหา เป็นปัญหาที่สำคัญมาก

สำหรับปริมาณการทำแท้งในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกมีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะคนนิยมการมีครอบครัวขนาดเล็ก ประกอบกับบริการวางแผนยังมีไม่ทั่วกัน และจำนวนสตรีในวัยเจริญพันธุ์มีมากขึ้น รวมทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม ผลักดันให้มีการอพยพจากชนบทมาสู่เมือง ทำให้เกิดปัญหาว่างงาน ปัญหาที่อยู่อาศัย ปัญหาการครองชีพสูง จึงทำให้ไม่อยากมีลูกมาก

กฎหมายกับการทำแท้งในปัจจุบัน

ในปี ค.ศ. ๑๙๗๘ ประชากร ๒ ใน ๓ ของทั้งโลกอาศัยอยู่ในประเทศที่อนุญาตให้มีการทำแท้งได้เมื่อต้องการหรือเมื่อมีปัญหาทางสังคม ในระหว่าง ค.ศ. ๑๙๖๕ ถึง ค.ศ. ๑๙๗๘ มีประมาณ ๓๐ ประเทศที่แก้กฎหมายยกเลิกการควบคุมให้โอกาสทำแท้งง่ายขึ้น แต่ในระยะเดียวกันก็มี ๕ ประเทศที่แก้กฎหมายให้เข้มงวดขึ้น คือ บุลกาเรีย เชโกสโลวาเกีย ฮังการี นิวซีแลนด์ และโรมาเนีย

ประเทศที่เปิดโอกาสให้ทำแท้งได้โดยง่าย เมื่อเกิดปัญหาสังคม ส่วนใหญ่เป็นประเทศในทวีปเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือ ส่วนประเทศลาตินอเมริกา และแอฟริกา ถือว่าการทำแท้งเป็นเรื่องผิดกฎหมายอย่างเด็ดขาดหรืออนุญาตให้ทำก็เพียงกรณีที่เป็นอันตรายต่อชีวิต และสุขภาพของสตรีเท่านั้น แต่ก็มีบางประเทศในแถบนี้ที่มีกฎหมายไม่เคร่งครัดนัก เช่น คิวบา อูรุกวัย แอฟริกาใต้ ตูนิเซีย และแซมเบีย

ถึงแม้กฎหมายในแต่ละประเทศจะมีน้ำหนักไม่เท่ากัน แต่จำนวนคุณภาพและราคาการทำแท้งที่เกิดขึ้นจริง บางครั้งไม่เกี่ยวกับกฎหมายเท่าไรกลับไปขึ้นอยู่กับผู้กำหนดนโยบายในรัฐบาล และบุคลากรด้านสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องว่าจะสนับสนุนหรือไม่ เช่น ในสหรัฐอเมริกาซึ่งกฎหมายเปิดโอกาสให้ทำแท้งได้ แต่บริการการทำแท้งในกลุ่มชนชั้นรายได้น้อยกลับมีไม่เพียงพอ คือมีเพียง ๑ ใน ๕ ของโรงพยาบาลรัฐบาลและ ๒ ใน ๕ ของโรงพยาบาลเอกชนเท่านั้นที่เปิดบริการด้านทำแท้งให้กับประชาชน ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนาถึงแม้จะเปิดโอกาสให้แต่กลับมีปัญหาคัดแย้งของคนรุ่นเก่า และการขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้เรื่องนี้ ทำให้บริการมีไม่ทั่วถึง เช่น ประเทศอินเดีย ในปี ๑๙๗๘ กฎหมายได้เปิดโอกาสให้ทำแท้งได้แต่ปรากฏว่ามีการทำแท้งในลักษณะที่ถูกกฎหมายเพียง ๑ ล้านรายจาก ๕ ล้านรายที่ลักลอบทำโดยผิดกฎหมาย ซึ่งลักษณะนี้คล้ายกับประเทศตูนีเซียถึงแม้รัฐจะขยายบริการการทำแท้งแต่อัตราส่วนการทำแท้งโดยถูกกฎหมาย และผิดกฎหมายยังเป็น ๑ ต่อ ๓ อยู่

ซึ่งตรงข้ามกับประเทศที่ถือว่าการทำแท้งเป็นสิ่งผิดกฎหมาย แต่โดยปริยายและเจ้าหน้าที่บ้านเมืองไม่เข้มงวดกวดขันให้มีผลบังคับใช้อย่างเช่น เกาหลี เนเธอร์แลนด์ และไต้หวัน แต่ปรากฏว่าการทำแท้งกลับมีแพร่หลาย และด้วยความปลอดภัยจากแพทย์

เอกชนผู้มีความรู้ดีและมีคุณภาพเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา หรือในประเทศที่กฎหมาย
เปิดให้ทำแท้งได้

ในประเทศที่เข้มงวดกวดขันการทำแท้งก็ได้ลดลงเช่นกัน คนหันไปหาหมอ
เถื่อนปัญหาเช่นนี้ได้เกิดขึ้นในประเทศโรมาเนีย ในปี ค.ศ. ๑๙๖๖ รัฐบาลได้ออก
กฎหมายให้เข้มงวดแต่ปรากฏว่าอัตราการตายเนื่องจากการทำแท้งอย่างผิดกฎหมายมีมาก
เท่า ๆ กับการทำแท้งอย่างถูกกฎหมายเหมือนเดิม

ลักษณะนิยมของการทำแท้ง

ในระยะ ๒-๓ ปีมานี้ ประเทศที่มีอัตราการทำแท้งมากที่สุดได้แก่ ประเทศ
อิตาลี โปรตุเกส และอูรุกวัย โดยมีจำนวนการทำแท้งมากพอ ๆ กับจำนวนเด็กเกิดมีชีวิต
อยู่รอด ซึ่งประเทศเหล่านี้ถือว่าการทำแท้งเป็นสิ่งผิดกฎหมาย

สำหรับประเทศที่อนุญาตให้ทำแท้งโดยกว้างขวางคือ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และ
สหภาพโซเวียต ซึ่งประมาณว่า ๑ ใน ๒ ของการตั้งครรภ์สิ้นสุดลงด้วยการทำแท้งโดย
เฉพาะญี่ปุ่นและสหภาพโซเวียต ได้ใช้การทำแท้งเป็นการคุมกำเนิด

ประเทศที่มีการทำแท้งในอัตราปานกลาง ได้แก่ อาร์เจนตินา บุลกาเรีย
คิวบา ฮังการี อิสราเอล โรมาเนีย และยูโกสลาเวีย คือประมาณ ๑ ใน ๓ ของการ
ตั้งครรภ์ทั้งหมด

ประเทศที่มีการทำแท้งในอัตราต่ำคือ ๑ ใน ๔ ของจำนวนการตั้งครรภ์ทั้งหมดได้แก่
เชโกสโลวะเกีย เดนมาร์ก เยอรมันตะวันออก ฟินแลนด์ อินเดีย เกาหลี
โปแลนด์ สวีเดน สหรัฐอเมริกา รวมทั้งบราซิล จีนและเอลซัลวาดอร์ด้วย

ประเทศที่มีอัตราการทำแท้งสูงมากมีลักษณะดังนี้

๑. เป็นประเทศตะวันตกที่เจริญและพัฒนาไปมากแล้ว ประชาชนนิยมมี
ครอบครัวขนาดเล็กมีลูกห่างเด็กมีชีวิตเติบโตขึ้นค่อนข้างอิสระและเริ่มการมีเพศสัมพันธ์
ตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งได้อาศัยการทำแท้งเป็นการแก้ปัญหาความผิดพลาด และการสะดวก
วิธีการคุมกำเนิด

๒. ประเทศด้อยพัฒนาที่เริ่มมีการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างรวดเร็วแต่สภาพสังคมยังแออัดมาก มีการหลั่งไหลจากชนบทสู่เมืองจำนวนมาก ในขณะที่วิธีการคุมกำเนิดต่าง ๆ ยังไม่มีแพร่หลายเพียงพอ

๓. ประเทศอุตสาหกรรมที่มีรายได้ขนาดกลางมีสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ไม่เอื้ออำนวยให้มีบุตรมาก จึงอาศัยการทำแท้งเป็นวิธีคุมกำเนิดที่สำคัญ เพราะวิธีคุมกำเนิดอย่างอื่น ๆ มีไม่แพร่หลายเพียงพอ

ลักษณะของผู้รับบริการทำแท้ง

๑. การขาดแคลนบริการคุมกำเนิด ที่ทันสมัย ส่วนใหญ่ของสตรีเหล่านี้อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งงานด้านสาธารณสุขของเอกชนและรัฐบาลที่จะให้บริการวางแผนครอบครัวยังไม่ทั่วถึง

๒. การใช้วิธีการคุมกำเนิดไม่สม่ำเสมอ มีความเข้าใจไม่เพียงพอ เช่น สตรีใกล้วัยหมดประจำเดือนแล้วเลิกใช้วิธีการคุมกำเนิดเร็วเกินไป หรือบางคนไม่รู้วิธีใช้ หรือเห็นว่าไม่สะดวกโดยเฉพาะคนอายุน้อย

๓. การใช้วิธีการคุมกำเนิดผิดพลาด ถึงจะไม่ใช้สาเหตุใหญ่แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่คุมกำเนิดแล้วผิดพลาด จึงหันไปทำแท้ง

๔. การเปลี่ยนแปลงในสถานภาพส่วนตัว นำไปสู่การทำแท้งเช่น การหย่าร้าง เป็นม่าย หรือปัญหาแตกร้างในครอบครัว

๕. การตรวจพบว่าเด็กในครรภ์ ไม่ปกติเกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งมีการตรวจที่ทันสมัยหลังการตั้งครรภ์ ๑๖ อาทิตย์ ที่สามารถบอกได้ว่าเด็กพิการหรือไม่ โดยเฉพาะพวกที่เป็นหัตถ์เยอรมันโดนฉายแสงเอ็กซ์เรย์ จึงตัดสินใจทำแท้ง

ปัญหาการทำแท้งนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาปรากฏว่าสตรีอายุระหว่าง ๓๐ กว่าหรือมากกว่านั้น แต่งงานแล้วมีบุตรตามต้องการ เช่นประเทศกัวเตมา สตรี ๓ ใน ๕ คนที่มารับบริการทำแท้งถูกต้องตามกฎหมายในปี ค.ศ. ๑๙๗๖ เป็นสตรีที่มีบุตรแล้ว ๔ คนขึ้นไป ในประเทศอินเดียและสิงคโปร์สตรีมากกว่า ๙๐% ที่มารับบริการเป็นสตรีที่แต่งงานแล้ว แต่ในทางตรงกันข้ามผู้รับบริการทำแท้ง

ในประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ยุโรปตะวันตก กลับมีอายุระหว่าง ๒๐ ปีกว่าหรือน้อยกว่านั้น ส่วนใหญ่ยังไม่แต่งงาน ในสหรัฐอเมริกา ๗๖ เปอร์เซ็นต์ของสตรีที่ต้องการทำแท้งในปี ๑๙๗๖ เป็นพวกยังไม่แต่งงานและ ๔๖ เปอร์เซ็นต์ที่ยังไม่มีบุตรเลย

จะเห็นได้ว่าในประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ผู้ที่ต้องการทำแท้งเป็นหญิงที่แต่งงานมีบุตรมากพอแล้ว ดังนั้นจึงต้องเน้นการแก้ไขโดยการทำหมัน แต่สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้วการแก้ไขจึงอยู่ที่การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา และการให้วิธีการคุมกำเนิดที่เหมาะสมกับสตรีวัยรุ่นที่ยังไม่ได้แต่งงาน

ปัจจุบันนักสาธารณสุขศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นไม่ควรห้ามทำแท้ง เพราะวิชาด้านการแพทย์ได้เจริญรุดหน้าไปสามารถทำแท้งได้โดยปลอดภัย อัตราการตายจากการทำแท้งในทางตรงกันข้าม การลักลอบทำแท้งเป็นสาเหตุให้สตรีเสียชีวิต เช่น ประเทศแถบลาตินอเมริกาน ค.ศ. ๑๙๖๙ ประเทศบราซิลมีสตรีที่เสียชีวิตจากการลอบทำแท้ง ๓๕ เปอร์เซ็นต์ ต้องเสียงบประมาณสาธารณสุขเพิ่มขึ้นถึง ๖ เปอร์เซ็นต์ การทำแท้งในปัจจุบันถือเป็นการคุมกำเนิดอย่างหนึ่งของประเทศที่ประสบปัญหาประชากรเพิ่มขึ้นของประเทศยุโรป

